Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Over de berechting van geschillen tusschen patroons en werklieden

https://hdl.handle.net/1874/238623

OVER DE BEREGHTING VAN GESCHILLEN TUSSCHEN PATROONS EN WERKLIEDEN.

J. M. J. VAN ROSSEM.

A. qu.
192

OVER DE BERECHTING

VAN

GESCHILLEN TUSSCHEN PATROONS EN WERKLIEDEN.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT
0523 2222

OVER DE BERECHTING

VAN

GESCHILLEN tusschen PATROONS en WERKLIEDEN.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap,

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA BEKOMEN MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Mr. J. Baron d' Aulnis de Bourouill,

Hoogleeraar in de Faculteit der Rechtsgeleerdheid,

EN

MET TOESTEMMING VAN DEN SENAAT DER UNIVERSITEIT,

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE

FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

te verdedigen

op WOENSDAG 10 JULI 1889, des namiddags te 3½ ure

DOOR

ISAÄC MARIUS JACOB VAN ROSSEM,

geboren te ROTTERDAM.

BIBLIOTHEEK DER UNIVERSITEIT TE UTRECHT

ROTTERDAM,
Wed. F. G. MORTELMANS.
1889.

Aan mijne Moeder.

Op het punt Utrecht's Universiteit te verlaten volg ik de oude, doch niet verouderde, gewoonte om mijn dank te betuigen aan die Hoogleeraren der juridische faculteit, van wie ik op colleges en in meer besloten kring onderwijs mocht ontvangen.

Neem gij, hooggeachte Promotor, hooggeleerde MOLENGRAAFF, *in het bizonder mijn dank aan voor de medewerking die gij mij, bij het samenstellen van dit proefschrift, in zoo menig opzicht hebt verleend.*

Met een hartelijken wensch voor het welzijn van de Utrechtsche Academie, van het Corps en van de vele vrienden, die ik gedurende mijn verblijf alhier mocht verwerven, zeg ik het studentenleven vaarwel.

Utrecht, Juli 1889.

INLEIDING.

Er gaat geen dag voorbij, waarop niet op de eene of andere wijze de aandacht wordt gevraagd voor de „sociale kwestie." Courantenartikels, lezingen, brochures, etc., herinneren er steeds aan dat er in onze maatschappij wanverhoudingen worden gevonden tusschen de bezittende en niet-bezittende klassen.

Elke politieke of kerkelijke partij geeft op haar programma eenige middelen aan, welke moeten voeren tot verbetering van den bestaanden toestand. Die middelen verschillen onderling zeer; het naaste doel dat zij beoogen is hetzelfde.

Ook zij, die, hetzij wegens hun nog jeugdigen leeftijd, hetzij wegens nog niet veroverde maatschappelijke positie (en onder hen behoort de studeerende jongelingschap) buiten de partijen staan, of althans door woord of daad nog van geen besliste keuze hebben blijk gegeven, merken allen — de onverschilligen uitgezonderd — met groote belangstelling de gebeurtenissen van onzen tijd op. Zij kiezen zich wellicht, in gedachte, in de gelederen van deze of gene staatkundige partij eene plaats uit. Zij overwegen voor zich zelve, welke

van de verschillende oplossingen, die op de vraagstukken van den dag worden gegeven, hun de juiste voorkomt.

Zoo wensch ik naar mijn bescheiden krachten in dit proefschrift een dier vraagstukken van den dag te behandelen.

Als zoodanig is namelijk wel te beschouwen de kwestie, wat of wenschelijk is, dat in geschillen tusschen werkgevers en werknemers [1]), voortgekomen uit de tusschen hen bestaande rechtsbetrekking, door den *gewonen rechter*, dan wel door een *bizonderen rechter* recht gesproken wordt.

Het verdient terstond opmerking, dat, als men van geschillen tusschen werkgevers en werknemers spreekt, daarbij tweeërlei soort geschillen kunnen bedoeld worden.

Het kunnen namelijk zijn:

òf geschillen die beoogen de oplossing van een strijdpunt, dat betrekking heeft op het verleden; die betreffen de wederzijdsche voldoening aan een gesloten arbeidscontract;

òf geschillen die beoogen eene regeling voor de toekomst; die loopen over de voorwaarden van een te sluiten arbeidscontract.

Wanneer men van *rechtspraak* in geschillen tusschen werkgevers en werknemers spreekt, heeft men bepaaldelijk de geschillen der 1e soort op het oog.

---

[1]) Onder werkgevers en werknemers wensch ik te verstaan *patroons en arbeiders* in de fabrieks- en handwerks-nijverheid, dus niet ook patroons en hunne ondergeschikten in den handel, boeren en hunne knechts bij den landbouw, meesters en dienstboden in het huisgezin, etc.

Immers bij die alleen kan sprake zijn van de *handhaving van rechten.*

Bij de beantwoording van het vraagstuk op pag. 2 gesteld bedoel ik derhalve de geschillen der 1e soort [1]).

De behandeling van mijn onderwerp is als volgt:

In het 1e Hoofdstuk ga ik na hoe de rechtspraak in ons land en bij enkele andere natiën voor de bedoelde geschillen is geregeld. In het 2e Hoofdstuk bespreek ik de argumenten die ten gunste van de speciale rechtspraak zijn aangevoerd, en, in verband daarmede in het 3e Hoofdstuk, in hoe verre onze rechtspraak voor de bedoelde geschillen verandering en verbetering behoeft.

---

[1]) De beantwoording der vraag of voor de beslechting van de geschillen der 2e soort de oprichting van colleges gewenscht is, ligt op oeconomisch gebied.

HOOFDSTUK I.

DE RECHTSPRAAK IN GESCHILLEN TUSSCHEN PATROONS EN WERKLIEDEN IN NEDERLAND EN BIJ EENIGE ANDERE NATIËN.

---

§ 1. *Nederland.*

De geschillen over het arbeidscontract, tusschen patroons en werklieden gerezen, komen in ons land voor den gewonen rechter. Dit is de Kantonrechter, die, zooals wij in art. 39 2° lid der Wet op de Regterlijke Organisatie enz. lezen, kennis neemt: van betaling van arbeidsloonen aan werklieden, en het volbrengen van wederzijdsche overeenkomsten van meesters en hunne arbeidslieden [1]).

Meer bepalingen over berechting van geschillen tusschen patroons en werklieden worden in onze wetgeving niet aangetroffen; wij hebben dus geen bizondere rechtspraak: en de Kantonrechter (behoudens in

---

[1]) Ik noem hier niet de ook in het artikel voorkomende dienstboden en de uit hunne dienstbetrekking voortkomende vorderingen, om reden vermeld op pag. 1 (noot) hierboven.

hooger beroep de Arrondissementsrechtbank bij vorderingen grooter dan *f* 50) is de eenig bevoegde rechter om van de genoemde geschillen kennis te nemen.

De regelen van het proces tusschen patroons en werklieden vindt men dus in den tweeden titel van het 1e Boek W. v. B. Rv., waar de procedure voor den Kantonrechter behandeld wordt.

De geschillen over het arbeidscontract tusschen patroons en arbeiders kunnen ook aan scheidslieden worden opgedragen, doch dat is geen bizondere rechtspraak voor die geschillen alleen; immers krachtens den 1en titel van het 3e boek W. v. B. Rv. kunnen als regel *alle* geschillen tusschen *alle* partijen aan scheidsrechters worden opgedragen.

Die rechtspraak door scheidslieden is bovendien eene rechtspraak, waaraan partijen zich zelve vrijwillig onderwerpen, zij geldt alleen voor hen, die een acte van compromis of pactum de compromittendo aangaan; de uitspraken der scheidsrechters moeten door den gewonen rechter uitvoerbaar worden verklaard.

Men verstaat gewoonlijk onder een bizondere rechtspraak een zoodanige, uitgeoefend door een rechter welke voor zeker soort geschillen altijd in plaats van den gewonen treedt; aan wien partijen dus, willen zij een geschil laten uitmaken, bij uitsluiting de berechting moeten vragen; uitgeoefend door een rechter, die de uitvoering van het door hem gewezen vonnis zelf beveelt.

§ 2. *Frankrijk.*

De rechtspraak in de geschillen tusschen patroons

en ondergeschikten in een aantal bedrijven (zie pag. 15) wordt in Frankrijk niet door de gewone rechters die van burgerlijke zaken kennis nemen (juges de paix, tribunaux civils etc.), uitgeoefend, maar door speciale colleges, genaamd: *conseils de prud'hommes.* [1])

Als middellijke oorzaak der bizondere rechtspraak tusschen patroons en werklieden zijn de gilden te beschouwen, waarbij de geschillen tusschen de leden en hunne ondergeschikten werd uitgeoefend door gildenrechters. Deze *prud'hommes du métier*, ook wel als prieurs, doyens, syndics, jurés, gardes-jurés etc. bekend (op verschillende plaatsen droegen zij meestal verschillende namen), werden door de leden van het gild uit hun midden aangewezen. Het waren natuurlijk de meest ervarene, meest vroede leden; van daar de naam prud'hommes (*homines prudentes*, wijze of vroede mannen).

De naam prud'hommes kwam niet alleen bij de gilden voor, ook werden er in de middeleeuwen mede aangewezen stedelijke ambtenaren of rechters [2]), of de

---

[1]) Voor de kennis der instelling der Prud'hommes raadpleegde ik: Th. Sarrazin, Code pratique des Prud'hommes. Paris 1885; Dalloz, Répertoire méthodique et alphabétique de Législation (sub voce Prud'hommes). Ed. 1857; Exposé des Motifs, Projet de Loi sur les Conseils de Prud'hommes. (Paris 1886). Rapport de M. V. Brants: Projet d'Institution de conseils de conciliation en Belgique. Bruxelles 1886 (pag. 4 en 13). Lyon-Caen et Renault: Précis du Droit commercial (Paris 1885.)

[2]) Men denke hierbij aan de latere prud'hommes assesseurs bij de instelling der juges de paix (26 Aug. 1790). Uit de 15e eeuw deelt Boncenne (Théorie de la Procédure civile, tome I p. 383) het volgende mede:

door de rechters benoemde deskundigen. Bepalen wij ons evenwel tot de prud'hommes bij de gilden.

Zooals bekend is, gold in de middeleeuwen het beginsel van berechting door standgenooten algemeen. Zoo hadden adel en geestelijkheid hunne eigen rechtbanken.

De gildenrechters spraken recht in de geschillen tusschen de leden van het gild. Dit is juist een voornaam verschilpunt met de bevoegdheid der tegenwoordige prud'hommes, die slechts in de geschillen tusschen patroons en hunne ondergeschikten als rechters optreden.

Die gildenrechters hadden een uitgebreide macht, want naast hunne bevoegdheid om geschillen te beslissen waren zij nog belast met het toezicht op de werkplaatsen [1]); zij konden bv. indien de hoedanigheid der waren welke zij daar aantroffen, niet goed was, er op beslag leggen of boete heffen.

---

ten bewijze dat prud'homme ook de beteekenis van rechter had. Te Marseille bestond sedert 1451 een rechtbank voor de visscherij-aangelegenheden, die door koning René, graaf van Provence en Anjou zou opgericht zijn. Zij bestond uit vier prud'hommes, die door de visschers uit hun midden werden gekozen, en die alle geschillen welke op de visscherij betrekking hadden, beslechtten. De visschers, die voor de rechtbank verschenen, moesten, alvorens hun zaak behandeld werd, 2 sous in de kas der rechtbank storten als belooning voor de leden. Aan het vonnis moest dadelijk voldaan worden, zoo niet, dan werd het vaartuig van de veroordeelde partij in beslag genomen.

[1]) Hierop wijst het besluit dat in het jaar 1296, onder de regeering van Philips den Schoone, de gemeenteraad van Parijs nam, tot de benoeming van 24 prud'hommes, wier werkzaamheid bestond „à accompagner le prévôt des marchands et les échevins dans leurs visites chez les maitres."

(Sarrazin t. a. p. pag 1.)

Bij de Wet van 2 Maart 1791 (aangevuld door die van 14 Juni van dat jaar) werden alle gilden en dus ook de daarmede samenhangende gilden-rechtspraak afgeschaft.

Hoezeer nu ook de industrie door die vrijheid gebaat werd, toch werd na eenigen tijd de behoefte gevoeld de uitoefening van bedrijven aan eenige wettelijke bepalingen te binden, en wel in 't bizonder wat betrof de verhouding tusschen meesters en hunne ondergeschikten.

Dit geschiedde bij de wet van 21 Germinal van het jaar XI.

Bizondere personen [1]) werden aangewezen als rechters bij zekere strafrechtelijke overtredingen, zooals die van het verbod aan werkgevers om een verbond te sluiten tot het onrechtmatig verlagen van het loon; aan arbeiders om zich te vereenigen met het doel eene werkstaking tot stand te brengen, enz.

De kennisneming van burgerrechtelijke geschillen werd gegeven aan de gewone civiele rechtbanken.

Doch daar deze verschillende tot rechtspraak bevoegd verklaarde personen geheel stonden buiten de industrie, voldeed de regeling aan de belanghebbenden slecht.

Toen dan ook Napoleon I in 1805 te Lyon ver-

---

[1]) Art. 19 der wet bepaalt: „toutes les affaires de simple police entre les ouvriers et apprentis, „les manufacturiers", fabricants et artisans seront portées à Paris devant le préfect de police, devant les commissaires généraux dans les villes où il y en a d'établis et dans tous les autres lieux devant le maire ou l'un des adjoints" (Dalloz, tome 38, n°. 142).

Dit artikel is stilzwijgend afgeschaft door de invoering van den Code de l'Instruction Criminelle.

toefde, brachten zijdefabrikanten hem het onvoldoende der wet van het jaar XI onder het oog en vroegen hem een dergelijke instelling als het *tribunal commun* [1]), dat vroeger in hunne stad bestaan had, in het leven te willen roepen. Bij de wet van 18 Maart 1806 werd aan dat verzoek door hem voldaan en te Lyon een conseil de prud'hommes opgericht. Deze wet legde eigenlijk de eerste vaste grondslagen voor de instelling der Prud'hommes in Frankrijk. Want, schoon genoemde wet slechts bepaaldelijk de stad Lyon met een conseil begiftigt, wordt er tevens in gezegd dat de regeering de bevoegdheid heeft ook in andere steden, waar daaraan behoefte blijkt te bestaan, conseils in het leven te roepen [2]).

Daar de wet van 18 Maart 1806 op vele punten onvoldoende was, gaven de decreten van 11 Juni 1809 en 3 Augustus 1810 eene algemeene regeling aan omtrent de samenstelling en bevoegdheid der conseils.

Terwijl in 1806 het actieve en het passieve kiesrecht slechts toekwamen aan de „marchands fabricants et chefs d'atelier" (de leden der conseils werden gekozen in eene algemeene vergadering gepresideerd door den prefect van het departement), breidde het decreet van 11 Juni 1809 deze rechten uit tot de „contre-maîtres, teinturiers et ouvriers patentés". Dit

---

[1]) Het *tribunal commun*, dat vroeger te Lyon bestond, had tot taak de geschillen tusschen de zijdefabrikanten en hunne werklieden door minnelijke schikking bij te leggen.

[2]) Zoo werden op grond dier bepaling in 1844 en 1847 te Parijs voor verschillende industrieën conseils de prud'hommes opgericht.

was een eerste stap tot de gelijkheid der elementen — patroons en arbeiders — die men tegenwoordig in de Conseils de Prud'hommes aantreft.

De decreten van 27 Maart en 5 Juni 1848 brachten nog meer verbeteringen in dien geest aan, want nog steeds hadden de patroons in de conseils de meerderheid en daardoor een onrechtvaardig overwicht [1]).

Reeds werden pogingen door de regeering der republiek gedaan om een algemeene codificatie der wetgeving op de conseils de prud'hommes tot stand te brengen, toen Napoleon III als keizer optrad. Onder zijne regeering kwam de wet van 1 Juni 1853 tot stand, die verscheidene liberale bepalingen van vroeger wijzigde. Zoo zouden de president en vice-president der conseils, tot heden bij keuze der leden aangewezen, door den keizer worden benoemd, zelfs uit personen niet verkiesbaar tot leden van het conseil.

De secretaris, vroeger evenzeer door de leden aangewezen, werd nu benoemd door den prefect, op voordracht van den president.

Waar in 1848 de leeftijd van 21 jaar en het wonen gedurende 6 maanden binnen het ressort van het conseil voor het kiesrecht, en de leeftijd van 25 jaar, benevens het wonen van één jaar binnen het ressort van het conseil voor de verkiesbaarheid, vereischten waren, noemt de wet van 1853 een leeftijd van

---

[1]) Als een bizonderheid uit de decreten van het jaar 1848 zij vermeld dat de prud'hommes-patroons werden verkozen door de arbeiders, en de prud'hommes-arbeiders door de patroons. Het patent vroeger voor de *ouvriers*, werd nu voor de patroons vereischt.

25 jaar en 3-jarig verblijf voor het eerste, een leeftijd van 30 jaar en 3 jarig verblijf voor het tweede [1]).

De wet van het jaar 1853 en voorafgegane wetten en decreten, voor zoover niet door haar afgeschaft, gelden over het algemeen nog. Latere wetten hebben slechts partieele wijzigingen aangebracht.

De wet van 4 Juni 1864 maakt voor de conseils disciplinaire bepalingen die slechts zeer zelden zijn toegepast.

Die van 7 Febr. 1880 geeft aan de conseils de bevoegdheid terug, hun president, vice-president en secretaris zelf te verkiezen en schaft in dat opzicht dus de wet van 1853 af.

Volgen de wetten van 23 Februari 1881, 24 November 1883 en 10 December 1884.

De eerste regelt de oprichting van conseils de prud'-hommes in Algiers; de tweede breidt het kiesrecht uit en de derde bevordert de uitoefening van de taak der colleges in gevallen, waarin die vroeger geen recht konden doen. Ook hebben ministerieele circulaires enkele ondergeschikte punten geregeld.

In de zitting van 29 Juli 1884 legde de regeering, die de wenschelijkheid van het bestaan van eenheid in de wetgeving betreffend dit onderwerp ten zeerste inzag, aan de Kamer van afgevaardigden een ontwerp van wet voor, dat in handen eener commissie werd gesteld om er rapport over uit te brengen, doch bij het einde der zitting was die commissie nog niet met hare taak gereed.

---

[1]) De Patroons moeten bovendien sedert 5 jaar gepatenteerd zijn geweest.

Hetzelfde ontwerp werd nu door de regeering den 12den December 1885 opnieuw ingediend en nogmaals, eenigszins uitgebreid en gewijzigd, den 2den Februari 1886 [1]).

Het ontwerp is nog geen wet geworden. De politieke toestand: de hevige strijd die tusschen de partijen in het parlement gevoerd wordt, is niet bevorderlijk voor de wetgevende productiviteit, noch op dit, noch op ander gebied.

Ik zal den inhoud der nu nog geldende wetgeving kort weergeven, en verdeel daartoe de stof in drie deelen [2]).

I. Oprichting en samenstelling der conseils.
II. Bevoegdheid " "
III. Procedure " "

I. Oprichting en Samenstelling.

De oprichting heeft plaats bij decreet, uit te vaardigen door den minister van koophandel en landbouw op aanvraag van een kamer van koophandel of een „chambre consultative de manufactures." De prefect

---

[1]) Het ontwerp van 1886 bevat één titel meer: over de „Dépenses desdits conseils" (titre V) en verschilt met dat van 1885 in de bepalingen omtrent het appèl en het verbod om zich door een advocaat of procureur te doen bijstaan.

[2]) Ik volgde hierbij hoofdzakelijk de behandeling van Lyon-Caen et Renault, t. a. p. nº. 3235–3256.

der provincie brengt die aanvraag aan den minister over, terwijl daarbij uit de stukken moet blijken: dat de gemeente waar het conseil verlangd wordt, bereid is de kosten te dragen; tevens over welke bedrijven de rechtsmacht zich zal uitstrekken, hoeveel prud'hommes uit elk dier bedrijven zal gekozen worden, enz.

Buiten den president en vice-president moeten er minstens 6 leden zijn. Zij worden gekozen door de patroons en hunne ondergeschikten, allen behoorende tot de bedrijven, in het decreet van oprichting genoemd.

De kiezers bestaan dus uit twee categorieën, nl. de patroons eenerzijds en hunne ondergeschikten anderer-zijds, d. z. chefs d'atelier, werkbazen en werklieden.

Beide categorieën moeten aan zekere vereischten voldoen. Zij moeten 25 jaar oud, sedert 3 jaar binnen het ressort van het conseil gedomicileerd, en sedert 5 jaar als patroon of als ondergeschikte gepatenteerd zijn.

Verkiesbaar zijn de kiezers, welke 30 jaar oud zijn en kunnen lezen en schrijven.

De kiezers der 1e categorie kiezen de prud'hommes patroons; die der 2e; de prud'hommes ondergeschikten. Het aantal der beide groepen prud'hommes is even groot [1]).

De zittingstijd der leden is 6 jaar; de helft treedt om de 3 jaar af, doch is herkiesbaar.

---

[1]) Hierop maakt alleen uitzondering het geval voorzien in art. 1 der Wet van 11 December 1884, nl. wanneer na een herhaalde verkiezing het aantal leden incompleet blijft, aanvaarden zij die gekozen zijn hun ambt, zoo hun aantal ten minste de helft is van datgeen, waaruit anders het geheele conseil moet bestaan.

De president en vice-president worden gekozen uit en door de leden voor één jaar. Zij zijn herkiesbaar. Wanneer de eerste een patroon is, moet de tweede een ondergeschikte zijn en omgekeerd.

Over 't algemeen worden de werkzaamheden der prud'hommes niet bezoldigd; hun kan evenwel een honorarium worden toegelegd [1]).

Een secretaris (griffier) en een deurwaarder zijn aan het conseil toegevoegd. Zij worden buiten het conseil door de leden gekozen.

Elk conseil is verdeeld in twee bureaux, genaamd: *bureau particulier*, of bureau van verzoening, en *bureau général*, of bureau van vonniswijzing. Het eerste bestaat uit twee leden, een patroon en een ondergeschikte [2]); het wordt beurtelings door een hunner gepresideerd volgens rooster vastgesteld bij het reglement van orde, dat elk conseil maakt.

Het tweede bestaat buiten den president en den vice-president uit een gelijk aantal patroons en ondergeschikten [2]), minstens twee leden uit iedere groep.

De conseils kunnen op voorstel van den minister van koophandel bij decreet worden ontbonden; terwijl ook de leden afzonderlijk in zekere gevallen van hun ambt kunnen worden ontzet.

II. Bevoegdheid.

De conseils de prud'hommes hebben zoowel eene *rechterlijke* als eene *administratieve* macht.

---

[1]) Dit geschiedt o. a. te Lyon.

[2]) Behoudens de uitzondering in 't geval bedoeld bij art. 1 der Wet van 11 Dec. 1884. Zie pag. 13 (noot) hierboven.

De eerste is èn *burger-* èn *strafrechtelijk.*

Als burgerlijke rechters nemen zij kennis van alle geschillen over het arbeidscontract en het contract van leerlingschap, gesloten tusschen patroons eenerzijds en hunne ondergeschikten (chefs d'atelier, werkbazen, werklieden, leerlingen) andererzijds [1]) in de bedrijven bij het decreet van oprichting opgenoemd.

De bedrijven moeten zoodanig zijn dat hunne uitoefening tot de handelsdaden kan worden gebracht.

Dit moet men afleiden uit de woorden van de decreten van 11 Juni 1809 (art. 11) en 3 Augustus 1810 (art. 1) [2]).

De ligging der werkplaats of der fabriek waaraan partijen verbonden zijn, bepaalt welk conseil van het

---

[1]) Art. 1 van het Decreet van 3 Augustus 1810, dat hier geldt, luidt: Les conseils de prud'hommes sont autorisés à juger toutes les contestations qui naîtront entre les marchands-fabricants, chefs d'atelier, ouvriers, contremaîtres, compagnons et apprentis, etc. Uit deze woorden is wel eens opgemaakt dat de prud'hommes kennis zouden kunnen nemen van geschillen tusschen twee patroons, voortspruitend uit hun bedrijf. De jurisprudentie heeft zich echter tegen die opvatting verklaard; o. a. is in 't arrest van het Hof van Cassatie van 2 Juli 1823 opgemerkt dat de woorden van het decreet van 3 Aug. 1810 nader verklaren art. 6 der wet van 18 Maart 1806 waar staat: .. soit entre des fabricants et des ouvriers, soit entre des chefs d'atelier et des compagnons ou apprentis (Dalloz, t. a. p. nº 88.) Er moet derhalve tusschen de twee partijen die voor het Conseil komen zekere ondergeschikte verhouding zijn, zoodat, wanneer dat niet het geval is, de prud'hommes tot kennisneming van het geschil onbevoegd zijn (Lyon-Caen et Renault, t. a p., en n° 3243). Een geschil tusschen een patroon en een derde, die den ondergeschikte in dienst neemt, die den dienst des eersten heeft verlaten, valt evenzeer buiten de bevoegdheid (Sarrazin, t. a. p. pag. 35).

[2]) In de genoemde artikelen wordt in de eerste plaats gesproken van *marchands*-fabricants.

Dalloz (t. a. p., n°. 79) zegt hierover: La juridiction des Conseils de

geschil zal kennis nemen, dus niet, zooals 't volgens het gemeene recht gewoonlijk is, de woonplaats van den gedaagde.

De regel is, dat de Conseils slechts bevoegd zijn van die geschillen tusschen patroons en ondergeschikten kennis te nemen, welke betrekking hebben op bedrijven binnen het ressort van het Conseil uitgeoefend en bij het decreet van oprichting genoemd. Sarrazin (t. a. p., pag. 33) meent evenwel dat art. 7 van den Code de P. C. hier analogisch toepasselijk is, en dat alzoo met wederzijdsche toestemming van partijen de geschillen ook in andere bedrijven, welke niet in het decreet van oprichting genoemd en waarvan de werkplaatsen of fabrieken buiten het ressort van het conseil gelegen zijn, door de prud'hommes kunnen beslecht worden. Het moeten echter ook dan altijd geschillen zijn, wier natuur onder de rechtsmacht der prud'hommes te brengen is.

De conseils nemen in hoogste ressort kennis van vorderingen ter grootte van 200 francs; is de vordering meer, dan is van het vonnis appel op het tribunal de commerce, waaronder het conseil ressorteert, dat in eersten aanleg uitspraak deed, mogelijk [1]).

Als strafrechters nemen de prud'hommes binnen hun ressort kennis van alle overtredingen, zoowel

---

prud'hommes étant exceptionelle, on peut ne l'appliquer qu'aux *fabriques et manufactures* proprement dites: les négociants et marchands en gros qu'en détail, à quelque commerce qu'ils appartiennent, ne sont justiciables des prud'hommes, s'ils ne sont pas en même temps *fabricants.*

[1]) Dit appel komt voor de tribunaux de commerce en niet voor de tribunaux civils, omdat de conseils de prud'hommes ingesteld zijn voor de industries commerciales (Sarrazin, t. a. p. pag. 33).

door patroons als door ondergeschikten begaan ten opzichte van de bepalingen van orde en tucht in de werkplaats. De straf kan als maximum 3 dagen gevangenisstraf bedragen [1]).

De *administratieve* bevoegdheden zijn o. a.: Het bewaren van teekeningen en modellen, welke op de griffiën der conseils worden gedeponeerd; het houden van een register, met het aantal bedrijven en het aantal ondergeschikten bij die bedrijven werkzaam in de werkplaatsen en fabrieken binnen hun ressort.

Met dat doel brengen zij eenige malen per jaar bezoeken aan de werkplaatsen om de noodige gegevens te verzamelen en die aan de Kamers van Koophandel mede te deelen; bovendien moeten zij, op uitnoodiging der regeering, bijeenkomen en advies uitbrengen op de hun door haar voorgelegde vragen.

III. Wijze van procedeeren [2]).

Indien een geschil tusschen een patroon en een ondergeschikte bestaat, kunnen zij zich samen naar het bureau particulier [3]) begeven ten einde verzoend te worden.

---

[1]) Appèl moet hier naar analogie met art. 174 Code de l'Instr. Crim. op de Tribunaux correctionaux mogelijk geacht worden (Sarrazin, t. a. p. pag. 71).

Bij de conseils de prud'hommes is geen openbaar ministerie, zoodat de vordering in strafzaken van de gelaedeerde partij moet uitgaan (Sarrazin, t. a. p. 69—70).

Krachtens art. 4 van 't Decreet van 3 Aug. 1810 kan een vordering, voor het conseil ingesteld, samengaan met eene door het openbaar ministerie bij een Tribunal de répression ingestelde vordering.

Daar in het genoemde Decreet van 1810 geen bizondere procedure in strafzaken is voorgeschreven, volgt men ook daarbij de regels der burgerlijke procedure (Sarrazin, t. a. p. 70).

[2]) Vgl. Decreet van 11 Juni 1809 (Sarrazin, t. a. p. pag. 101 volg.).

[3]) Volgens art. 22 van het Decreet van 27 Mei 1848 is er minstens ééne zitting per week van het bureau de conciliation.

Wanneer de gedaagde tot vrijwillige verschijning niet genegen is, zendt de secretaris van het conseil op verzoek van den eischer aan de wederpartij een brief, om zich op een aangewezen dag en uur voor het bureau de conciliation te vertoonen. De verschijning in persoon is noodzakelijk, alleen in geval van ziekte of afwezigheid kan hij zich door een zijner verwanten (die patroon of ondergeschikte is), voorzien van een volmacht [1]), doen vertegenwoordigen [2]). Procureurs kunnen dus hierbij niet optreden [3]).

Indien de gedaagde niet op den aangewezen dag verschijnt, wordt hem een dagvaarding [4]) beteekend door den deurwaarder van het conseil, ten minste één dag vóór de zitting van het bureau particulier. Is de afstand tusschen de woonplaats van gedaagde en den zetel van het conseil meer dan 3 mijlen, dan wordt voor elke mijl grooter afstand de tijd van dagvaarding met een dag verlengd. (Bij de wet van 3 Mei 1862 is de afstand van 3 op 5 mijlen gebracht).

Indien de eischer of zijn gevolmachtigde op den dienenden dag, in den brief of de dagvaarding aangewezen,

---

[1]) Deze volmacht behoeft niet geregistreerd te zijn. (Decreet 1809 art. 29).

[2]) In het bovengenoemd ontwerp van 1886 behoeft, volgens art. 25, de gevolmachtigde patroon of ondergeschikte geen bloedverwant van partij te zijn.

[3]) Niets belet evenwel de partijen zich door een raadsman te doen bijstaan. In het ontwerp van 1886, art. 25, zijn raadslieden uitdrukkelijk verboden. Zooals uit het exposé des motifs blijkt om dezelfde reden als nu reeds de procureurs verboden zijn: de verzoening wordt zonder hun bijstand waarschijnlijker geacht.

[4]) In het ontwerp van 1886, art. 28, is de dagvaarding vervallen en wordt bij niet verschijning van den gedaagde de zaak naar de eerstvolgende zitting van het bureau de jugement verwezen.

niet verschijnt, wordt dit beschouwd als een afstand van den eisch en verstek tegen hem verleend.

Indien de gedaagde of zijn gevolmachtigde op den dag, in de dagvaarding aangewezen, niet verschijnt of partijen niet tot eene verzoening [1]) kunnen gebracht worden, verwijst het bureau particulier hen naar de eerstvolgende zitting van het bureau général, dat zoo spoedig mogelijk eene beslissing geeft. De oproeping voor dit laatste bureau geschiedt volgens dezelfde regels als voor het eerste. De artt. 29 en volg. van het decreet van 11 Juni 1809, welke over de oproeping en verschijning handelen, zijn onder het algemeene hoofd: „des citations" geplaatst, zoodat ze zoowel voor het bureau particulier als voor het bureau général gelden [2]).

Verschijnt eischer of gedaagde niet voor het bureau général, dan wordt tegen de niet opgekomen partij verstek verleend.

Evenals in het gewone burgerlijk proces moeten de excepties van onbevoegdheid *ratione personae* vóór elke verdediging en vóór alle andere excepties worden opgeworpen bij het bureau particulier. Volhardt de eischer bij zijn eisch, dan beslist het bureau général over de al of niet-bevoegdheid.

Wanneer eenmaal een geschil naar het bureau général verwezen is zonder verzet van partijen, kan

---

[1]) Op deze verzoening meent Sarrazin (t. a. p. pag. 48) dat het bepaalde in art. 54 Code de Proc. civ. toepasselijk is, zoodat bij tot stand gebrachte verzoening de tusschen partijen overeengekomen punten in het proces-verbaal worden vermeld, dat kracht heeft van obligation privée.

[2]) Sarrazin, t. a. p. pag. 52.

genoemde exceptie niet meer worden voorgesteld. De exceptie van onbevoegdheid *ratione materiae* kan echter in elken stand des gedings worden voorgesteld en geschiedt dit niet, dan is het bureau général verplicht zich ambtshalve onbevoegd te verklaren [1]).

Wanneer de echtheid van een geschrift ontkend wordt door een der partijen, wordt het geding ten principale geschorst totdat op het incident door den bevoegden gewonen rechter is beslist.

Wat de bewijsmiddelen betreft, die voor het conseil kunnen worden aangewend, zoo neemt Sarrazin [2]) aan dat het getuigenbewijs evenals in burgerlijke zaken niet toelaatbaar is, als het onderwerp des geschils 150 frs. te boven gaat. De conseils de prud'-hommes zijn wel eene instelling voor *industries commerciales* (vgl. pag. 15), maar de overeenkomsten zelve, welke tusschen patroon en ondergeschikten worden gesloten, zijn geheel van burgerrechtelijken aard.

De vonnissen, bij verstek gewezen, zijn vatbaar voor verzet, dat in den regel moet worden gedaan binnen 3 dagen door den deurwaarder van het conseil. Het conseil heeft evenwel de bevoegdheid den termijn voor verzet in eenige gevallen te verlengen.

De verstekvonnissen, die na 6 maanden nog niet ten uitvoer gelegd zijn, worden als niet gewezen beschouwd.

De vonnissen bij verstek of op tegenspraak gewezen zijn vatbaar voor appèl, wanneer de vordering meer dan 200 frs. bedraagt.

---

[1]) Sarrazin, t. a. p. pag. 52, 53.

[2]) T. a. p. pag. 56.

Drie maanden na de beteekening van het vonnis is het appèl niet meer ontvankelijk, indien het vonnis op tegenspraak, drie maanden plus den termijn voor verzet gesteld, indien het bij verstek gewezen was.

Het appèl wordt ingesteld bij het Tribunal de commerce, onder welks ressort het conseil gelegen is en, bij gebreke van een Tribunal de commerce, voor het Tribunal civil, dat de functiën van het eerste vervult [1]).

Het appèl moet ingesteld worden binnen 3 maanden na de beteekening van het vonnis door den deurwaarder van het conseil [2]).

In de wetgeving op de prud'hommes vinden wij bij de procedure niets omtrent de buitengewone rechtsmiddelen: cassatie, verzet door derden en requeste civiel. Sarrazin [3]) merkt daarover het volgende op: Het middel van cassatie kan worden aangewend, zooals bij verschillende arresten van het Hof van Cassatie [4]) is uitgemaakt, omdat cassatie mogelijk is tegen alle uitspraken in laatste ressort gewezen; bovendien niet alleen wegens overschrijding van rechtsmacht en onbevoegdheid des rechters, maar ook wegens schending der wet. Voor de uitspraken der Juges de paix alleen bestaat de exceptioneele bepaling, dat slechts op den

---

[1]) Eenvoudiger regeling van het appèl vindt men in het ontwerp 1886, art. 31. Er is daar hooger beroep van vorderingen grooter dan 500 francs op de assemblée générale du conseil; dus een soort revisie. In het exposé des motifs wordt er op gewezen, dat zoodanig appèl in het systeem der rechtspraak van de conseils veel consequenter is, immers in de Tribunaux de commerce is het element *patroon* alleen vertegenwoordigd.

[2]) Decreet van 11 Juni 1809, art. 38.

[3]) T. a. p. pag. 64, 65.

[4]) Arr. Cour de Cass. 22 Dec. 1852 (Dalloz, t. a. p. 1853, 1e partie p. 95) en 14 Févr. 1884 (Dalloz, t. a. p. 1884, 1e partie p. 68).

eersten grond cassatie tegen hunne uitspraken kan worden ingesteld.

Ook het verzet door derden, ten doel hebbende te voorkomen, dat de rechten van derden worden benadeeld, moet evenzeer tegen de vonnissen der conseils als tegen die van andere rechtbanken kunnen worden aangewend (Vgl. Code de Proc. civ. artt. 474 volg.).

Het requeste civiel kan volgens art. 450 Code de Proc. civ. worden ingesteld tegen vonnissen der *Tribunaux de première instance* (= Tribunaux civils d'arrondissement; artt. 363 en 509 Code de Proc. civ.), en aangezien daaronder de conseils de prud'hommes niet kunnen gerekend worden, is dit laatste middel niet toepasselijk.

Wat de tenuitvoerlegging der vonnissen der conseils betreft, zoo is aangenomen [1]) dat zij wel geschorst wordt door verzet en hooger beroep, maar niet door cassatie en verzet door derden, terwijl de voorloopige tenuitvoerlegging, niettegenstaande verzet of hooger beroep, krachtens art. 14 der Wet van 1 Juni 1853, bij vorderingen grooter dan 200 francs slechts mogelijk is, indien er cautie gesteld wordt.

Indien op eene plaats geen conseil is gevestigd, neemt de Juge de paix kennis van de geschillen, die anders voor dat conseil zouden komen. En wel in hoogste ressort bij vorderingen tot een waarde van 100 francs; bij hoogere is appèl op de Tribunaux civils

---

[1]) Sarrazin, t. a. p. pag. 65, 66.

mogelijk. Daarbij gelden de regels der procedure voor de Juges de paix en Tribunaux civils [1]).

Een aantal bij de wetten op de conseils de prud'-hommes geregelde punten behandel ik hier niet, omdat zij geheel of bijna geheel overeenkomen met de bepalingen in den Code de Proc. civ.

Zoo zal men ook dat Wetboek analogisch moeten toepassen in een aantal, in de wetgeving op de conseils *niet* geregelde, punten: zoo bv. het beroep in cassatie, het verzet door derden, het proces-verbaal van verzoening, enz.

Tot het jaar 1854 stonden de prud'hommes onder geene enkele bepaling van tucht, zoodat de, bij een groot aantal conseils wel eens voorkomende, misbruiken ongestraft bleven. Slechts één maatregel kon de regeering nemen, namelijk het geheele conseil ontbinden, doch deze was bv. voor een vergrijp van één der leden veel te streng en onpractisch tevens. De decreten nu van 16 Nov. 1854 en 8 Sept. 1860 hielden strafbepalingen in tegen prud'hommes, die hunne plichten niet nakwamen. Dezelfde bepalingen vindt men in de wet van 4 Juni 1864. De inhoud komt hoofdzakelijk hierop neer:

Elk lid, dat zonder wettige redenen zijn ambt niet vervult, kan ontslagen worden. De president van het conseil constateert het plichtverzuim, maakt,

---

[1]) Wet van 25 Mei 1838, art. 5. Vgl. Lyon-Caen et Renault, t. a. p. n°. 3255 (note 2).

na het conseil gehoord te hebben, een proces-verbaal op, dat hij aan den prefect zendt en de prefect geeft het ontslag.

Indien een prud'homme zich aan zwaar plichtverzuim heeft schuldig gemaakt, roept de president hem voor het conseil, dat zijn gevoelen uitspreekt. Een proces-verbaal van de zitting zendt de president aan den prefect en deze doet dat met zijn gevoelen aan den minister toekomen. Oordeelt de minister van koophandel dat er van een „manquement grave" sprake is, dan kunnen de volgende straffen worden toegepast: censuur, schorsing voor hoogstens 6 maanden, vervallenverklaring van het ambt, dat binnen 6 jaren door den gestrafte niet mag worden uitgeoefend.

§ 3. *België* [1]).

Ook in dit land bestaat eene speciale rechtspraak voor geschillen tusschen patroon en ondergeschikten in een aantal bedrijven (zie pag. 28 noot 1). Zij wordt evenals in Frankrijk uitgeoefend door conseils de prud'hommes.

Ook in België kan men aannemen, dat de gilden de middellijke oorzaak der conseils zijn geweest; ook hier [2]) hadden de gilden hunne eigen rechters.

Na de inlijving van België in het jaar 1790 bij

---

[1]) Bronnen voor de behandeling van dit land zijn: Jules Vilain, Guide théorique et pratique des conseils de prud'hommes (Bruxelles 1861).

Rapport de M. Brants, t. a. p. pag. 15.

[2]) Handvesten en oorkonden waarbij aan gilden het privilege werd toegekend om hunne eigen rechters te kiezen, zijn o. a. bekend van de hertogen van Brabant en Lotharingen (Vilain, t. a. p. pag. X).

Frankrijk, gold in het eerste land de Fransche wetgeving ook ten opzichte der prud'hommes en werden te Gent en Brugge conseils de prud'hommes opgericht.

Deze bleven later onder den veranderden stand van zaken bestaan, terwijl in de latere jaren ook andere in het leven werden geroepen. Dit geschiedde het eerst bij de wet van 9 April 1842 te Brussel en op nog 16 andere plaatsen.

Deze wet[1]) veranderde in hoofdzaak de, onder de heerschappij van Napoleon I in België geldende, wetgeving niet, doch wijzigde onderdeelen, o. a. werd de gevangenisstraf van 3 dagen, door de prud'hommes als strafrechters op te leggen, veranderd in de „mise aux arrêts" gedurende denzelfden tijd[2]).

Aan behoeftige werklieden werd voorts het recht toegekend om voor de conseils pro Deo te procedeeren.

Eene wet van 14 Maart 1848[3]) schafte de vroeger vereischte zegeling en registratie voor de processtukken af.

Er werd echter weldra aan eene geheele herziening der wetgeving op de conseils de prud'hommes behoefte gevoeld en in Januari 1849 tot de voorbereiding daarvan eene commissie benoemd.

Het duurde tot 19 Februari 1858, voordat de Regeering aan de Kamer van Afgevaardigden een ontwerpwet aanbood. Dat ontwerp nu is, na een aantal

---

[1]) Vilain, t. a. p. pag. XVI.

[2]) Volgens de artt. 42 en 43 der tegenwoordig geldende wet bestaat de straf in een maximum boete van 25 francs, bij wanbetaling te vervangen door een maximum van 3 dagen hechtenis.

[3]) Vilain, t. a. p. pag. XVII.

amendementen, geworden de wet van 7 Februari 1859. De vorige wetten en Koninklijke besluiten zijn door haar afgeschaft. Later hebben wetten en Koninklijke besluiten [1]) nog enkele punten geregeld. Van de eerste noem ik de wet van 30 Juli 1881, met bizondere bepalingen over het kiesrecht bij de conseils; van de tweede de Kon. besluiten van 2 Mei 1861, over het Tarief van Justitie-kosten en van 21 October 1861, over de wijze van invordering der boeten door de prud'hommes opgelegd.

In het begin dezes jaars zijn in de Belgische Kamer van Afgevaardigden de conseils de prud'hommes weder ter sprake gebracht, en is het wenschelijke van eenige veranderingen, in het bizonder wat het kiesrecht betreft, betoogd. De Senaat heeft zich evenwel met het ontwerp, zooals het door de Kamer was vastgesteld, niet kunnen vereenigen; hij heeft eenige veranderingen er in gemaakt, zoodat de Kamer op nieuw zal moeten beraadslagen [2]). Volgens courantenberichten heeft de Kamer zich in Juni dezes jaars bij de, door den Senaat aangebrachte, wijzigingen nedergelegd.

Tot vóór zeer korten tijd gold dus de wet van 7 Febr. 1859 onveranderd; ik geef den korten inhoud daarvan hier weêr. De wet [3]) bestaat uit vier titels, nl.:

Tit. I. De l'institution et de l'organisation des conseils de prud'hommes.

---

[1]) Zie pag. 97 van het Complément bij de verzameling Codes Belges et Lois Usuelles, van Jules de la Court (Brussel 1886).

[2]) De door Kamer en Senaat voorgestelde wijzigingen vindt men op pag. 28 en 29 hierna.

[3]) Codes Belges et Lois Usuelles, t. a. p. pag. 86—87. Complément.

Tit. II. De la compétence des conseils de prud'-hommes.

Tit. III. Du mode de procéder devant les conseils de prud'hommes.

Tit. IV. Dispositions diverses.

Titel I. Oprichting en samenstelling.

Een conseil wordt opgericht bij de wet, die het ressort vaststelt, nadat eerst gehoord zijn: de Gedeputeerde Staten der provincie, de Kamer van Koophandel van het ressort waar binnen en het Bestuur der stad waar het moet gevestigd worden [1]).

Het aantal leden, dat bij Koninklijk besluit wordt vastgesteld, is minstens 6 en ten hoogste 16, waarbij komen de president en vice-president, zoo zij niet uit het conseil gekozen zijn. De leden moeten voor de eene helft zijn *chefs d'industrie*, voor de andere *ouvriers* [2]).

Bovendien zijn bij elk conseil ten minste 4 en ten hoogste 8 plaatsvervangers om op te treden bij verhindering der leden.

---

[1]) De gemeenten, die een conseil verlangen, doen de gemotiveerde aanvraag daartoe bij den gouverneur der provincie, en deze brengt haar aan den minister van binnenl. zaken over, welke dan de genoemde autoriteiten hoort.

[2]) De wet geeft in art. 4 een nauwkeurige omschrijving dezer woorden. Zij verstaat onder *chefs d'industrie*: les fabricants et les directeurs-gérants d'établissements industriels, les exploitants, ingénieurs, directeurs ou sous-directeurs des travaux de mines, minières, carrières, et usines minéralurgiques et les armateurs et propriétaires de bateaux de pêche maritime; onder *ouvriers:* les artisans, les contre-maitres, les ouvriers de livret et les patrons et pêcheurs inscrits au rôle d'équipage d'un navire de pêche.

De eersten duid ik bij de verdere behandeling van België als patroons, de tweeden als ondergeschikten aan.

De chefs d'industrie kiezen de prud'hommes van hunne soort; de ouvriers evenzoo die van hunne soort.

Kiesrecht [1]) voor de conseils hebben de chefs d'industrie en ouvriers, welke 1°. Belgen van geboorte of genaturaliseerd zijn, 2°. den leeftijd van 25 jaar bereikt hebben, 3°. sedert ten minste 4 jaar binnen het ressort van het conseil gevestigd en als chefs d'industrie of ouvriers in een bedrijf werkzaam zijn, 4°. kunnen lezen en schrijven.

[1]) In het ontwerp, dat in den aanvang van dit jaar door de Kamer is aangenomen, zijn de vereischten voor kiezer: één jaar domicilie en 4 jarige werkzaamheid in een bedrijf. Het voorstel van den heer Buls om aan allen, die konden lezen en schrijven, de kiesbevoegdheid te geven, werd verworpen.

In het ontwerp is een amendement van den heer Sabatier aangenomen, nl. dat van het lidmaatschap van een conseil is uitgesloten, hij die, of wiens echtgenoote een drankwinkel houdt.

In zake de verkiezing der prud'hommes, is door den heer Pirmez e. a. een voorstel ingediend, dat ten doel had aan de verschillende richtingen onder de arbeiders invloed te verschaffen op de samenstelling der conseils. Hij wilde nl. dat de verkiezingen plaats hadden volgens den zoogenaamden *vote cumulatif*, d. w. z. dat de kiezer aan één enkelen candidaat zooveel malen zijn stem kan geven, als er plaatsen in het conseil te bezetten zijn. Dat is geen evenredig kiesstelsel maar een meerderheidstelsel, dat aan de talrijkste minderheden een deel in het vertegenwoordigend college verzekert. Vooral werd dit stelsel aangeprezen door de voorstellers, omdat bij de zeer scherpe socialistische en anti-socialistische stroomingen onder de arbeidersbevolking het van het hoogste belang te achten is, dat de ééne richting niet geheel door de andere worde overheerscht.

De meerderheid verklaarde zich evenwel tegen deze wijziging van het kiesrecht, omdat zij vreesde dat het nieuwe systeem lastige complicaties tengevolge kon hebben.

In den Senaat is daarna het ontwerp in behandeling gekomen. De commissie van rapporteurs heeft bij monde van den heer Montefiore—Levi 30 Maart ll. de volgende amendementen voorgesteld: den meesterknechts noch het actieve, noch het passieve kiesrecht te geven; de bepalingen der kieswet, welke te dezer zake van toepassing zijn, geheel over te nemen, en eindelijk bizondere waarborgen vast te stellen voor de juistheid der kiezerslijsten (N. R. Ct. van Januari, Februari en Maart 1889. Particuliere correspondentie uit België).

Verkiesbaar zijn de kiezers welke den 30jarigen leeftijd bereikt hebben.

Ook kunnen deel der conseils uitmaken gewezen chefs d'industrie en gewezen ouvriers, indien zij de bovengenoemde vereischten bezitten. Zij mogen evenwel niet meer dan $^1/_4$ gedeelte van het geheele aantal leden uitmaken.

Voor de verkiezing tot prud'homme (chef d'industrie of ouvrier) bij eerste stemming wordt $^2/_3$ der stemmen gevorderd. Zoo deze meerderheid bij eerste stemming niet bereikt is, worden uit hen, die daarbij de meeste stemmen verkregen, bij gewone meerderheid door een tweede stemming de nog ontbrekende leden in beide categorieën van het conseil aangewezen.

De president en vice-president worden bij Koninklijk besluit benoemd, nadat door het conseil een dubbeltal candidaten is opgemaakt van personen, die al of niet lid zijn. De zittingstijd van president en vicepresident is 3 jaar, doch zij kunnen herkozen worden.

De griffier wordt bij een Koninklijk besluit aangewezen uit een tweetal personen door het conseil gekozen.

De tijd van aftreding der leden, de indeeling van het conseil in twee bureaux en andere bepalingen van dezen titel komen met die der Fransche wet overeen [2]).

Titel II. Bevoegdheid.

De conseils hebben ook in België eene *rechterlijke* en *administratieve* [1]) bevoegdheid. De regeling van

---

[1]) Zie pag. 13 en 14 hierboven en Tit. I der wet van 7 Febr. 1859.

[2]) De administratieve bevoegdheid wordt in België nog geregeld door de Fransche wet van 18 Maart 1806 (artt. 14—19).

beide komt grootendeels met die in Frankrijk overeen.[1]) Er is evenwel een belangrijk verschil in de justiciabelen voor de conseils als burgerlijke colleges. Zij nemen namelijk kennis, niet alleen van geschillen, ontstaan uit het arbeidscontract of contract van leerlingschap[2]) tusschen patroons en hunne ondergeschikten, maar ook van de geschillen tusschen ondergeschikten onderling, welke voortkomen uit hun bedrijf.

Voorts bestaat voor de bevoegdheid der prud'hommes in België niet, zooals in Frankrijk het vereischte, dat die bedrijven behooren tot de *industries commerciales;* hiervan blijkt althans uit de definitie van *chefs d'industrie* en *ouvriers* (art. 4 wet 7 Febr. 1859) niets.

Art. 46 dezer wet zegt, dat, wanneer partijen zich met gemeen overleg naar de prud'hommes begeven ten einde verzoend te worden, het conseil daartoe bevoegd is, ook wanneer het vorderingen betreft, die buiten zijn competentie liggen.

Op deze wijze kunnen ook twee patroons hunne geschillen, welke voortkomen uit hun bedrijf, indien zij beiden daarin toestemmen, aan de verzoenende tusschenkomst der prud'hommes onderwerpen. Vilain[3]) zegt, dat wanneer de verzoening in de, krachtens genoemd artikel aan de conseils onderworpen, geschillen niet tot stand komt, zij niet de bevoegdheid hebben er in te beslissen.

---

[1]) Zie pag. 14—17 hierboven en Tit. II der wet van 7 Febr. 1859.

[2]) Algemeen wordt aangenomen, dat de apprentis, alhoewel dit woord niet onder de definitie van ouvriers in art. 4 der wet van 7 Febr. 1859 voorkomt, er toch door bedoeld zijn (Vilain, t. a. p. pag. 49).

[3]) T. a. p. pag. 50.

De bevoegdheid is beperkter dan die, welke art. 7 Code de Proc. civ. in België aan de Juges de paix toekent en verschilt dus ook met die, welke wij zagen [1]) dat in Frankrijk de prud'hommes bezitten, naar analogie van den Franschen Code de Proc. civ. art. 9.

Titel III. Procedure.

Deze komt met die in Frankrijk overeen [2]).

Ook geldt in België de bepaling dat, wanneer op eene plaats geene prud'hommes gevestigd zijn, de Juge de paix de bevoegde rechter is en wel in hoogste ressort bij vorderingen tot 100 francs en met beroep op de Tribunaux civils bij grooter vorderingen.

Titel IV. Verschillende bepalingen.

Van deze zijn de voornaamste: De proces- en vervolgingsstukken bij de conseils de prud'hommes benevens de uittreksels uit registers of de certificaten door hen afgegeven zijn vrij van zegel- en registratierechten.

De dagvaardingen, vonnissen en certificaten moeten evenwel gratis worden geregistreerd [3]).

De prud'hommes kunnen iemand, die aanvraagt om *pro Deo* te procedeeren en een bewijs van onvermogen overlegt, zonder eenige formaliteit de vergunning daartoe verleenen [4]).

---

[1]) Zie pag. 16 hierboven.

[2]) Zie pag. 18 volg. hierboven en Tit. III der wet van 7 Febr. 1859.

[3]) Zoodanige bepaling treft men ook aan in art. 37 Projet de Loi 1886 in Frankrijk.

[4]) Dergelijke bepaling komt in de Fransche wetgeving niet voor. Ook niet in het Projet de Loi 1886.

De prud'hommes hebben recht op zittingsgeld, waarvan het bedrag door de Gedeputeerde Staten van elke provincie wordt bepaald en op vergoeding van reis en verblijfkosten, waarvan het tarief bij Koninklijk besluit van 2 Mei 1861 vastgesteld is. Bij dat zelfde besluit zijn o. a. ook de rechten verschuldigd aan griffier en deurwaarder, en de gelden voor getuigen en deskundigen vastgesteld.

Elk conseil maakt een reglement van orde dat, alvorens in werking te treden, door den Koning moet worden goedgekeurd.

§ 3. *Duitschland* [1]).

De in Duitschland bestaande bizondere rechtscolleges voor de arbeidsgeschillen tusschen patroons en ondergeschikten zijn niet volgens één zelfde systeem, gelijk in Frankrijk en België, ingericht.

Men kan in het Duitsche rijk twee groepen van colleges onderscheiden, nl. de zoodanige welke niet en die welke wèl krachtens de Gewerbe-Ordnung van het jaar 1869 bestaan.

Tot de eerste moeten o. a. gerekend worden:

1°. Eenige conseils de prud'hommes, die in de Rijnprovincie onder de Fransche heerschappij in de jaren 1806 en 1807 zijn opgericht en sedert bleven bestaan. Zij zijn op vrij wel dezelfde wijze ingericht als de tegenwoordige conseils de prud'hommes in Frankrijk.

---

[1]) Voor dit land raadpleegde ik: T. Ph. Berger, Reichs-Gewerbe-Ordnung. Textausgabe mit Anmerkungen etc. (Berlin 1887); H. B. Oppenheim, Gewerbegericht und Kontraktbruch. (Berlin 1874); Werner Krebs, Organisation und Wirksamkeit der gewerblichen Schiedsgerichte im Auslande und in den schweiz. Kantonen. (Zurich 1887).

Eene verwijzing naar de laatste is dus hier voldoende. Alleen zij opgemerkt dat de Duitsche conseils wel burger- en strafrechtelijke, doch geene administratieve bevoegdheden hebben.

2°. De in Saksen, krachtens een wet van 15 October 1861, bestaande Gewerbegerichte.

De voorzitter is een ambtenaar door den minister van binnenlandsche zaken benoemd; de bevoegdheid strekt zich uit tot vorderingen van 60 Mark; terwijl elke uitspraak binnen 10 dagen voor den gewonen rechter kan gebracht worden.

3°. Voorts bestaan in enkele plaatsen nog Gewerbegerichte, ingesteld krachtens de Gewerbe-Ordnung van 1849 en samengesteld uit arbeiders en patroons, in gelijken getale onder voorzitterschap van een patroon.

Den 21 Juni 1869 kwam de Allgemeine Gewerbe-Ordnung of Gewerbe-Ordnung für den Norddeutschen Bund tot stand. Sedert 1873 geldt zij voor het geheele Duitsche rijk (behalve voor Elzas-Lotharingen [1]) waar zij deelsgewijze bij afzonderlijke wetten in werking is gebracht), en sinds den 1 Juli 1883 is de titel: Gewerbe-Ordnung für das Deutsche Reich.

In die wet nu zijn enkele paragraphen over speciale gerechten voor geschillen tusschen patroons en ondergeschikten, nl. §§ 120*a* [2]) en 97*a* [6] j° 100 [d].

---

[1]) De, vóór de inlijving bij het Duitsche rijk, in Elzas-Lotharingen bestaande prud'hommes zijn in stand gebleven. Enkele bepalingen werden natuurlijk gewijzigd: o. a. dat president en vice-president door den Keizer worden benoemd.

[2]) In 1878 had eene wetsherziening plaats, waardoor § 108 werd § 120*a*, terwijl ook de tekst eenigszins veranderde.

De eerste luidt als volgt:

al. 1. Streitigkeiten der selbständigen Gewerbetreibenden [1]) mit ihren Arbeitern, die auf den Antritt, die Fortsetzung oder Aufhebung des Arbeitsverhältnisses, auf die gegenseitigen Leistungen aus demselben, (auf die Ertheilung oder den Inhalt der Arbeitsbücher oder Zeugnisse) [2]) sich beziehen, sind, soweit für diese Angelegenheiten besondere Behörden bestehen, bei diesen zur Entscheidung zu bringen.

De „besondere Behörden" zijn de bovengenoemde conseils de prud'hommes in de Rijnprovincie e. a.

al. 2. Insoweit solche besondere Behörden nicht bestehen, erfolgt die Entscheidung durch die Gemeindebehörde. Gegen diese Entscheidung steht die Berufung auf den Rechtsweg binnen zehn Tagen offen; die vorläufige Vollstreckung wird durch die Berufung nicht aufgehalten.

Onder de „Berufung auf den Rechtsweg" moet men verstaan dat partijen, die niet tevreden zijn met de uitspraak van den gemeenteraad, hun geschil voor den gewonen rechter kunnen brengen, waartoe zij 10 dagen gelegenheid hebben.

---

[1]) Onder Gewerbetreibenden moet men verstaan al diegenen welke een bedrijf uitoefenen, niet uitgesloten door de G. O. waarvan § 6 luidt: Das gegenwärtige Gesetz findet keine Anwendung auf die Fischerei, die Errichtung und Verlegung von Apotheken, die Erziehung von Kindern gegen. Entgelt, das Unterrichtswesen, die advokatorische und Notariats-Praxis, den Gewerbetrieb der Auswanderungsunternehmer und Auswanderungsagenten, der Versicherungsunternehmer und der Eisenbahnunternehmungen, die Befugnisz zum Halten öffentlicher Fähren und die Rechtsverhältnisse der Schiffsmannschaften auf den Seeschiffen etc.

[2]) De tusschen () geplaatste woorden doelen op de verplichting der patroons om aan hunne werklieden en leerlingen getuigschriften af te geven, na het einde van een arbeids- of leerlingcontract.

Indien de partij, die veroordeeld is, niet vrijwillig aan het vonnis voldoet, wordt het na 10 dagen, of, als voorloopige tenuitvoerlegging bevolen is, onmiddellijk door de politie [1]) ten uitvoer gelegd. Een bizonder dwangmiddel hierbij is de „Personalhaft."

al. 3. Durch Ortsstatut können an Stelle der gegenwärtig hierfür bestimmten Behörden Schiedsgerichte mit der Entscheidung betraut werden. Dieselben sind durch die Gemeindebehörde unter gleichmäsziger Zuziehung von Arbeitgebern und Arbeitern zu bilden.

In plaats dus van de reeds bestaande colleges die rechtspreken tusschen patroons en ondergeschikten, d. z. de conseils de prud'hommes in de Rijnprovincie, Elzas-Lotharingen etc. en de gemeentebesturen in hunne rechtsprekende functie, treden de, door die besturen gekozen, scheidsrechters. Het Schiedsgericht wordt, zooals gezegd is, opgericht krachtens *Ortsstatut* d. i. volgens § 142. G. O.: een besluit, gemaakt „nach Anhörung betheiligter Gewerbetreibender, auf Grund eines Gemeindebeschlusses und mit der Genehmigung der höheren Verwaltungsbehörde."

De „Berufung auf den Rechtsweg" van de uitspraak van het Schiedsgericht wordt in al. 3 van § 120*a* niet vermeld, zoodat deze in hoogste ressort kan gewezen worden, wanneer dat beroep in het Ortsstatut is uitgesloten. De inrichting van het college wordt aan dat Ortsstatut ook overgelaten. Voor de tenuitvoerlegging wordt meest dezelfde regeling aangenomen als bij die

---

[1]) Alzoo geregeld bij „Pr. Min. Erlasse" van 14 Juni 1872 en 11 Februari 1873. In andere gedeelten van Duitschland heeft men ook dergelijke bepalingen. (Oppenheim, t. a. p. pag. 20 en Berger, Reichs-Gewerbe-Ordnung pag. 149).

der uitspraken van de gemeentebesturen [1]). Het Schiedsgericht zelf heeft slechts de „Entscheidung".

Bij de wet van 18 Juli 1881 werd aan de „Innungen" de bevoegdheid gegeven, welke wij uitgedrukt vinden in § 97*a* $\frac{6}{-}$ G. O.

Die bepaling luidt: Insbesondere steht ihnen (den Innungen) zu: Schiedsgerichte zu errichten, welche berufen sind, Streitigkeiten der im § 120*a* bezeichneten Art zwischen den Innungsmitgliedern und deren Gesellen an Stelle der sonst zuständigen Behörden zu entscheiden.

„Innungen" zijn vereenigingen van patroons, die bij de uitoefening van hun bedrijf gemeenschappelijke belangen hebben [2]). Zij doen zeer denken aan de gilden van vroeger tijd.

Onder meer is de taak der Innungen om de geschillen, voortgekomen uit het arbeids- en leerlingscontract tusschen patroons eenerzijds en ondergeschikten andererzijds, te beslechten [3]). Daartoe worden, op de wijze als § 100*d* G. O. [4]) aangeeft, scheidsgerechten in het leven

---

[1]) Berger Reichs-Gewerbe-Ordnung, pag. 149.

[2]) Berger, t. a. p. pag. 105, zegt in een noot op § 97 G. O.: Früher konnten nur unter denjenigen, welche gleiche oder verwandte Gewerbe treiben, Innungen gebildet werden; jetzt bedarf es nur *gemeinsamer gewerblicher Interessen*. Immer aber kann eine für mehrere Gewerbe errichtete Innung nur solche Gewerbe vertreten, welche unter den Mitgliedern wirklich vorhanden sind.

[3]) § 97 $\frac{4}{-}$ j° § 97 a⁶ G. O.

[4]) § 100 $\frac{d}{-}$ G. O. luidt:

1. Die Schiedsgerichte müssen mindestens aus einem Vorsitzenden und zwei Beisitzern bestehen. Die Beisitzer müssen zur Hälfte aus den Innungsmitgliedern, zur Hälfte aus deren Gesellen entnommen sein. Die ersteren sind van der Innungsversammlung oder einer anderen Vertretung der Innungsmitglieder, die letzteren van den Gesellen der Innung oder einer Ver-

geroepen die derhalve, voor de leden der Innung en hunne ondergeschikten, de bovengenoemde in Duitschland bestaande colleges vervangen.

§ 100 e[1] zegt dat de Innungsgerichte ook kennis mogen nemen van geschillen tusschen een leerling en zijn meester in bedrijven, die wel in eene Innung vertegenwoordigd zijn, doch terwijl de meester van die Innungen geen deel uitmaakt.

Bij de wet van 7 Juli 1887 werd de G. O. nog op eenige punten gewijzigd, o. a. werd met betrekking tot de Innungsgerichte in § 100 f[3] bepaald: dat op aanvraag eener Innung door de „höhere Verwaltungsbehörde" kan besloten worden dat patroons, die een bedrijf uitoefenen, dat wel in eene Innung vertegenwoordigd is, doch waarvan zij geen lid zijn, en hunne werklieden tot de kosten van een Innungsgericht bij moeten dragen, op dezelfde wijze als de leden met hunne ondergeschikten dat doen. § 100 i zegt, dat wanneer die niet-leden en hunne werklieden tot die kosten bijdragen, zij de geschillen bedoeld in § 120 *a* G. O. voor de Innungsgerichte in plaats van voor de andere Behörde kunnen brengen [1]).

---

tretung derselben zu wählen. Der Vorsitzende wird von der Aufsichtsbehörde bestimmt; er braucht der Innung nicht anzugehören.

2. Die Annahme der Wahl zum Beisitzer kann nur aus Gründen abgelehnt werden, aus welchen die Uebernahme einer Vormundschaft abgelehnt werden kann. Wer die Annahme ablehnt, ohne zu der Ablehnung berechtigt zu sein, kann von der Aufsichtsbehörde durch Ordnungsstrafen zur Annahme angehalten werden.

3. Gegen die Entscheidungen der Schiedsgerichte steht nach Maszgabe des § 120 a. Absatz 2 die Berufung auf den Rechtsweg offen. etc.

[1]) Volledigheidshalve zij hier nog medegedeeld dat den 1 Juni 1884 eene wet tot stand kwam op de verzekering tegen ziekte en ongevallen (Unfalls-

Naast elkaar bestaan derhalve in Duitschland ter beslechting der geschillen, genoemd in § 120 *a* G. O.: de prud'hommes en andere Gerichte uit vroeger tijd; de Gemeindebehörden; de Behörden, door Ortsstatut in het leven geroepen, en de, door de Innungen ingestelde, Innungsgerichte.

Behoudens andere werkzaamheden hebben die allen éénzelfde taak: de beslissing in geschillen tusschen patroons en ondergeschikten, in alle bedrijven behalve die welke in de G. O. uitgesloten zijn. (Zie pag. 34 hierboven.)

De samenstelling der colleges, bij Ortsstatut opgericht, en de wijze waarop zij hunne taak ten uitvoer brengen, verschillen onderling zeer. Het is begrijpelijk, want slechts het gelijke aantal van arbeidgevers en arbeidnemers wordt als algemeen vereischte genoemd.

Oppenheim [1]) zegt: An diesem Orte gehen die Beisitzer aus einer Wahl der betheiligten Kreise, an jenem Orte aus Ernennung hervor; die Ernunnung erfolgt bald durch den Magistrat, bald durch die Stadtverordneten-Versammlung, manchmal auch von Seiten der jedesmaligen Prozesz-Parteien. Hier soll der Vorsitzende juristische Bildung haben, dort braucht er sie nicht. Bald werden Rechtsmittel ausgeschlossen, bald zugelassen; hier wird die Berufung auf den Rechtsweg vorbehalten, dort nur eine Nichtigkeitsbeschwerde,

---

versicherungsgezetz). §§ 46 en volg. dier wet nu spreken van bizondere scheidsgerechten om geschillen te beslissen, ontstaan over de al of niet verplichte schadeloosstelling bij ziekte of ongeval.

In een artikel: Sociale wetgeving in Duitschland (Sociaal weekblad van 9 Febr. 1889) las ik dat de Innungen sedert 1887 gerechtigd zijn den werkkring hunner Gerichte tot dien der, krachtens de wet van 1 Juni 1884 bestaande, Gerichte uit te strekken.

[1]) T. a. p. pag. 24.

letztere unter verschiedenen Voraussetzungen; und das Alles, ohne die Urtheilsvolstreckung, welche unter Umständen auch in Verhaftung bestehen kann, aufzuhalten. Hier wird der Vorsitzende des Schiedsgerichtes mit der Vollstreckung betraut, dort die Polizeibehörde, etc.

Het laat zich denken dat bij de voorstanders der speciale rechtspraak in Duitschland een groot verlangen naar meer eenheid in de wettelijke regeling van de Gewerbegerichte sedert lang bestaat. [1])

In het jaar 1878 werd in dien geest een voorstel in den Rijksdag gedaan; men kon 't toen over de vraag: of de voorzitter al dan niet een rechtsgeleerde moest zijn, niet eens worden. In het jaar 1885 werd door de sociaal-democratische fractie in den Rijksdag een wetsontwerp ingediend betreffende verschillende onderdeelen van het arbeidsrecht. Daarvan kwamen alleen de Gewerbegerichte in behandeling en werd den 24 Maart 1886 aan den Bondsraad de verplichte oprichting dezer Gerichte, samengesteld uit leden, in gelijken getale door patroons en werklieden met geheim rechtstreeksch kiesrecht gekozen, aanbevolen.

De Bondsraad nam die uitnoodiging voor kennisgeving aan, zoodat de toestand niet veranderde. Een aantal gemeenten maakte toen van de hun bij § 120*a* G. O. gegeven bevoegdheid gebruik [2]).

---

[1]) De hier volgende bizonderheden uit den lateren tijd putte ik uit het artikel: Sociale Wetgeving in Duitschland (Sociaal weekblad van 9 Januari 1889) en W. Krebs t. a. p. pag. 16–17.

[2]) Natuurlijk weer met de noodige verscheidenheid; b.v. te Frankfort is er rechtstreeksch geheim kiesrecht aan mannelijke en vrouwelijke arbeiders toegekend; te Dresden zijn de vrouwen uitgesloten. Te Erfurt doet de gemeenteraad de benoeming; te Liegnitz worden de rechters voor elk afzonderlijk geval door de partijen gekozen.

Den 12 Januari van dit jaar is hetzelfde voorstel wederom in den Rijksdag gebracht, alleen was de *verplichting* tot de invoering er nu uitgelaten. De Regeering meende dat de reeds bestaande bevoegdheid der gemeenten, benevens die der Innungen voldoende konden geacht worden.

Verscheidene leden waren 't evenwel daarmede niet eens en meenden, wat de Innungen betreft, dat de daarvoor bestaande Gerichte met de, door het voorstel gewenschte Gewerbegerichte, niets te maken hadden.

Veranderd is dus de toestand, die krachtens de Gewerbe-Ordnung van 1869 bestaat, nog niet [1]).

§ 5. *Engeland* [2]).

Van een bizondere rechtspraak voor geschillen over het arbeidscontract tusschen patroons en ondergeschikten, zooals men die in Frankrijk, België en Duitschland aantreft, is in Engeland geen sprake.

Terwijl voor de bedoelde geschillen de bizondere rechter in Frankrijk etc. voor den gewonen in de

---

[1]) Bij de wetsvoorstellen in de jaren 1878, 1886 en 1889 ingediend, waren tevens ontwerpen voor eene wettelijke regeling van „Einigungsämter", waarvan de oprichting den 24 Maart 1886 ook den Bondsraad werd aanbevolen. Einigungsämter zijn raden van verzoening die hoofdzakelijk ten doel hebben werkstakingen te voorkomen of te doen eindigen; derhalve colleges die beoogen eene regeling voor de toekomst (zie pag. 2 hierboven).

[2]) Voor den toestand in Engeland raadpleegde ik: de „Acts relating to arbitration", vormende Ch. XII van het werk van John Macdonell: The Law of Master and Servant (London 1883); „De Staat in zijn verhouding tot den Arbeid," uit het Engelsch van W. Stanley Jevons. Hfst. 7 (Haarl. 1888); „Arbitrage et Conciliation entre patrons et ouvriers" par M. Julien Weiler, uit het Engelsch van M. Henry Crompton. Chap VII. (Mons 1880); het op pag. 6 genoemde rapport van Brants, en het op pag. 32 genoemde werkje van Krebs.

plaats treedt en partijen zich tot den eersten *moeten* wenden, indien zij eene rechterlijke uitspraak willen verkrijgen, staat in Engeland de bizondere rechtspraak naast de algemeene; wordt aan patroons en ondergeschikten de *bevoegdheid* gegeven hunne geschillen aan den eersten te onderwerpen.

Het hangt van den wil van partijen af of die bizondere rechter al dan niet van hun geschil zal kennis nemen; zijn zij overeengekomen een geschil aan hem te onderwerpen, dan is hij de eenig bevoegde rechter.

Deze regeling doet dus denken aan onze rechtspraak door scheidslieden, die slechts krachtens contract van partijen, als rechters optreden. In hoeverre de Engelsche wetgeving op de rechtspraak in geschillen tusschen patroons en arbeiders punten van overeenkomst met onze rechtspraak door scheidslieden heeft, zal men uit de volgende bladzijden kunnen zien.

De wijze der bizondere berechting en de bevoegdheid, aan de bizondere rechters in Engeland toegekend, zijn in verschillende wetten verschillend geregeld. De vroegere wetten zijn niet door de latere afgeschaft, zoodat niet éénzelfde maar een verscheidenheid van regeling wordt aangetroffen.

Welke die is, zullen wij nagaan en daartoe den inhoud der in Engeland geldende wetten in het kort mededeelen.

De Wet van 1824. (The principal Act).

In den loop der achttiende en het begin dezer eeuw zijn in Engeland een aantal wetten gemaakt, welke

de wijze regelen waarop in enkele bedrijven de beslechting van geschillen tusschen patroons en ondergeschikten op bizondere manier kan plaats hebben [1]).

Eene algemeene regeling der bizondere rechtspraak voor elken tak van handel en nijverheid kwam tot stand in het jaar 1824 onder de regeering van George IV.

De titel der wet luidt: An act to consolidate and amend the law relative to the arbitration of disputes between master and men.

In Sect. 2 geeft de wet eene opsomming der geschillen, tusschen „masters and workmen", welke in het geheele Koninkrijk op bizondere wijze kunnen worden beslecht. De wet spreekt van geschillen *„in any trade or manufacture"*; bedoelt derhalve zoowel die tusschen kooplieden en hun personeel als die tusschen patroons en hunne ondergeschikten in nijverheidsondernemingen. Behalve de in Sect. 2 genoemde geschillen, kunnen, zooals Sect. 13 der wet aangeeft, krachtens overeenkomst van partijen ook andere op de bizondere wijze worden beslecht [2]).

---

[1]) Volgens eene wet van het jaar 1803 kunnen geschillen tusschen meesters en wevers of met personen, die katoenen stoffen met de naald bewerken, worden beslecht door scheidsmannen, aangesteld door den vrederechter.

[2]) De wet spreekt van: disagreements respecting the price to be paid for work done, or in the course of being done, whether such disputes shall happen or arise between them respecting the payment of wages as agreed upon, or the hours of work as agreed upon, or any injury or damage done or alleged to have been done to the work, or respecting any delay or supposed delay in finishing the work, or the not finishing the work in a good and workmanlike manner, or according to any contract, or to bad materials; etc.

Ik zal voor deze en andere geschillen bij de verdere behandeling der Engelsche wetten de algemeene terminologie aannemen van: geschillen *uit het arbeidscontract.*

De wet zegt nog uitdrukkelijk dat, zonder toestemming van beide partijen, door geenen rechter eene regeling voor de toekomst mag worden gemaakt [1]), en dat dus de geschillen moeten betrekking hebben op het verleden. (Vgl. Inleiding pag. 2).

Over het algemeen moeten alle vorderingen worden ingesteld binnen 6 dagen, nadat de oorzaak van het geschil is ontstaan.

De geschillen nu, in Sect. 2 genoemd, kunnen hetzij op verzoek van den patroon, hetzij op dat van den werkman, hetzij op dat van beiden op de volgende wijze beslist worden:

Beide partijen begeven zich [2]) naar eenen vrederechter of magistraatspersoon van hunne woonplaats [3]), of komen bij onderhandsch geschrift overeen om zich aan zijne uitspraak te onderwerpen. In die twee gevallen moet de vrederechter op eene summiere wijze het geschil beslechten. Ook kan de eischer zich onmiddellijk wenden tot den vrederechter, wien hij de vordering mededeelt en bewijst dat hij van dezen stap de wederpartij in kennis heeft gesteld. Wanneer, binnen 48 uur daarna, geen verzoening heeft plaats gehad, dagvaardt de vrederechter binnen 3 dagen de wederpartij en geeft

---

[1]) but nothing in this act contained shall autorize any justice or justices acting as hereinafter mentioned to establish a rate of wages or price of labour or workmanship at which the workman shall in future be paid, unless with the mutual consent of both master and workman. (uit sect 2).

[2]) Vgl. ons art: 43 R. O.

[3]) Justice of the peace or magistrate of any county, riding, division, stewartry, barony, city, burgh, town or place, within which the parties reside. (uit sect 3).

Wij zullen verder gemakshalve spreken van den „vrederechter."

van tijd en plaats dier dagvaarding kennis aan den eischer [1]). Wanneer nu de gedaagde, of iemand namens hem, niet verschijnt, of wanneer, bij verschijning, de partijen blijven volharden, dan moet de vrederechter op verzoek van beide partijen minstens vier en ten hoogste zes personen aanwijzen: voor de eene helft patroons, voor de andere ondergeschikten en behoorende tot het bedrijf door partijen uitgeoefend. Dezen kiezen elk uit de aangewezen personen één patroon en één ondergeschikte uit, welke dan als scheidsmannen tot volledig onderzoek en geheele afdoening van het geschil bevoegd zijn. De scheidsmannen mogen getuigen hooren en bij niet verschijning van dezen, na bekomen machtiging van den vrederechter, het dwangmiddel van gijzeling aanwenden; zij mogen plaatsopneming houden, enz. De vrederechter bepaalt den tijd wanneer en de plaats waar de scheidsmannen zullen vergaderen (Sect. 3).

Weigeren een of beide scheidsmannen hunne taak te aanvaarden, of treden zij binnen 2 dagen niet als zoodanig op, dan benoemt de vrederechter een of twee anderen in de plaats en moeten dezen het geschil ten einde brengen. Is een van hen niet opgekomen, dan beslist de andere scheidsman het geschil alleen (Sect. 4).

Wanneer de scheidsmannen het niet eens kunnen worden, of binnen 3 dagen na hunne benoeming nog geene uitspraak hebben gedaan, zijn zij verplicht zich te begeven naar den vrederechter, die hen benoemd

---

[1]) Bij de hier en op alle volgende plaatsen genoemde termijnen zegt de wet, dat de Zondag uitgesloten is.

heeft, en hem hunne verschillende opvattingen voor te leggen, waarop binnen 2 dagen de vrederechter het geschil beslist (Sect. 10).

Als de scheidsmannen weigeren of nalaten voor hem te komen, dan dagvaardt de vrederechter hen en beslist het geschil, na de verklaringen gehoord te hebben van elken scheidsman die voor hem is gekomen Sect. 11).

Een patroon, die tevens vrederechter is, mag in die laatste hoedanigheid onder deze wet niet optreden (Sect. 12).

Wanneer partijen bij contract overeengekomen zijn om hunne geschillen, hetzij die, welke genoemd zijn in Sect. 2 dezer wet, hetzij andere, op eene van de bovenvermelde, afwijkende wijze aan de rechtspraak van scheidslieden te onderwerpen, is zulk een contract geldig en kunnen hunne uitspraken op dezelfde wijze worden ten uitvoer gelegd als de vonnissen der scheidslieden die door den vrederechter benoemd zijn (Sect. 13) [1]). (Zie Sect. 24 dezer wet.)

Patroons, zoowel als ondergeschikten, kunnen zich door iemand, die van een onderteekende volmacht voorzien is, voor den vrederechter of de scheidsmannen doen vertegenwoordigen (Sect. 15).

Wanneer de veroordeelde partij na 2 dagen nog niet aan het vonnis voldaan heeft, zal de vrederechter, op verzoek van de in 't gelijk gestelde partij, een bevel uitvaardigen om binnen 3 dagen beslag te leggen op de goederen van den veroordeelde en die

---

[1]) Vgl. noot 1 op p. 57 hierna.

gerechtelijk te doen verkoopen, tot eene waarde gelijk van de verschuldigde som (vordering met de proceskosten). Zijn de goederen zooveel niet waard, dan kan de vrederechter gijzeling bevelen voor hoogstens 3 maanden in een huis van bewaring van zijn rechtsgebied (Sect. 24).

Wanneer de in gijzeling gebrachte de door hem verschuldigde som ten volle voldoet, zal hij weder op vrije voeten worden gesteld (Sect. 26).

Tegen geen enkel vonnis, dat krachtens deze wet uitgesproken wordt, is hooger beroep toegelaten (Sect. 28).

Geen handeling, in deze wet bedoeld, kan nietig verklaard worden wegens een gebrek in den vorm (Sect. 29).

De proceskosten mogen niet meer bedragen dan de wet aangeeft: aan den griffier van den vrederechter is verschuldigd voor elke dagvaarding 2 pence; voor elk bevel tot inbeslagneming enz. 6 pence; enz. (Sect. 30).

Alle stukken, in deze wet vereischt, moeten worden gesteld op ongezegeld papier. (Sect 32).

Volgens deze wet treedt derhalve òf de vrederechter zelf als scheidsrechter op, òf de door hem tot scheidslieden benoemde personen. In het laatste geval behoudt toch de vrederechter eene groote macht aan zich, daar slechts hij bevel tot beslag enz. kan geven [1]).

Dat door den gewonen rechter de beslissing eener zaak aan scheidslieden wordt opgedragen is geen be-

---

[1]) Deze bepaling doet denken aan het „exequatur", dat bij ons door den president der rechtbank op het vonnis der scheidslieden wordt gesteld en het uitvoerbaar maakt, vgl. art. 642 B. R. V.

voegdheid die alleen in de besproken wet wordt aangetroffen; o. a. wordt die in 't algemeen aan den graafschapsrechter toegekend bij de County courts-act van 13 Aug. 1888 [1]) eene bepaling welke is overgenomen uit eene vroegere wet van het jaar 1846.

De Wet van 1837.

Uit den titel ziet men wat het doel dezer wet is. Hij luidt: An act to amend an act of the fifth year of his Majesty King George the fourth, for consolidating and amending the laws relative to the arbitration of disputes between masters and workmen.

De veranderingen door deze wet in de vorige wet gebracht zijn:

1°. De termijn van 6 dagen binnen welken onder de vorige wet de vordering moet worden aangebracht, nadat de oorzaak van het geschil is ontstaan, wordt gesteld op 14 dagen.

2°. Terwijl de vorige wet zegt, dat de vrederechter der woonplaats van *beide partijen* tot beslechting van

[1]) Sect. 104. The judge may in any case, with the consent of both parties to the action, order the same, with or without other matters within the jurisdiction of the court in dispute between such parties, to be referred to arbitration, to such person or persons and in such manner, and on such terms as he shall think reasonable and just; and such reference shall not be revocable by either party except by consent of the judge; and the award of the arbitrator or arbitrators, or umpire, shall be entered as the judgment in the action, and shall be as binding and effectual to all intents as if given by the judge: Provided that the judge may, if he think fit, on application to him at the first court held after the expiration of one week after the entry of such award, set aside any such award so given as aforesaid, or may, with the consent of both parties aforesaid, revoke the reference, or order another reference to be made in the manner aforesaid (Practical statutes of the Session 1888; Paterson and Cotton, London 1888).

het geschil bevoegd is, wordt door deze wet de vrederechter van de woonplaats des gedaagden bevoegd verklaard.

3°. Op alle plaatsen, waar in de vorige wet gesproken wordt van vrederechter, zal moeten worden verstaan: magistraatspersoon.

Gewichtiger veranderingen bracht

De Wet van 1867. (The Councils of Conciliation Act).

De scheidsrechters, krachtens de vorige wetten in geschillen tusschen patroons en ondergeschikten optredende, zijn personen voor de beslissing van een enkel geschil benoemd. Zij vormen geene vaste colleges die geregeld van zekere soort geschillen kennis nemen. Dat nu worden zij onder deze wet.

Van grooten invloed op het totstandkomen daarvan zijn geweest de „*boards of concilation*" en de „*arbitration courts*", die door enkele particulieren omstreeks het jaar 1860 in hunne fabrieken en werkplaatsen werden opgericht. Er waren veel werkstakingen in dien tijd en de wet van 1824 bleek geen afdoende middelen ter bestrijding daarvan op te leveren.

Zoowel de genoemde *boards*, als *courts* bestaan uit vertegenwoordigers van patroons en ondergeschikten; bij de eersten staat op den voorgrond: verzoening der strijdende partijen, die door geen gerechtelijk dwangmiddel kunnen genoodzaakt worden, zich aan de uitspraak van den board te houden; de sanctie wordt gezocht in de goede trouw van hen die zich aan de poging tot verzoening vrijwillig hebben onderworpen. Bij de courts is de grondgedachte dat de ondergeschikten

zich vooraf moeten *verbinden* de geschillen met hunne patroons door een college (court) te doen beslechten; eene scheidsrechterlijke beslissing staat derhalve op den voorgrond en de vonnissen moeten als die van den gewonen rechter worden ten uitvoer gelegd.

Men bedenke hierbij dat de werkzaamheid der boards en courts niet alleen betreft de beslissing van geschillen welke betrekking hebben op het verleden, maar dat hun taak evenzeer en nog meer is, regelingen voor de toekomst te maken. De meeste werkstakingen ontstaan *niet* omdat minder loon betaald wordt, dan den werklieden toekomt, maar omdat zij voor het *vervolg* meer willen hebben, of omdat, bij het einde van den afgeloopen termijn, de patroon hen slechts voor minder loon wil aannemen [1]).

[1]) Gewoonlijk duidt men de 2 systemen aan als, systeem *Mundella* en systeem *Kettle*. De eerste was een groot fabrikant te Nottingham en de tweede graafschapsrechter te Wolverhampton. Beiden hebben zich bij hun streven om werkstakingen te doen eindigen en te voorkomen, zeer verdienstelijk gemaakt. Welk systeem de voorkeur verdient, zal ik niet bespreken; ik acht mij niet bevoegd er toe, en bovendien ligt het buiten mijn onderwerp. Alleen zij medegedeeld de conclusie waartoe V. Brants in zijn meergenoemd rapport (pag. 7) komt:

a. Que la contrainte est toujours mauvaise: il ne faut pas forcer à recourir au système, mais user de persuasion.

b. Que l'exécution, même en cas d'arbitrage, n'est garantie que moralement; elle est juridiquement inexécutable: La décision portant sur le passé, sur un litige proprement dit, peut être exécutée; celle relative à un tarif, à un règlement, point, puisque l'engagement principal peut à chaque instant être rompu. Il n'y a rien, dans l'arbitrage, qui puisse empêcher un patron de renvoyer ses ouvriers, ceux-ci d'abandonner leur travail.

c. Tout conseil de conciliation doit prévoir le recours à l'arbitrage; il n'y a pas non plus de système d'arbitrage bien établi si une place n'y est réservée à la conciliation. Le rôle principal appartient à la conciliation; mais l'arbitrage peut être parfois d'une grande utilité. Il en résulte qu'il faut les combiner.

Eene uitvoerige behandeling der beide systemen vindt men in het boekje van Henry Crompton (genoemd pag. 40 hierboven) Hoofdst. II en III.

In de wet van 1867 is aan de councils slechts de kennisneming van geschillen, welke betrekking hebben op het verleden, en niet het maken van regelingen voor de toekomst toegekend (vgl. sect. 4 der wet). Dit geschiedde eerst in de wet van 1872 (zie pag. 56 hierna.)

Toch kan men, met het oog hierop, dat zoowel verzoening als arbitrage de taak der councils is, zeggen dat de beginselen èn van de *boards* èn van de *courts* in de wet van 1867 zijn toegepast. Er werd toen alzoo een wettelijke grondslag gegeven aan colleges, die eene navolging kunnen genoemd worden van de Fransche conseils de prud'hommes, met eenige bijvoegingen uit de oudere Engelsche wetgeving op de scheidsgerechten.

De titel der wet van 1867 is: *An act to establish equitable councils of conciliation* [1]) *to adjust differences between masters and workmen.*

Na opnoeming der reeds voorafgegane wetten over scheidsrechterlijke beslissing in geschillen tusschen patroons en ondergeschikten en de bepaling, dat die wetten niet worden afgeschaft door deze wet, die slechts dient om de beslechting van genoemde geschillen te vergemakkelijken, geeft zij de bevoegdheid aan patroons in eenig bedrijf, die gedurende 6 maanden achtereen op eenige plaats hebben verblijf gehouden [2]) en aan onder-

---

[1]) De naam *councils of conciliation* (zonder arbitration) is zeker vreemd te achten. Gewoonlijk toch verstaat men daaronder colleges die zich met de geschillen der 2e soort (zie Inleiding pag. 2) bezighouden.

[2]) De wet zegt in Sect. I .... In any particular trade or trades, occupation, or employment, being inhabitant householders or part occupiers of any house, warehouse, counting-house, or other property within any city, borough, town, stewartry, riding, division, barony, liberty, or other place, etc.

geschikten[1]) die gedurende denzelfden tijd er hebben gewoond en bovendien zeven jaren in het bedrijf zijn werkzaam geweest, om gezamenlijk aan H. M. de Koningin een verzoekschrift te richten, om een *council of conciliation and arbitration* te mogen vormen. In dat verzoekschrift moet opgave gedaan worden van het aantal leden van het op te richten council; de namen, woonplaatsen en het bedrijf der verzoekers en van de wijze waarop de kosten zullen worden bestreden. De Koningin of haar secretaris voor het Departement van binnenlandsche zaken kan die gevraagde toestemming verleenen, mits het verzoekschrift een maand van te voren in de London Gazette en in een of meer nieuwsbladen der plaats, waar het council zal worden opgericht, is bekend gemaakt (Sect. 1).

Het council moet bestaan uit minstens twee patroons en twee werklieden of ten hoogste tien van elk, en een voorzitter (chairman); het aantal wordt in de akte van toestemming vastgesteld. Geen lid zal echter als zoodanig mogen fungeeren, indien hij zelf, of eenige familiebetrekking van hem, eischer of gedaagde is (Sect. 2).

Binnen 30 dagen na bekomen toestemming tot de oprichting, zijn de personen, die haar aangevraagd hebben, bevoegd uit hun midden het council te kiezen, dat in functie zal blijven tot het door een ander is vervangen (Sect. 3).

Het council kiest zelf zijnen voorzitter, secretaris en andere ambtenaren, die het noodig acht. Het mag

[1]) In deze wet worden van de ondergeschikten alleen uitgezonderd, die genoemd in Sect. 17.

kennis nemen van alle geschillen, opgenoemd in Sect. 2 der Wet van 1824, benevens van andere welke met toestemming van beide partijen aan zijne beslissing worden onderworpen. Dezelfde dwangmiddelen, die in de wet van 1824 worden opgenoemd, om de vonnissen der scheidsrechters ten uitvoer te kunnen leggen, zijn ook hier toepasselijk. De vrederechter van de plaats, waar beide partijen wonen, geeft dan bevel tot beslag, verkoop of gijzeling. De onderteekening van het vonnis van het council door den president is voor den vrederechter voldoende waarborg voor de geldigheid van het vonnis. De councils hebben geene bevoegdheid om eenige bepaling omtrent loonen etc. voor de toekomst te maken. Hunne vonnissen zijn aan geen hooger beroep onderworpen (Sect. 4).

Uit het council kan eene commissie gevormd worden, bestaande uit minstens drie personen (een patroon, een ondergeschikte en de president), die in plaats van het geheele council, de aan hen onderworpen geschillen zullen beslissen. Er moeten echter een patroon en een werkman worden aangewezen welke zullen vormen eene *commissie van verzoening*. Deze zal op bepaalde dagen zitting houden en van tijd tot tijd vernieuwd worden. Aan haar worden alle geschillen, die *door beide partijen* [1]) aan het council ter beslissing zijn opgedragen, gezonden om te beproeven eene verzoening tot stand te brengen. Gelukt dat niet, dan wordt de zaak naar het council verwezen en op de gewone wijze berecht (Sect. 5).

---

[1]) In tegenstelling met de bepaling bij de conseils de prud'hommes in Frankrijk en België waar *alle* geschillen, die tot hunne bevoegdheid behooren, eerst voor het bureau particulier komen.

De president wordt verkozen op de eerste bijeenkomst van het council, na bekomen vergunning tot de oprichting. Hij mag zelf geen bedrijf uitoefenen (Sect. 6).

Advocaten, zaakwaarnemers of procureurs mogen voor het council of de commissie ter verzoening niet optreden zonder de goedkeuring van beide partijen [1]) (Sect. 7).

Op den 1sten Maandag van November van het jaar na de instelling van het council en voorts elk volgend jaar op dien dag, zal er verkiezing van nieuwe leden in het council en tevens van een president plaats hebben; in geval van tusschentijdsche vacaturen zal eene verkiezing binnen 14 dagen gehouden worden (Sect. 8).

Ieder, die den 21jarigen leeftijd bereikt heeft en tot een bedrijf behoort, dat vergunning tot het oprichten van een council heeft bekomen, en bovendien als patroon 6 maanden of als ondergeschikte 7 jaren op eene plaats [2]) gewoond heeft waar een council bestaat, is bevoegd zich te laten inschrijven als kiezer voor het council, en is ook verkiesbaar. Patroons en ondergeschikten kiezen elk hun deel van de leden van het council (Sect. 9).

De secretaris van het council houdt een register van die patroons en ondergeschikten, welke als kiezers zich aanmelden. In dat register worden de namen, het bedrijf en de woonplaats, zoowel van patroons als ondergeschikten, doch in afzonderlijke lijsten, vermeld. Blijkt iemand niet kiesgerechtigd te zijn, dan moet het council hem van de lijst schrappen (Sect. 10).

---

[1]) Vgl. de bepaling over het optreden van procureurs etc. voor de conseils de prud'hommes, pag. 18 hierboven.

[2]) Vgl. de noot 2 op pag. 50 hierboven.

De secretaris, door het council verkozen, vervult zijn ambt totdat hij door zijn opvolger vervangen is; hij maakt een verslag van alle handelingen van het council en vervult verder alle plichten door deze wet of het council hem opgelegd (Sect. 14).

De reglementen en bepalingen (voor de behandeling der zaken, voor het kiesrecht etc.), en de tarieven (kosten van processtukken, bevelen tot beslag etc.), die het council noodig acht te maken, hebben geene bindende kracht, tenzij zij goedgekeurd zijn door den secretaris voor het Departement van binnenlandsche zaken (Sect. 16).

Deze wet heeft geen betrekking op huisbedienden of landbouwersknechts [1]) (Sect. 17).

De councils, krachtens de wet van 1867 bestaande, vertoonen eenige gelijkenis met de conseils de prud'-hommes in Frankrijk en België. Zij verschillen er echter in een aantal opzichten mede, o. a.:

1°. Hierin dat (wat ik reeds pag. 41 opmerkte) in Engeland patroons en ondergeschikten, als zij willen procedeeren, *niet verplicht zijn* hunne geschillen door een council te doen beslechten, doch *zichzelve* slechts daartoe verplichten, wanneer zij, met wederzijdsche toestemming, hunne geschillen (hetzij die genoemd in Sect. 2 der wet van 1824, hetzij andere) aan de beslissing van scheidsmannen hebben opgedragen;

2°. De councils in Engeland hebben noch strafrechterlijke, noch administratieve bevoegdheden;

3°. Van de vonnissen der councils is geen hooger beroep of beroep in cassatie mogelijk;

---

[1]) Na de woorden in Sect. 2: „in any trade or manufacture" komt mij deze bepaling tamelijk overbodig voor.

4°. Voor de uitvoering der vonnissen, door de councils gewezen, is het bevel van den gewonen rechter noodig [1]);

5°. Bij de councils komen niet alle zaken eerst voor het bureau van verzoening.

De Wet van 1872. (The Arbitration-Masters and Workmen-Act.)

De wet, die met de behandelde wetten van 1824 en van 1867 het, voor de bizondere berechting der geschillen uit het arbeidscontract, belangrijke drietal vormt, is van 6 Aug. 1872. Zij is getiteld: *An act to make further provision for arbitration between masters and workmen.*

De wet laat de wijze dier berechting geheel afhangen van de bepalingen welke patroons en ondergeschikten in een contract [2]) hebben gemaakt.

Van de bepalingen, welke de wet aangeeft dat bij het maken van zulk een contract moeten in acht genomen worden, zijn de volgende de voornaamste:

Sect. I: 1°. Het contract moet hetzij eenig gerechtshof of council, of één persoon, of eenige personen als scheidsrechter(s) aanwijzen, hetzij de wijze, waarop en den tijd, waarbinnen die scheidrechter (s) zal (zullen) worden benoemd, aangeven. Bovendien moet het contract op eenige wijze een „umpire" noemen, voor het geval de scheidsrechters het niet eens kunnen worden. Ook kan een persoon of kunnen personen worden belast met dien umpire aan te wijzen.

2°. Indien een zoodanig contract is aangegaan, worden

[1]) Hier zien wij dus weder eene overeenkomst met onze rechtspraak door scheidsmannen. Vgl. art. 642 B. R. V.

[2]) Vgl. het model-contract, achter de wet gevoegd in het werkje van M. Henry Crompton, t. a. p. pag. 172.

de partijen daardoor wederkeerig gebonden. Evenwel kan de werkman, binnen 48 uur nadat hem een gedrukt afschrift van het contract is ter hand gesteld, aan den patroon of zijn agent verklaren, dat hij zich niet wenscht te verbinden tot de opdracht van zijn geschillen aan scheidsrechters. Alsdan zal het contract geen kracht tusschen dien werkman en den patroon hebben.

4°. In het contract kan bedongen zijn dat de partijen gedurende den tijd, waarvoor het gesloten is, zich zullen houden: zoowel aan de bepalingen die er in staan, als aan die, te maken door den scheidsrechter (de scheidsrechters) of den umpire, en wel over het loon dat betaald, het aantal uren, dat er gewerkt moet worden etc.; tevens kunnen de straffen aangewezen zijn die door den scheidsrechter (de scheidsrechters) of umpire in geval van overtreding worden opgelegd.

5°. Ook kan worden bedongen dat aan de scheidsrechters of umpire zullen worden onderworpen alle geschillen, waarvoor de wetten van 1824 en 1867 berechting door scheidslieden toestaan. Is dat beding gemaakt, dan zal geen ander rechter van zoo'n geschil kunnen kennis nemen, tenzij na het ontstaan van het geschil reeds 21 dagen verloopen zijn. Partijen kunnen evenwel bij het ontstaan van het geschil schriftelijk overeenkomen dat geen ander rechter er in beslissen zal.

6°. De scheidsrechter(s) of umpire onderzoekt (onderzoeken) en beslist (beslissen) het aan hem (hen) onderworpen geschil op de wijze die hen (hun) 't best voorkomt, of zooals in het contract tusschen partijen is overeengekomen.

8°. Het contract wordt geacht een contract te zijn, in den zin van Sect. 13 der wet van 1824 [1]).

Uit de bepaling, voorkomende onder 4°., zien wij dat aan scheidsrechters de bevoegdheid gegeven wordt om eene regeling voor de toekomst te maken. [2])

Zoo merken wij op dat deze bevoegdheid, die in de wet van 1824 slechts de vrederechter heeft wanneer beide partijen daarin toestemmen; die in de wet van 1867 bepaaldelijk uitgezonderd wordt, in de wet van 1872 wederom aan scheidsrechter(s) of umpire wordt toegekend voor het geval dat patroon en ondergeschikten hunne toestemming daartoe hebben gegeven (nu namelijk bij een voorafgemaakt contract).

Resumeerende wat ik over de wettelijk geregelde rechtspraak door scheidslieden in geschillen uit het ar-

---

[1]) Uit deze verwijzing volgt dat de bepalingen omtrent de tenuitvoerlegging van vonnissen, waarvan Sect. 13 der wet van 1824 spreekt, op de uitspraken der bij het contract aangewezen scheidsrechters toepasselijk zijn.

De geheele wet van 1872 is dus eigenlijk niets meer dan eene uitgebreider regeling van de bevoegdheid, reeds in de wet van 1824 aan partijen gegeven. Volgens die wet kunnen zij namelijk van de daarin aangegeven procedure voor scheidslieden afwijken, wanneer zij dat onderling overeen zijn gekomen.

[2]) Daargelaten of het maken van dergelijke bepalingen al of niet gewenscht is (eene vraag, waarvan de beslissing op oeconomisch gebied ligt), moet ik opmerken dat in geen geval partijen kunnen *gedwongen* worden zich er aan te houden. De patroon zal ten allen tijde zijne werklieden kunnen wegzenden en deze zullen hun werk altijd kunnen verlaten. Vooral zal dit voorkomen wanneer — wat meestal het geval is — het loon per uur berekend wordt. Boete, wegens schending van het contract, is de eenige sanctie die mogelijk is. Op den meestal onvermogenden arbeider zal deze echter niet kunnen worden verhaald). Vgl. ook de noot op pag. 50 over het systeem van verzoening of arbitrage).

beidscontract tusschen patroons en ondergeschikten gezegd heb, zien wij dat in Engeland daartoe bevoegd zijn:

a. de vrederechters (of magistraatpersonen) van de woonplaats der partijen, of de, door de eersten op verzoek der laatsten, benoemde scheidsrechters (Wet 1824);

b. de, op verzoek van patroons en ondergeschikten, met toestemming der Regeering opgerichte councils of conciliation or arbitration. (Wet 1867);

c. de, in het tusschen partijen gesloten contract genoemde, rechters, councils of andere personen [1]). (Wet 1872).

Uit het voorgaande blijkt dat Engeland geene bizondere rechtspraak voor geschillen uit het arbeidscontract bezit, zooals die in de andere door mij behandelde landen wordt aangetroffen, maar slechts eene, op zeer eigenaardige wijze geregelde, rechtspraak door scheidslieden.

De vraag of deze in genoemde geschillen aanbevelenswaardig is kan geheel worden afgescheiden van de vraag: of er een speciale rechter voor die geschillen moet zijn? welker beantwoording ik mij ten doel heb gesteld. Vandaar dat ik in het volgende hoofdstuk de Engelsche regeling onbesproken laat.

---

[1]) Noch de wet van 1867, noch die van 1872 hebben in de praktijk zich in ruime toepassing mogen verheugen.

De heerschende meening in Engeland is dat de councils in de wet van 1867 en de colleges (of personen) in de wet van 1872 aan geene wettelijke bepalingen gebonden moeten worden en dat de sanctie hunner uitspraken eene moreele moet zijn: nl. de goede trouw van hen die zich aan hunne uitspraken hebben onderworpen.

HOOFDSTUK II.

BESPREKING DER ARGUMENTEN TEN GUNSTE DER SPECIALE RECHTSPRAAK IN GESCHILLEN TUSSCHEN PATROONS EN WERKLIEDEN AANGEVOERD.

Alvorens tot die bespreking over te gaan, wensch ik eenige woorden aan te halen die, in andere landen en ten onzent, eenige voorstanders ter aanbeveling van speciale rechtscolleges voor de bovengenoemde geschillen hebben gebruikt.

Hoe in Frankrijk, België en Duitschland de voorstanders er over denken, blijkt uit het volgende:

La juridiction des conseils de prud'hommes est justement populaire; elle répond aux aspirations et aux besoins de la démocratie moderne, en assurant aux ouvriers et aux patrons pour les questions du travail, une justice expéditive et à bon marché [1]).

L'expérience a démontré que le commerce et l'industrie ont besoin, pour le règlement des différends auxquels leurs opérations donnent lieu, d'une juridiction spéciale qui soit initiée à tous leurs usages, à toutes leurs

---

[1]) Exposé des Motifs, Projet de Loi 1886 sur les Conseils de Prud'hommes, t. a. p. pag. I.

traditions, exempte de formalités coûteuses et dégagée des complications et des lenteurs de la justice ordinaire. De là, l'origine des tribunaux consulaires et des conseils de prud'hommes [1]).

Le principe essentiellement démocratique de leur institution donne aux prud'hommes une autorité toute-puissante pour concilier les intérêts qui tendent sans cesse à diviser le fabricant et l'ouvrier, ou pour apaiser les dissensions des ouvriers entre eux. Maîtres et ouvriers sont jugés ici par leurs pairs, par des hommes qu'ils ont choisis eux-mêmes librement. Chacun des membres dont le tribunal se forme, cesse d'être ouvrier ou patron, dès qu'il prend place au bureau du conseil. On comprend toute l'influence qu'une semblable magistrature peut exercer sur les membres divers de la grande communauté industrielle [2]).

Es ist wohl anzunehmen, dasz der Arbeiter dem ordentlichen Gerichte mehr Zutrauen schenke als dem Gemeindegericht, nicht aber, dasz er den Einzelrichter einem Gerichte vorziehe, in welchem seine Standesgenossen ihn vertreten. Iedenfalls wird diese ständige Vertretung, wenn sie sachgemäsz und zweckentsprechend — hier und da nach Gewerbszweigen — organisirt werden kann, entschiedene Vorzüge haben vor der — gar weitläufigen und kostspieligen — Zuziehung von Sachverständigen zu den ordentlichen Gerichten, welche bei einer höher entwickelten Industrie sehr häufig sein und fast zur Regel werden müszte [3]).

---

[1]) Vilain, t. a. p. pag. IX.

[2]) Vilain, t. a. p. pag. XXI.

[3]) Oppenheim, t. a. p. pag. 39.

Dat de „juridiction des prud'hommes répond aux aspirations et aux besoins de la démocratie moderne" kan bezwaarlijk een argument heeten. Het is niets meer dan eene schoonklinkende phrase, blijkbaar bestemd om effect te maken. Er moet bewezen worden dat de rechtspraak door de prud'hommes beter dan door den gewonen rechter wordt uitgeoefend. En of zij al dan niet beantwoordt aan de behoeften der démocratie, doet niets ter zake. Immers de vraag moet beslist of zij, welke regeeringsvorm er ook in een land besta, aanbeveling verdient [1]).

Verder zeggen de aangehaalde schrijvers dat de industrie [2]) behoefte heeft aan eene speciale jurisdictie, ontheven van de kosten, formaliteiten en langzaamheid der gewone procedure.

Er doen zich hierbij twee vragen aan ons voor. De eerste is, of, als de industrie [3]) behoefte heeft aan

[1]) Onder elken regeeringsvorm zal men aan de rechterlijke macht één grooten eisch moeten stellen, dat zij namelijk goed en rechtvaardig *rechtspreekt*. Of aan dien eisch door colleges met eene samenstelling als de conseils de prud'hommes kan voldaan worden bespreek ik pag. 68 hierna.

[2]) In het citaat van VILAIN wordt ook gezegd dat de handel behoefte heeft aan speciale handelsrechtbanken. Daar deze buiten mijn onderwerp liggen zal ik ze hier niet bespreken; alleen maak ik de opmerking dat, volgens velen, juist de ondervinding geleerd heeft dat zij in geen enkel opzicht aanbevelenswaardig zijn.

[3]) Het is wel eigenaardig na te gaan, dat er in Frankrijk, België en Duitschland nog al verschil bestaat in het aantal en de soort der bedrijven welke aan eene speciale rechtspraak voor de geschillen tusschen patroons en werklieden onderworpen zijn. Men treft die speciale rechtspraak aan:

in Frankrijk, voor alle bedrijven, die tot de industries commerciales kunnen gerekend worden (zie pag. 15 hierboven);

in België, voor de bedrijven genoemd in art. 4 Wet van 7 Febr. 1859 (zie pag. 27 hierboven);

in Duitschland, voor alle bedrijven behalve die welke art. 6 der G. O. van 11 Juni 1869 uitzondert (zie pag. 34 hierboven).

eene vluggere en goedkoopere rechtspraak, alleen de verhoudingen van patroons tot ondergeschikten (zooals in de Fransche en Duitsche wetgeving), of die tusschen patroons en ondergeschikten en deze laatsten onderling (zooals in de Belgische wet), door die betere procedure moeten gebaat worden? Mij dunkt, dat indien in een bedrijf een geschil tusschen twee patroons, of tusschen een industrieel en zijn afnemers, zijn depothouders, agenten enz., bestaat, zij evenzeer dit op eene spoedige en goedkoope wijze moesten kunnen doen vereffenen; zoodat er volstrekt geen reden bestaat de verbeteringen tot bepaalde rechtsbetrekkingen te beperken gelijk wij zagen dat in Frankrijk etc. bij de speciale rechtbanken geschiedt.

De tweede vraag is of niet ook andere personen [1]) dan die tot de industrie in betrekking staan eene vlugge en goedkoope rechtspraak wenschen?

Ook deze vraag moet bevestigend beantwoord worden,

---

[1]) Die gevolgtrekking maakte ook de heer Lockroy, minister van koophandel in het jaar 1886, toen hij in de Kamer het voorstel deed tot de uitbreiding der jurisdictie van de prud'hommes, welke uit het volgend citaat blijkt:

M. Lockroy nous semble avoir été moins bien inspiré en recommandant l'extension de la juridiction des prud'hommes aux rapports des patrons commerçants et de leur personnel; une institution, couramment admise à Genève, peut ne pas convenir à l'état de nos mœurs. Sa proposition (2 Juin Ann. Ch. sess. ord. 1887 p. 798 n°. 1816) a eu cependant la chance de séduire de nombreux esprits autour de lui; le rapport favorable de la commission d'initiative a été déposé sans retard (5 Juillet Ib. p. 1062 No. 1984) et avant que six mois ne fussent écoulés, la Chambre votait cette imprudente innovation en première lecture. (17 Janvier 1883.)

(Annales du droit Commercial, E. Thaller 1888).

De Senaat schijnt er over gedacht te hebben als de schrijver in de Annales; althans in Febr. 1889 werd het, door de Kamer aangenomen, wetsontwerp in den Senaat verworpen.

zoodat het niet aangaat aan patroons en arbeiders boven anderen een privilege toe te kennen, door speciale colleges op te richten, maar wèl: om de procedure voor een ieder sneller en goedkooper te maken, waarmede dan de patroons en arbeiders even goed zullen gebaat zijn.

De rechtspraak door speciale colleges zou vervolgens dit voordeel hebben, dat zij wordt uitgeoefend door de „pairs" der justiciabelen; door personen die zij zelve tot rechters hebben gekozen.

Oogenschijnlijk biedt dit systeem van berechting door zijns gelijken een voordeel aan: immers in talrijke technische kwestieën, waarin slechts een patroon of ondergeschikte een juist oordeel kan uitspreken, zal de gewone rechter op moeielijkheden stuiten, welke de speciale rechter terstond weet op te lossen. Doch onze gewone rechter *behoeft* niet op moeielijkheden te stuiten, want hij kan te zijner voorlichting in alle zaken een middel aanwenden, waardoor die moeielijkheden opgelost worden, namelijk: deskundigen hooren.

Nu voert de heer Oppenheim (vgl. pag. 60 hierboven) als argument tegen het systeem der gewone rechtspraak met haar deskundigen-bericht aan, dat dit laatste *zeer* dikwijls noodig, duur en veel tijd eischend is. Pleit dit evenwel voor de speciale colleges? M. i. neen. Wanneer zekere geneeskundige behandeling niet geheel de beoogde uitwerking op een zieke heeft gehad, dan zal daarom de geneesheer niet terstond tot eene andere overgaan, doch eerst nagaan of er in de gebezigde geene verandering kan worden gebracht.

Indien nu aan de wijze waarop volgens de thans

vigeerende wetgeving, zoowel in geschillen uit het arbeiderscontract tusschen patroons en ondergeschikten, als in andere, het advies van deskundigen wordt ingewonnen, gebreken kleven, dan moet men eerst beproeven die te verbeteren, alvorens bij de geschillen tusschen patroons en werklieden het stelsel: rechtspraak door den gewonen rechter met voorlichting van deskundigen, te laten varen.

Doch behalve de genoemde bedenking, heb ik tegen eene rechtspraak door pairs tusschen patroons en ondergeschikten nog twee bezwaren van anderen aard.

1°. Bij de speciale colleges wordt aan den rechter niet het vereischte gesteld dat hij jurist is, d. i. wets- en rechtskennis heeft.

Men kan vragen: waarom moet een patroon of werkman, die uitstekend van zijn vak op de hoogte en misschien overigens ook zeer ontwikkeld is, ook tevens die juridische ontwikkeling hebben? Dan is mijn antwoord: dat, hoewel er zich een groot aantal geschillen zullen voordoen, tot welker beslechting juridische kennis niet vereischt wordt, er zeker evenveel en meer zijn waarbij dat wèl het geval is. Men bedenke slechts in hoevele processen, geschillen van formeelen aard, of over de ontvankelijkheid der vordering, of wel incidenten, geheel onafhankelijk van het eigenlijk *objectum litis* zich voordoen [1]).

---

[1]) Woorden uit het Praeadvies van Prof. Asser op de vraag: Is eene exceptioneele rechtsmacht in handelszaken wenschelijk? (Handelingen der Nederl. Jur. Ver. 1870, pag. 72).

Deze woorden, tegen handelsrechtbanken gericht, kan men op het onderhavig onderwerp ook zeer goed toepassen.

Oppenheim die, zooals uit zijne op pag. 60 meegedeelde woorden blijkt, vóór de speciale rechtspraak is, toont zich toch een voorstander van het juridisch element. Hij wil dat dit, analogisch met den griffier bij de Fransche rechtbanken van koophandel, bij de speciale colleges voor geschillen tusschen patroons en werklieden door een jurist als president wordt vertegenwoordigd. Hij zegt: Dem Rigter (dagegen) zu dessen eigentlicher Berufsthätigkeit das objective Erkennen und das unparteiliche Urtheilen gehört, ist in dem Rechtsstaate die höchste persönliche Unabhängigkeit gewährleistet, welche der Staat seinen Organen überhaupt zu gewähren vermag. Er ist der gegebene Obmann in dem Streite der Gesellschaftsklassen [1]).

Mij dunkt als de jurist in het speciale college zulk eene rol vervult, dan zijn zijne medeleden, in den letterlijken zin des woords, niets meer dan *bijzitters*, en konden ze er even goed niet bijzitten, of slechts als deskundigen advies geven. Is hij daarentegen *niet* nummer één in het college, dan hebben de patroons en arbeiders door hun meerderheid toch alles te zeggen, en baat zijn juridische invloed weinig. In dat geval geldt mijn bezwaar genoemd op de vorige pagina.

2°. Bij de rechtspraak door de „pairs" der partijen bestaat eene verkeerde verhouding tusschen dezen en hunne rechters.

Ik ben namelijk overtuigd dat de rechters niet *naast*, maar *boven* de partijen moeten staan. Alleen als zij boven de partijen staan, kunnen zij werkelijk onpartijdig

---

[1]) T. a. p. pag. 29.

zijn. Wanneer patroons en ondergeschikten zelve rechters zijn is het zeer waarschijnlijk dat de patroons meer de belangen der patroons, de ondergeschikten meer die der ondergeschikten zullen behartigen en in dien geest hunne stem bij het opmaken van het vonnis zullen uitbrengen.

Er is van de speciale colleges gezegd: „Sie mögen als eine besondere Einrichtung gelten die allerdings der vorhandenen Klassengegensatz darstellt, aber nicht, um ihn zu verschärfen, sondern um ihn vermittelnd auszutragen" [1]).

Derhalve: eene *vertegenwoordiging van partijen* — die als zoodanig tegenover elkaar staan — *in het rechterlijk college*. Al ligt een goed doel aan die vertegenwoordiging ten grondslag, nl. de twee klassen nader tot elkaar te brengen, in een rechterlijk college behoort zij niet te huis [2]). Het moet den rechters onverschillig zijn welke der partijen het proces wint: als rechters moeten zij *objectief* het geschil beoordeelen. Dat kunnen patroons en ondergeschikten, als rechters optredende, niet doen. Zij zijn onwillekeurig de verdedigers der klasse waarvan zij de vertegenwoordigers uitmaken. Hun oordeel zal uit den aard der zaak al te eenzijdig wezen.

Alleen zij, die niet als mede-patroon of mede-ondergeschikte tot partijen in betrekking staan, die bovendien zooals onze rechters eene volkomen onafhanke-

---

[1]) Oppenheim t. a. p. p. 30.

[2]) Voor colleges, die zich bezig houden met de oplossing van geschillen der 2e soort (Vrgl. Inleiding pag. 2) acht ik deze wijze van samenstelling zeer gemotiveerd.

lijke positie bekleeden, zijn in staat de belangen van beide partijen bij hunne beraadslaging objectief te beoordeelen en een werkelijk onpartijdig vonnis uit te spreken.

Laat ik echter voor een oogenblik aannemen dat tegen het stelsel der berechting door „pairs" geen bezwaren bestaan; dat dus het deskundigen-bericht niet kan verbeterd worden en dat *die* rechters hunne taak het beste vervullen, welke vakgenooten van partijen zijn; dan zouden van deze verbetering in de procedure evenzeer als van die wijzigingen, welke haar goedkooper en sneller zullen maken, (vgl pag. 63 volg.) ook andere personen, dan patroons en arbeiders in zeker aantal bedrijven, moeten voordeel trekken: zonden die verbeteringen derhalve in de gewone procedure moeten gemaakt worden.

Bovendien meen ik dat de volgende bedenkingen tegen het stelsel der speciale rechtspraak in geschillen tusschen patroons en ondergeschikten te maken zijn:

1°. De geschillen over de competentie der speciale colleges zullen niet uitblijven. Prof. Asser heeft eens gezegd [1]): „Elke exceptioneele rechtsmacht heeft reeds als zoodanig hare bedenkelijke zijde. Zij geeft aanleiding tot conflicten, tot geschillen over de bevoegdheid des rechters, waardoor eene instelling die vereenvoudiging der procedure ten doel heeft, dikwijls juist de bron wordt van zeer langdurige en ingewikkelde processen".

---

[1]) Praeadvies van Prof. Asser over de vraag: Is eene exceptioneele rechtsmacht in handelszaken wenschelijk? (Handelingen der Nederlandsche Juristenvereeniging 1870, pag. 72).

2°. Het stelsel zal somtijds onuitvoerbaar blijken. Hoe uitgebreid ook het aantal speciale colleges is, hoevele bedrijven die ook mogen omvatten, altijd zullen er bedrijven overblijven, waarvan te weinig vertegenwoordigers zijn om uit hen een college te kunnen samenstellen. In dat geval zullen partijen òf van hunne vordering moeten afzien, òf zich naar den gewonen rechter begeven. Ook in hooger beroep treedt de gewone rechter voor den specialen in de plaats [1]).

De terugkeer in deze beide gevallen tot den gewonen rechter schijnt zeer vreemd, als men van de gedachte uitgaat, dat deze laatste ongeschikt is om van het geschil in kwestie kennis te nemen.

3°. De wijze, waarop de speciale colleges worden samengesteld, kan ook nadeelige gevolgen hebben.

Zooals wij in het 1e Hoofdstuk gezien hebben, worden in Frankrijk, België en Duitschland [2]) de twee groepen leden voor de speciale rechtbanken door patroons en ondergeschikten, bij meerderheid van stemmen aangewezen. Geen waarborg bestaat er nu evenwel dat de meerderheid in beide groepen altijd zal vragen: Wie is de beste *rechter?* Zeer waarschijnlijk zullen

---

[1]) In Frankrijk en België komt dit beroep voor het *Tribunal de commerce* dat wel op zichzelf een speciale rechtbank is, doch ten opzichte van de zeer speciale rechtspraak der prud'hommes wel als gewone, is te beschouwen. Bovendien is het Tribunal de commerce uitsluitend uit het element *patroons* samengesteld. Men heeft het verkeerde van deze regeling ook ingezien en in het ontwerp 1886 een betere gegeven (zie pag. 21 hierboven).

In Duitschland heeft men de „Berufung auf den Rechtsweg" dus ook op den gewonen rechter (zie pag. 34 hierboven).

[2]) Althans bij die welke in de Rijnprovincie bestaan; want in de krachtens § 120*a* 3e al. G. O. opgerichte colleges worden de leden door de Gemeindebehörde gekozen.

politieke partijkwestieën er bij komen; zullen soms als rechters worden aangewezen personen, voor die taak ongeschikt wegens hun onbekwaamheid en partijdigheid, doch gekozen, eenvoudig omdat zij tot de richting der meerderheid behoorden [1]).

Om rechters in het algemeen, door het volk en niet voor het leven te doen benoemen is, evenals elders, ook in ons land door de sociaal-democratische partij als zeer wenschelijk voorgesteld. De hemel beware ons voor deze nieuwigheid! Want als er iets is dat tot heden in ons land boven partijgeest en onafhankelijk van eenige politieke meerderheid stond en tevens moet blijven staan, dan is het de rechterlijke macht.

Die onafhankelijkheid en onpartijdigheid welke de rechter moeten kenmerken, zijn dunkt mij, alleen gewaarborgd bij eene samenstelling zooals die in ons land geschiedt, namelijk, door benoeming voor het leven en door het hoogste gezag in den staat.

In ons land is het stelsel eener speciale rechtspraak voor geschillen tusschen patroons en ondergeschikten door een aantal mannen verdedigd en zijne invoering gewenscht voorgesteld. Ik zal van een hunner Mr. A. Kerdijk, een betoog [2]) aanhalen, waarin zijne argumenten ten gunste eener invoering in ons land duidelijk uitkomen:

---

[1]) Het streven om de speciale colleges tot eene vertegenwoordiging van partijen te maken, blijkt uit het voorstel dat dit jaar in de Belgische kamer van afgevaardigden gedaan is (vgl. noot pag. 28 hierboven) om zoowel het socialistische als niet-socialistische element in de conseils te verkrijgen.

[2]) Uit het Artikel: Geschillen over het Arbeidscontract (Sociaal Weekblad van 5 Mei 1888).

„Wat mag de reden zijn, dat zelden of nooit hier te lande een werkman tegen zijn patroon een rechtsvordering instelt wegens tekortdoening aan het arbeidscontract? Zou het wezen dewijl bijkans nimmer — 't zij wat het bedrag van het loon, 't zij wat de verdeeling of den duur van den arbeidstijd, 't zij wat het opleggen van boeten betreft — de werkman reden van klagen meent te hebben over schending der gesloten overeenkomst noch over willekeurige uitvoering van dat gedeelte er van, hetwelk in het reglement van werkplaats of fabriek is neergelegd? Geen sterveling met eenige kennis van de werkelijkheid, die het gelooft. Geklaagd — veelal stellig ten onrechte, even stellig veelal terecht — wordt er genoeg; soms in even ruwe als beleedigende bewoordingen. Maar — geklaagd bij den rechter wordt er niet. Voor zoover de betrokkene er prijs op stelt bij zijn patroon in dienst te blijven reeds daarom niet, omdat hij diens ontevredenheid over zijn stoutheid ducht, vreezend dat zij hem vroeg of spa zal worden ingepeperd. Doch ook niet afgezien daarvan, en zelfs al is de dienstbetrekking reeds voor een andere verruild, omdat het verkrijgen van een uitspraak des rechters geld en tijd van hem eischt. Van de rechtstreeksche kosten zal hij misschien worden vrijgesteld; maar tijd offeren moet hij in elk geval, waarschijnlijk zelfs nog al veel tijd, in uren die geldswaarde voor hem hebben. Daarbij weet hij van hooren zeggen, hoelang het duren kan, vóór en aleer het komt tot de eindbeslissing in een geding, hetwelk de arbeidgever aanmerkelijk vermag te rekken. Weinig vertrouwen stelt hij trouwens in den blik van den

wetgeleerden rechter op de kwestie, die het geldt. Niet zelden eindelijk, vervult hem de, zij het ook alleszins ongegronde gedachte „dat er voor een werkman toch geen recht te krijgen is." Zoo doet hij maar in 't geheel geen moeite om het te erlangen. Waar het vermeende onrecht slechts in zijn verbeelding bestaat, blijft hij niettemin het als zoodanig beschouwen. Waar hem wezenlijk onrecht is aangedaan, wordt de werkgever gestijfd in diens vrijmoedigheid om het ook voortaan te plegen. Feitelijk ontoereikend — of wil men liever: onvoldoende bruikbaar is de rechtsbescherming. Er wordt voedsel gegeven aan een maatschappelijk bedenkelijke stemming bovendien. Inderdaad bestaat hier in onze wetgeving een leemte, welke mij liever morgen dan overmorgen zouden zien aangevuld. Niet door een slaafsche navolging, maar toch door iets in den geest van hetgeen reeds sedert het begin dezer eeuw in Frankrijk, sedert tientallen van jaren ook in België inheemsch is. Wij bedoelen de vaak genoemde, maar weinig gekende „conseils de prud' hommes": een bijzondere rechtbank voor geschillen, welke uit het arbeidscontract voortvloeien; niet bestaande uit rechtsgeleerden, maar uit mannen, die door en uit arbeidgevers en arbeiders, beiderzijds in gelijken getale, gekozen worden; kosteloos of zoo goed als kosteloos recht doende op korten termijn en met een minimum van formaliteiten. Een rechtbank, die door de eenvoudiger vormen, waarin zij zich bewegen kan, maar ook door de wijze harer samenstelling een meer huiselijk karakter draagt; in de betrokken kringen vertrouwen wekkend door de bekendheid harer leden

uit eigen ervaring met de onderwerpen, die hun worden voorgelegd; in zekeren zin als 't ware een familieraad, tot wien het niemand euvel kan worden geduid zich te wenden. Een familie-raad ook in zóóver, als minnelijke schikking tusschen partijen bij zijn bemoeiingen op den voorgrond staat."

In dit betoog voert de schrijver in de eerste plaats aan dat de werkman in Nederland meermalen vrees koestert om met eene vordering tegen zijn patroon bij den gewonen rechter aan te komen.

Indien zoodanige vrees bestaat, dan zal deze, dunkt mij, wel blijven bestaan al verandert de rechter, bij wien de vordering moet worden ingesteld. Zij moge iets verminderen, als hij komt bij een college, waarin ook zijne gelijken zitting hebben, doch vrees zal er toch evenzeer blijven bestaan. Immers *bij wien* hij ook recht zoekt, het feit, dat hij recht zoekt en aan derden de uitspraak van het geschil onderwerpt en een vonnis vraagt, dat desnoods met dwang kan worden uitgevoerd, zal door den patroon als een daad van vijandschap worden opgevat.

Het door Mr. Kerdijk gezegde over de langzaamheid en duurte der tegenwoordige procedure, ga ik, onder verwijzing naar de bespreking van dat argument op pag. 61 – 63, hier stilzwijgend voorbij.

Vervolgens hooren wij dat de arbeider weinig vertrouwen stelt in den „wetgeleerden rechter."

Dat er wantrouwen jegens den gewonen rechtér, d. i. den kantonrechter, die bij ons met de beslechting der geschillen tusschen den arbeider en zijn patroon belast is, bestaat, mag voorzeker eene gewichtige

beschuldiging heeten. Laten wij nagaan of daarvoor gronden zijn.

Men kan zich een wantrouwen, door den arbeider gekoesterd jegens den kantonrechter,[1]) denken op drie gronden:

òf omdat hij niet onpartijdig is;

òf omdat hij van technische kwesties, welke zich bij sommige vorderingen voordoen, geen verstand heeft;

òf omdat hij in het algemeen niet voor zijn taak als rechter berekend is.

Ad. I. Wat den eersten grond betreft: dat de kantonrechter in het bizonder bij geschillen tusschen patroons arbeiders, partijdige uitspraken op zijn geweten zou hebben, deze kan als niet bestaande worden aangemerkt. En dit meen ik omdat er 1°. geene partijdige uitspraken aan *eenig* deel onzer rechterlijke macht kunnen ten laste gelegd worden; 2°. de samenstelling onzer rechterlijke macht een waarborg in zich heeft voor onpartijdigheid [2]).

Het is eene oude waarheid, doch welke steeds nieuw blijft, dat er altijd ontevreden menschen zijn, menschen die niet zijn te voldoen. Deze waarheid geldt in het dagelijksch leven algemeen, maar wel in het bizonder bij de uitspraken der rechterlijke macht.

Wordt iemand tot eenige betrekking benoemd, *altijd*

---

[1]) Indien de werkman jegens den *kantonrechter* wantrouwen koestert, zal hij dat zeker eveneens doen jegens de rechtbank, als zijne vordering voor hooger beroep in aanmerking komt en hij daarvan gebruik maakt.

Echter heeft de werkman bijna uitsluitend met den kantonrechter te maken daar de geschillen tusschen hem en zijn patroon over het arbeidscontract de som van *f* 50 zeker zelden te boven zullen gaan.

[2]) Zie pag. 69 hierboven

zijn er menschen, die meenen dat de benoemde geen verdiensten had, en slechts door protectie geslaagd is, alhoewel dikwijls voor die gevoelens geene redelijke gronden kunnen aangevoerd worden. Niet anders gaat het bij de uitspraken der rechterlijke macht. Vaak meenen, niet alleen de in het ongelijk gestelde persoon, maar ook zijne betrekkingen, vrienden, partijgenooten dat de rechter niet onpartijdig te werk ging.

Gelukkig evenwel dat zich de rechterlijke macht zelve aan eventueele ontevredenheid over hare uitspraken niet behoeft te storen, noch stoort en dat zij, volkomen onafhankelijk van eenige of van *de publieke* opinie, werkzaam kan zijn. Recht moge men volgens den tegenwoordigen gang van zaken slechts te langzaam en te duur kunnen verkrijgen — en zooals reeds gezegd, daarin is zeker verbetering wenschelijk — het recht heeft ook nu, ook bij den kantonrechter *onpartijdig* zijn beloop.

Ad II. Ook wantrouwen op dezen grond acht ik ongemotiveerd. Wanneer een geschil voor den kantonrechter gebracht is, en er blijken moeielijk heden te bestaan, die slechts door deskundigen in de zaak, waarover de vordering loopt, kunnen opgelost worden, heeft hij, hetzij op verzoek van partijen hetzij ambtshalve, het recht die deskundigen te raadplegen[1]).

Indien nu patroons en arbeiders in een geschil zijn gewikkeld over zaken, die zóó met hun vak in verband staan, dat het, zonder technische kennis daarvan, ondoenlijk is een juist oordeel te vellen, dan hebben zij

[1]) Over de wijze waarop het deskundigen bericht wordt, of kan worden ingewonnen vgl. hetgeen daarover voorkomt in Hfdst. 3 hierna.

slechts tot den rechter het verzoek te richten om een of meer hunner vakgenooten als deskundigen te benoemen (De rechter kan dit ookreeds ambtshalve gedaan hebben). Is die voorlichting gegeven dan wordt de, den rechter ontbrekende, kennis van het onderwerp des geschils aangevuld en spreken de deskundigen ook mede door *zijn* mond recht. Als hiertegen wordt opgemerkt door voorstanders der speciale rechtspraak: die voorlichting van deskundigen is ons niet genoeg, want 1°. behoeft de rechter aan het verzoek van partijen niet te voldoen [1]) en 2°. is de rechter aan het gegeven advies niet gehouden [2]), dan valt hiertegen te zeggen, dat men bij den kantonrechter toch wel zooveel gezond verstand en ontwikkeling mag veronderstellen, dat hij alleen op goeden grond het verzoek om deskundigen te hooren afwijzen, of, zijn zij gehoord, van hun advies afwijken zal.

Ad III. De meening ten slotte dat de rechter, die nu de geschillen over het arbeidscontract tusschen patroons en ondergeschikten beslist, in het algemeen niet voor die taak berekend is, kan geen argument voor eene speciale jurisdictie opleveren.

Ik wil eens aannemen dat soms kantonrechters bij het berechten van genoemde geschillen van ongeschiktheid hebben blijk gegeven; dan mag men nog slechts aan *die* kantonrechters daarvan een verwijt maken. Dan kan men slechts tot de gevolgtrekking komen: dat *die personen* niet tot rechters hadden moeten benoemd worden. Of zoude het geheele systeem van kantonnale rechtspraak niet voor de berechting der geschillen over het

[1]) Vgl. art. 222 B. Rv.

[2]) Vgl. art. 236 B. Rv.

arbeidscontract passen? Als dat waar is, dan moet men dezelfde ongeschiktheid aannemen voor andere geschillen die nu aan haar onderworpen worden; immers er kunnen zich bij deze laatste even eigenaardige moeielijkheden voordoen [1]). Het zou derhalve geheel ongemotiveerd zijn voor de eerste alleen bizonderlijke rechterlijke colleges in het leven te roepen.

De vraag: of de kantonrechter voor de geschillen tusschen patroons en ondergeschikten over het arbeidscontract al of niet geschikt is, komt dus neder op de vraag: of kantonnale rechtspraak in het algemeen al of niet gewenscht is. Die vraag echter zal ik, als geheel buiten mijn onderwerp liggende, onbesproken laten.

Wij hebben alzoo gezien dat er voor het weinig vertrouwen, dat Mr. Kerdijk bij den arbeider jegens den kantonrechter veronderstelt, geen goede grond is aan te voeren. De oprichting van speciale colleges zou aan dat ongemotiveerde wantrouwen slechts voet geven.

Ten slotte noemt de geachte schrijver als voordeel der speciale colleges, dat verzoening daarbij op den voorgrond staat. Indien die verzoening, welke bij de speciale colleges op den voorgrond staat, goed werkt, is dat geen argument voor de speciale colleges, maar slechts voor de instelling der poging tot verzoening, die in het algemeen — immers waarom zoude men alleen processen tusschen patroons en ondergeschikten trachten te voorkomen — de beslissing der aan den gewonen rechter onderworpen geschillen moet voorafgaan.

Zoodanige instelling bestaat in enkele wetgevingen,

---

[1]) Vgl. de artt. 38—42 R. O.

o. a. in Frankrijk; daar moeten, behoudens eenige uitzonderingen, in alle geschillen die bij de Tribunaux civils en Juges de paix thuis behooren, de partijen eerst aan eene poging tot verzoening door een Juge de paix onderworpen worden [1]). De wenschelijkheid der poging tot eene minnelijke schikking moet alzoo worden afgescheiden van die tot invoering van speciale colleges voor geschillen uit het arbeidscontract. Men kan een voorstander der poging tot verzoening en een tegenstander der speciale colleges zijn, zooals uit in het volgend hoofdstuk zal blijken.

Na de behandeling der verschillende argumenten, ten gunste der speciale rechtspraak voor geschillen over het arbeidscontract aangevoerd, meen ik tot de volgende conclusies te kunnen komen:

dat niet alleen patroons en arbeiders, maar ook personen in alle andere rechtsbetrekkingen, aan een betere rechtspraak behoefte hebben;

dat de technische kennis, die voor de juiste beslissing van een aantal geschillen noodig is, bij den *rechter zelf* niet behoeft te worden aangetroffen;

dat, wanneer de arbeider vrees gevoelt om tegenover zijn patroon bij den gewonen rechter in rechten op te treden, die vrees evenzeer tegenover een speciaal college zal bestaan;

dat, wanneer de arbeider wantrouwen koestert tegen den gewonen rechter, daarvoor geen voldoende grond is te vinden en derhalve aan dat wantrouwen geen voet moet gegeven worden;

---

[1]) Deze instelling in Frankrijk bespreek ik in bizonderheden in het 3e Hoofdst. mijner dissertatie.

dat er alzoo geen reden bestaat om speciale rechtbanken op te richten en patroons en arbeiders tot eene bevoorrechte klasse te maken, maar wèl om een aantal verbeteringen in de procedure voor den gewonen rechter aan te brengen, waarvan zoowel patroons en arbeiders, als andere personen voordeel hebben; en

dat bovendien aan eene speciale rechtspraak, zooals die in Frankrijk, België en Duitschland wordt aangetroffen, groote nadeelen verbonden zijn. (rechtspraak door pairs en door niet-juristen, onmogelijkheid tot consequente volhouding van het systeem, competentiekwesties).

Ik zal mij bij de bespreking dier verbeteringen bepalen tot de procedure voor den kantonrechter. Èn omdat hij de rechter is die alle geschillen, welke mij aanleiding tot dit proefschrift gaven, in eerste, en de meeste daarvan in hoogste ressort beslist; zoodat ik de procedure voor de andere colleges kan beschouwen als buiten mijn onderwerp te liggen. Èn omdat de kantonrechter in het systeem onzer rechterlijke organisatie eene geheel bizondere plaats bekleedt.

De wijzigingen nu, die mij in de procedure voor den kantonrechter gewenscht voorkomen, zal ik in het 3e en laatste hoofdstuk behandelen.

HOOFDSTUK III.

DE VERBETERINGEN AAN TE BRENGEN IN DE BURGERLIJKE PROCEDURE VOOR DEN KANTONRECHTER.

De verbeteringen, welke mij in die procedure noodzakelijk voorkomen zal ik bespreken in 2 afdeelingen.

De 1e handelende over de: Poging tot verzoening, die de eigenlijke procedure moet voorafgaan.

De 2e handelende over de: Wijzigingen die in de eigenlijke procedure moeten gebracht worden.

1e Afd. Poging tot verzoening.

In art. 19 al. 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering lezen wij dat de rechter in alle gevallen en in elken stand der zaak, wanneer dezelve hem voor minnelijke schikking vatbaar schijnt, op verzoek van eene der of beide partijen of ambtshalve, hen kan gelasten voor zich te verschijnen ten einde eene verzoening te beproeven. Het artikel voorkomende onder de afdeeling: Van de terechtzittingen, in den titel: Algemeene bepalingen, is op de procedure voor den kantonrechter toepasselijk.

De kantonrechter heeft derhalve de bevoegdheid eene

verzoening tusschen partijen te beproeven in elken stand van het geding. Die facultatieve bepaling is, naar het mij voorkomt, niet voldoende: de kantonrechter moet verplicht zijn vóór den aanvang van het geding de poging tot verzoening aan te wenden.

Alvorens mijne argumenten voor die verplichte poging aan te voeren, wil ik kort nagaan hoe in ons land de verzoening geregeld was, voordat ons tegenwoordig artikel 19 Rv. tot stand kwam. De niet ingevoerde: „Algemeene Manier van procedeeren in Civiele en Crimineele zaken", van het jaar 1799 [1]) regelde in de: „Instructie en manier van procedeeren voor de Vrederechters en derzelver bijzitters" in de artt. 1—5 de verplichte minnelijke schikking.

Art. I. Het staat niemand vrij eenig twistgeding aan te vangen, zonder zich al vorens tot den vrederechter te hebben vervoegd.

Art. 2: In dezen algemeenen Stelregel zijn begrepen alle Civiele zaaken, rechtsvorderingen en instantiën, van welken aart dezelve ook mogen zijn, en zonder onderscheid van persooneele of reëele actien; alsmede of de geschillen in rechten dan in faicten bestaan, of uit welken hoofde dezelve anderszins zouden mogen voordkomen; in het bizonder mede de Calanges en Civiele Actiën, door de Schouten Crimineel te insti-

---

[1]) Ik spreek niet van vroeger tijd dan 1799, omdat de in de „Algemeene manier van procedeeren etc." voorkomende, vrederechters voor 't eerst eenige gelijkenis vertoonen met onze kantonrechters.

Voor de regeling der wijze waarop in het oud-vaderlandsch recht eene schikking tusschen partijen, alvorens te procedeeren, werd beproefd, verwijs ik naar eene dissertatie van den heer Y. DE KOCK. Iets over de poging tot minnelijke schikking (Utrecht 1874) Hfdst. 2.

tuëeren, wegens alle boeten of breuken en andere kleine poenaliteiten, gestatuëerd bij eenige Wetten, Publicatiën, Ordonnantiën, Keuren of Reglementen tot onderhoud van goede Policie; *etc.*

Art. 3 zegt dat alleen in de gevallen „waarin de aart der zaak en de volstrekte noodzaaklijkheid zulks vordert en welke bij de Manier van Procedeeren in Civiele zaken Art. 3 en 5 uitdruklijk worden bepaald," partijen zich niet tot den vrederechter behoeven te vervoegen.

Art. 4 zegt dat in alle de genoemde zaken de vrederechter zooveel mogelijk is „*bemiddelaar* en *scheidsrechter* van partijen" [1]).

Art. 5 geeft aan, in welke zaken de vrederechter niet alleen als bemiddelaar en scheidsman optreedt, maar ook met „een Rechterlijk vermogen bekleed is."

Daarbij lezen wij onder *b:* „alle Injuriën en Civiele Actiën, bestaande of voordvloeiënde uit dreigingen, vegtingen of kwetsingen, alsmede de *verschillen tusschen Meesters of Vrouwen en Dienstboden, en diergelijke*, mids de Geldsommen, welke voor betering of vergoeding gevorderd worden, en in de Dagvaarding behooren te worden uitgedrukt, de (onder *a*) bepaalde driehonderd Guldens niet te boven gaan."

In het wetboek van 1809 wordt niet bepaald van eene poging tot minnelijke schikking bij de vredegerechten gesproken, doch art. 527 bepaalt dat in geene zaken, welker aard dit toelaat immer een rechtsingang verleend zal worden, dan nadat de rechter vruchteloos

[1]) Gelukte de poging tot minnelijke schikking niet, dan werd het geschil door een hooger rechtscollege beslist.

beproefd heeft partijen te vereenigen; het verlof van dagvaarding (artt. 559 volg.) staat daarmede in verband.

In het Wb. van B. R. van 1839 is de *verplichte* conciliatie bij den *vrederechter* vervangen door de aan *iederen* rechter toegekende *bevoegdheid* om eene minnelijke schikking tusschen de, voor hem gedingvoerende, partijen te beproeven.

In het ontwerp van 1827 [1]) vindt men in art. 19 reeds: „De rechter kan in alle gevallen en in elken stand der zaak partijen gelasten voor zich of een of meer commissarissen (in 1880 werd dit rechters-commissarissen) te verschijnen, ten einde zich te vereenigen" [2]). Gelijk bekend is werd het wetboek van 1830 wegens de afscheiding van België niet ingevoerd en trad eerst in 1838 het thans nog geldend wetboek van Burg. Rechtsv. in werking.

Van 1811—1838 gold bij ons de Code de Proc. civ., waarin art. 48 de verplichte poging tot verzoening aan de Juges de paix opdraagt in alle geschillen behoudens die welke uitgezonderd zijn en terstond voor de Tribunaux inférieurs komen. Over dit artikel heb ik aanstonds gelegenheid nader te spreken.

Naast elkaar moeten m. i. bestaan: de verplichte

---

[1]) Vgl. voor de verschillende meeningen, die bij de bespreking in de 2e Kamer van art. 19 uit ontwerp 1827 zijn geuit: van den Honert, Handb. voor de Burg. Rechtsv. bl. 171 en van Boneval Faure, Ned. Burg. Procesrecht. 3e Deel, pag. 158.

[2]) Volgens Faure, t. a. p. is het weinig twijfelachtig dat men bij deze regeling gevolgd heeft de wetgeving van Genève (artt. 5, 6 en 64), waar aan den rechter wordt overgelaten om de minnelijke schikking te beproeven op het tijdstip dat hem daartoe in ieder geval het geschikst voorkomt (zie ook hierbeneden pag. 90 noot).

poging tot verzoening vóór den aanvang van het geding en de bevoegdheid er toe daarna.

Het eerste acht ik gewenscht omdat, wanneer een zaak eenmaal aanhangig is gemaakt, de kantonrechter *meestal* geene neiging meer zal hebben eene verzoening te beproeven en terstond, of op de volgende zitting zijne uitspraak zal doen.

Wellicht komt menigeen de vraag op de lippen of die verplichte poging tot vereeniging van partijen niet even weinig goede resultaten zal opleveren als die, welke nu vóór onze procedure van scheiding van goederen, echtscheiding of scheiding van tafel en bed [1]) wordt aangewend door den president der rechtbank. Mijn antwoord luidt beslist ontkennend, want terwijl de scheiding van goederen, echtscheiding of scheiding van tafel en bed, gewoonlijk als een laatste middel wordt aangegrepen om aan een onhoudbaren toestand een einde te maken en men zoo goed als zeker vooruit kan zeggen dat partijen zich niet laten verzoenen, zullen de partijen voor den kantonrechter meestal onder andere omstandigheden zijn. Het komt immers herhaalde malen voor, speciaal bij de volksklassen, die toch feitelijk het meest als partijen voor den kantonrechter optreden, dat men, door gebrekkige wetskennis, vermeende rechten wil handhaven, op de onhoudbaarheid waarvan de kantonrechter bij zijne poging tot verzoening kan wijzen. Ook ziet men dikwijls dat in onbezonnenheid besloten is tot het inroepen van zijne tusschenkomst door personen die, wanneer zij in de gelegenheid gesteld worden

---

[1]) Vlg. artt. 237 en 294 B. W. en 805, 819 j° 826 R. V.

hunne tegenpartij kalm te spreken, eene verzoenende houding aannemen.

Eene goede uitkomst der verplichte poging tot verzoening doen ook de cijfers der Fransche gerechtelijke statistiek verwachten [1]). Deze geeft aan dat in de jaren 1856—1859 gemiddeld 3.411740 oproepingen (billets d'avertissements) werden gedaan, waarvan 1.429233 wegens niet verschijning zonder gevolg zijn gebleven en 1.488274 tot eene verzoening aanleiding gaven, terwijl in de overige gevallen de verschenen partijen niet tot eene minnelijke schikking werden gebracht. Onder deze cijfers zijn ook begrepen de geschillen, die voor de rechtbank komen, doch waarvan de partijen, krachtens de wet van 2 Mei 1855 [2]) ook door een billet d'avertissement van den Juge de paix worden opgeroepen. Dit doet evenwel aan de beteekenis der cijfers voor de verzoening in geschillen, waarbij de Juge de paix als rechter optreedt, niets af.

Mr. Godefroy [3]) vindt echter dat wij ons door het Fransche voorbeeld niet tot navolging moeten laten leiden. Hij vindt het middel ter voorkoming van processen niet noodig, omdat onze natie niet zoo processiek is en hij acht het tevens een verkeerd beginsel. „Hem, die zijn recht wil gaan zoeken bij den rechter, te beletten dat hij dit doe en den zedelijken dwang op te leggen, dat hij vooraf zich met zijne wederpartij

---

[1]) Mr. Godefroi. Over eenige onderwerpen van burgerlijke rechtsvordering, naar aanleiding van Lavielle, Etudes sur la Procédure civile etc. (Themis 1863. 2e verz. 10e deel pag. 43).

[2]) Zie hieronder pag. 91).

[3]) t. a. p. pag. 41).

trachte te verstaan, ligt niet op den weg van den wetgever. Het is de taak van de advocaten, die hunne roeping begrijpen, waar de aard der zaak en het wezenlijk belang hunner cliënten het gedoogen, zich met dat verzoeningswerk te belasten." Of onze natie al of niet procesziek is, doet m. i. niets ter zake. Het is slechts de vraag of het middel, dat processen zoekt te voorkomen, op zichzelf goed is. Verder acht ik de voorstelling zeer overdreven als zoude de kantonrechter partijen zedelijk willen dwingen van hun proces af te zien. De rechter wijst partijen slechts op het gewenschte eener minnelijke schikking, waardoor spoediger de zaak uit de wereld en het bedrag der gerechtskosten ook minder zal zijn. De invloed van den rechter moge groot wezen; partijen zullen zich niet zóózeer door hem laten influenceeren, dat zij tegen hun zin van hun voorgenomen proces afzien [1]). En zouden de advocaten zich met die verzoeningstaak belasten? Daargelaten of de werkzaamheid der advocaten in die richting groot is over het algemeen, bij de kantonrechters wordt zeer dikwijls geene rechtskundige hulp ingeroepen, en vervalt dus de aan de advocaten toegedachte taak. Bovendien vind ik de positie van een advocaat

[1]) Van de bevoegdheid moet door den kantonrechter natuurlijk niet te ijverig worden gebruik gemaakt.

Bordeaux een der Fransche schrijvers, die voorstanders der verplichte poging tot verzoening zijn: zegt in zijn „Philosophie de la Procédure civile," pag. 421, van de juges de paix: „Quelques-uns de ces magistrats poussent le désir d'éteindre des procès tellement au delà des limites, qu'on pourrait presque dire qu'ils concilient les plaideurs de force. On cite des exemples de parties, qui, confiantes dans un bon droit évident, ont cependant été condamnées par le juge de paix, par cela seul qu'elles n'avaient pas voulu donner une prime à la mauvaise foi de leur adversaire."

daarvoor niet geschikt. Hij is de raadsman van zijne partij, hij wordt door haar bezoldigd, en voert haar wil uit; *hij* is dus geen onafhankelijk persoon tegenover de wederpartij; alleen *de rechter* staat onafhankelijk tegenover beide partijen.

Bordeaux [1]) noemt als tegenstander van het stelsel van verplichte poging tot verzoening o. a. Bentham, die in zijn werk: De l'organisation judiciaire (chap. 22) zegt: „Qui dit *accommodement*, dit en d'autres termes, *déni partiel de justice*. Moi demandeur, on m'engage à céder une partie de ce qui était mon droit: je fais un sacrifice qui tourne au profit d'un homme plus égoiste que moi.... Dans le système de conciliation, il s'établit une sorte d'enchère, où chacun marchande de son côté, mais où tout l'aventage est au plus tenace, au plus avide."

In denzelfden geest laat zich J. D. Meijer [2]), die insgelijks door Bordeaux wordt genoemd, uit. Wij lezen bij hem: „Le citoyen qui connaît la disposition des lois, qui veut s'en prévaloir, qui interpelle l'autorité d'en garantir l'exécution, peut opposer à toute tentative obligée de conciliation ce dilemme insoluble: si les lois accueillent ma réclamation, de quel front celui qui est chargé de l'application de ces lois peut-il me demander un sacrifice qu'elles n'exigent pas? Si, au contraire, mes prétentions sont mal fondées ou exorbitantes, comment peut-il les admettre contre mon adversaire? Les lois sont positives et claires; elles sont rendues

---

[1]) T. a. p. pag. 408.

[2]) J. D. Meyer, Esprit, origine et progrès des institutions judiciaires des principaux pays de l'Europe Tom. VI pag. 562.

dans l'intérêt général; c'est du moins ce qu'on doit présumer; que des individus abandonnent volontairement tout ou partie de ce qui leur est dû, c'est ce qui doit leur être permis; mais chercher à concilier des parties qui demandent ce qui leur appartient, leur faire une obligation de cette épreuve, c'est proposer à celui, qui a le bon droit de son côté de renoncer à ses réclamations sans indemnité ou équivalent, c'est attaquer la bonté de la loi, c'est en éluder l'application, c'est méconnaître les devoirs du juge chargé de maintenir l'exécution des dispositions législatives."

Hiertegen valt op te merken, dat de verzoening door Meijer te veel als eene verplichting wordt voorgesteld, als iets, waaraan de partijen moeielijk weerstand kunnen bieden. Zien wij wat Bordeaux in 't bizonder de argumentatie van Bentham besprekende, zegt: „Hij schijnt inderdaad te veronderstellen dat de verzoening door dwang wordt opgelegd, terwijl er niets anders plaats heeft dan eene poging om de partijen nader tot elkaar te brengen. Hij verwijt daarenboven aan de poging tot verzoening dat zij de kwade trouw aanmoedigt, omdat zij de partij, aan wier zijde het recht is, aanzet om er een gedeelte van op te offeren. Met het oog dáárop, veroordeelt hij de poging als een aanslag op de rechtvaardigheid. Maar volgens dat systeem moest men de dading uit de rij der geoorloofde contracten schrappen en Bentham zelf is verplicht wèl de poging tot verzoening goed te keuren, wanneer zij niet door een rechter maar door een vriend van beide partijen beproefd wordt...

De partij die transigeert, en een deel van haar recht

ter wille van den vrede opoffert, verschaft zich niet alleen rust en vermijdt de proceskosten, die evenveel kunnen bedragen als de waarde van hetgeen zij nu laat varen, maar ook verschaft zij zich in zekere mate het recht eene uitspraak te verkrijgen, nagenoeg luidende, zooals zij verlangt en om te bedingen hetgeen in haar belang is. Zij heeft meer de termen van het contract in handen dan die van het vonnis. Het is inderdaad zeldzaam dat de partij die een proces wint geheel hare wenschen bevredigd ziet. Bentham is in zijne stelling te algemeen, als hij veronderstelt dat het goed recht altijd aan ééne zijde is en de kwade trouw aan de andere. Dikwijls hebben beide partijen in een proces een weinig ongelijk en somtijds zelfs zijn zij beide geheel te goeder trouw. Bij twijfelachtige rechts- of feitelijke kwesties, is dus de verzoening een uitnemend iets. Wanneer partijen slechts inzagen hoe veel voordeeliger het is vrede te sluiten met elkaar en overeen te komen over de wijze, hoe hun geschil te beeindigen, dan zich aan eene onzekere rechterlijke uitspraak over te geven, zouden velen eene minnelijke schikking boven de altijd onvoorziene beschikkingen van een vonnis verkiezen. Slechts de opgewondenheid, die zich bij geschillen soms voordoet, doet partijen hun belang voorbij zien en ik juich het rechtsvoorschrift toe dat aan de rede gelegenheid geeft zich te uiten te midden van stijfhoofdigheid en eigenliefde.

Dikwijls is de partij, die het stelligst van zijn goed recht overtuigd was, na zijn proces verloren te hebben, vertoornd, dat hij aan de voorstellen tot eene schikking weerstand geboden heeft" [1]).

[1]) Bordeaux, t. a. p. pag. 415 en 416.

Aangenomen dat het beginsel der verplichte poging tot verzoening vóór den aanvang van het proces goed is, ga ik nu eenige vragen beantwoorden welke zich, bij het in praktijk brengen van dat beginsel, bij de procedure voor den kantonrechter zullen voordoen.

a. Moet de kantonrechter zelf, dan wel een ander persoon de minnelijke schikking beproeven?

b. Hoe moeten de partijen worden opgeroepen en welk karakter moet aan die oproeping worden toegekend?

c. Wat moet er gebeuren wanneer de verzoening wèl en wanneer zij niet tot stand komt?

d. Mogen de partijen zich ook doen vertegenwoordigen?

e. Zijn er ook gevallen, waarbij de poging tot minnelijke schikking niet moet worden beproefd?

f. Wanneer moet de kantonrechter zitting houden om die pogingen tot minnelijke schikking aan te wenden?

---

a. In art. 48 van den Code de Procédure civile, worden de Juges de paix aangewezen om in zaken, die voor de Tribunaux de première instance berecht worden, tusschen de partijen eene verzoening te beproeven. Mr. de Kock, in zijn proefschrift [1]) over deze bepaling van den Code sprekende, zegt er van: „Niet de rechter, die van het geschil zelf kennis neemt, beproeft een schikking tusschen partijen tot stand te brengen, maar de juge de paix, die, omdat hij over het geschil zelf

---

[1]) T. a. p. pag. 9.

geen uitspraak mag doen, geacht wordt op een onafhankelijk standpunt te staan, zoodat partijen zijn raadgevingen en voorslagen lichter zullen opvolgen."

Hetzelfde verschil van rechter, die de verzoening poogt tot stand te brengen en die de zaak moet beslissen, treft men ook in andere wetgevingen [1]) aan.

Het motief dat volgens den heer de Kock aan dat verschil van rechter in den Code de P. C. ten grondslag ligt, kan naar mijn gevoelen niet gelden. Immers, staat de rechter, die de verzoening poogt tot stand te brengen en, daarin niet slagende, later vonnist, op een minder onafhankelijk standpunt dan hij die alleen *vonnist?* Bij de poging tot verzoening is hij even onafhankelijk als in het eigenlijk geding.

In Frankrijk zoude men, gelet op het systeem der poging tot verzoening in zaken, thuis behoorende bij de Tribunaux, ook bij die, welke komen voor de Juges de paix, verwachten dat een ander dan deze de minnelijke schikking beproefde. Dit is evenwel niet het

---

[1]) bv. Het Hannoversche Wetb. van Burg. Rechtsv. heeft in § 176 de bepaling dat het gerecht, waarvoor eene zaak aanhangig is, de vereeniging kan opdragen aan een Amtsgericht (met ons kantongerecht gelijkstaande). (Mr. Godefroi, t. a. p. pag. 44).

In de wetgeving van het kanton Genève heeft men 2 categorieën van personen, die eene minnelijke schikking moeten beproeven nl. 1°. de *auditeurs* in hunne arrondissementen en *maires* in hunne gemeenten. Voor dezen kunnen partijen, vrijwillig, zonder oproeping en kosteloos verschijnen. 2°. de juges de paix in hunne kantons. De partijen, welke een proces willen beginnen, worden voor hen geroepen, ten einde eene schikking te beproeven. De oproeping geschiedt kosteloos per brief. Partijen verschijnen òf in persoon òf bij gemachtigde. Ook later kan, bij niet tot stand gekomen verzoening, door de rechtbank aan een harer leden of aan een juge de paix opgedragen worden nog eene poging tot verzoening aan te wenden (de Kock. t. a. p. pag. 20).

geval. Volgens art. 17 der Wet van 2 Mei 1855 [1]), regelende de bevoegdheid der Juges de paix moeten dezen, wanneer aan de oproeping, welke door den griffier aan partijen gezonden wordt, gevolg is gegeven, beproeven eene minnelijke schikking tot stand te brengen. De wet zegt: *dans toutes les causes, excepté celles, qui réquièrent celérité et celles, dans lequel le défendeur serait domicilié hors du canton, ou des cantons de la même ville* [2]) en doelt derhalve ook op zaken die door den *kantonrechter* bij niet-verzoening, beslist worden. Op dezelfde wijze als in Frankrijk moet de verzoeningspoging bij ons geregeld worden. Juist den rechter, die later, bij niet-verzoening van partijen, vonnist, acht ik den aangewezen persoon om de poging in te stellen; hij leert, terwijl hij de verzoening beproeft, het geschil goed kennen en dit is hem, wanneer de schikking niet tot stand komt, bij de latere berechting, natuurlijk zeer van nut. Eigen ervaring is beter dan het relaas of proces-verbaal van niet-verzoening door een anderen rechter opgemaakt.

b) Hij, die eene vordering heeft, welke tot de bevoegdheid van den kantonrechter behoort, laat zijne zaak door den griffier op de rol brengen. Deze geeft aan de wederpartij kennis, welke persoon eene vordering tegen haar wenscht in te stellen en verzoekt haar voor den kantonrechter, op een aangewezen dag en

---

[1]) Deze wet verving die van 25 Mei 1838, en verschilt daarmede hierin, dat wat onder de vroegere eene bevoegdheid was, onder de latere eene verplichting voor den Juge de paix werd.

[2]) Vgl. noot 2 pag. 100 hierna.

uur, wanneer hij voor verzoeningen zitting houdt [1], te verschijnen, zoo mogelijk op den eerstvolgenden zittingsdag. Voor de wijze van oproeping der wederpartij zou men de gewone dagvaarding kunnen aannemen. Ik vind evenwel dat zulk eene officieele kennisgeving niet met het karakter van een verzoeningsonderhoud strookt. Een deurwaarders-exploit wekt op of versterkt de vijandschap tusschen partijen. Daarom zou ik eene oproeping verkiezen door een *billet d'avertissement*, zooals krachtens de wet van 2 Mei 1855 door de Juges de paix [2], of een brief, zooals bij de Conseils de prud'-hommes in Frankrijk en België door den secretaris wordt gezonden.

Bordeaux [3] deelt mede wat de heer Chardon, in zijne brochure: Réformes faciles et désirables dans la procédure [4], omtrent de oproeping in verzoening

---

[1] Vgl. pag. 101 hierna

[2] Van dit *billet d'avertissement* lezen we in art. 17 der genoemde wet: un avertissement sur papier non timbré, rédigé et délivré par le grieffier au nom et sur la surveillance du juge de paix et expédié par la poste, sous bande simple, scellée du sceau de la justice de paix, avec affranchissement.

Zoodanig billet d'avertissement, zal moeten gezonden worden *dans toutes les causes excepté* etc. (zie vorige pag.) Het is onder de Fransche rechtsgeleerden eene twistvraag of onder die „causes" ook begrepen zijn de zaken welke voor de rechtbank worden aangebracht en waarbij, krachtens art. 48 Code de P. C., eene citation en conciliation van den eischer moet uitgaan. Zoo ja, dan gaat dus voor die zaken de citation en conciliation en het billet d'avertissement samen. (Vgl. over deze kwestie Mr. de Kock t. a. p. pag. 6). De strijdvraag is opgelost in het Projet de Loi (portant révision des titres 1 à 16, livre 2, Code de P. C.) dat sedert 1885 aanhangig is. Daarbij wordt voor alle zaken het billet d'avertissement als wijze van oproeping voor den juge de paix aangenomen, zoodat de citation en conciliation van 48 Code de P. C. vervalt (vgl. W. v. h. R. n°. 5450).

[3] T. a. p. pag. 419.

[4] Deze brochure is van 1837 en werd alzoo geschreven vóór de wet van 1838, die de oproeping bij billet d'avertissement mogelijk maakte.

voorstelt: „S'il y a un huissier, un exploit, les esprits s'aigrissent; les défenseurs, qui s'appellent officieux, et ne sont rien moins, s'émparent des parties. Ne conviendrait il pas de remplacer l'exploit par une lettre du juge, et de changer par conséquence l'art. 52?" (van den Code de P. C.) Bordeaux meent dat zoo'n brief, van den rechter afkomstig, het mindere volk even onaangenaam aandoet als eene dagvaarding, (hetgeen ik zeer betwijfel) en welke waarborg (vraagt hij) heeft men voor het goed bezorgen van den brief? wat kan men zeggen tegen de partij, die beweert hem niet ontvangen te hebben? Geheele zekerheid — het moet toegegeven worden — heeft men voor het bezorgen van een gewonen brief niet, doch men kan hem aanteekenen [1]) ter verkrijging dier zekerheid.

Het karakter der oproeping moet zijn een verzoek om vrijwillige verschijning ten einde tot eene verzoening te geraken vóór het proces begint; het moet niet zijn eene gerechtelijke aanmaning, met verplichting om te verschijnen, evenals of het geding reeds een aanvang zal nemen. Als men spreekt van verplichte poging tot verzoening, moet daaronder m. i. worden verstaan dat de verplichting uitsluitend aan de zijde des rechters bestaat. Hij moet partijen in de gelegenheid stellen tot eene minnelijke schikking te geraken. Aan de niet-verschijning op zichzelve, moeten voor partijen geene nadeelige gevolgen verbonden zijn. Dit is in de wet

[1]) Vgl. art. 28 al. 2 van het Projet de Loi sur les conseils de prud'-hommes, waar de oproeping voor het bureau général geschiedt „par lettre recommandée".

van 1855 dan ook niet het geval, wel in den Code de Proc. civ. (artt 56 en 57)[1]. Die regeling van den Code acht ik met het door mij verlangde karakter der oproeping in strijd, en daarom niet aan te bevelen. In geval partijen zich beiden vrijwillig naar den kantonrechter begeven, (waartoe zij ook nu reeds krachtens art. 43 R. O. bevoegd zijn[2]), blijft de bovenbedoelde oproeping achterwege.

Ten slotte over het karakter van het verzoeningsonderhoud nog de opmerking dat het een privaat gesprek tusschen den rechter en partijen moet zijn en de zitting moet dus evenmin als bij de extra-judicieele werkzaamheden des kantonrechters, voor het publiek geopend zijn.

c. Op deze vraag, moet, naar 't mij voorkomt, slechts een toestemmend antwoord gegeven worden voor het geval dat de partijen wettige verhindering hebben; dus wanneer zij ziek zijn, of in 't algemeen om eenige andere, door den kantonrechter bij de verschijning van den gevolmachtigde, geldig te keuren reden, niet in staat zijn zelve te verschijnen. De poging tot verzoening heeft het meest kans van slagen wanneer de partijen zelve verschijnen; de rechter zal op een gevolmachtigde

---

[1]) Art. 56. Celle des parties, qui ne comparaîtra pas sera condamnée à une amende de dix francs, et toute audience lui sera refusée jusqu à ce qu'elle ait justifiée de la quittance.

Art. 57. La citation en conciliation interrompra la prescription, et fera courir les intérêts; le tout, pourvu que la demande soit formée dans le mois, à dater du jour de la non-comparution ou de la non-conciliation.

[2]) Vgl. ook de vrijwillige verschijning van partijen voor de conseils de prud'hommes in Frankrijk en België en voor den Justice of the peace in Engeland (pag. 17, 31 en 43).

nimmer dien invloed kunnen uitoefenen, welken hij op in persoon verschenen partijen heeft. De gevolmachtigden zijn meestal van een bepaalden last voorzien om wèl of niet in deze of gene schikking toe te stemmen; zij hebben, althans bijna nooit, *die* vrijheid van handelen als de personen namens wie zij optreden.

In art. 53 van den Code de Proc. civ. staat dat een volmacht mogelijk is, „en cas d'empêchement."

In Frankrijk koestert men, zooals de heer de Kock meedeelt, [1]) de meening dat partijen de wettigheid van eventueele verhindering moeten aantoonen, doch de jurisprudentie aldaar heeft aangenomen dat de reden van verhindering niet behoeft te worden gerechtvaardigd. Is dat niet meer noodig, dan blijft er van de verplichte persoonlijke verschijning niet veel meer over.

In ons wetboek van Burgerl. Rechtsvord. wordt in art. 19 al. 1 gesproken van eene verschijning van partijen „in persoon of door of met derzelver praktizijns" (procureurs).

Mr. de Pinto, [2]) trekt uit die woorden de conclusie dat bij die verschijningen geene andere vertegenwoordigers zijn toegelaten. „De bijzonderlijk gemachtigden", vermeld in de tweede alinea, komen slechts te pas bij de tot stand gekomen schikking; hunne volmacht strekt er niet toe om partijen, vóór het zoover is, te vervangen.

Daar in de procedure voor den kantonrechter geene procureurs, doch slechts bizonderlijk gevolmachtigden bekend zijn en deze laatsten, zooals daareven werd aangetoond, bij het verzoeningsonderhoud niet in de

---

[1]) T. a. p. pag. 13.

[2]) Handleiding tot het Wetb. van Burg. Rechtsv. II: 1. bl. 72.

plaats van partijen mogen opkomen, kan men zeggen dat onze wet bij de, door den kantonrechter aan te wenden, poging tot minnelijke schikking van art. 19 geene vertegenwoordiging kent. Behalve om bovengenoemde reden is 't dus, ten einde met den regel gevolgd bij de poging tot verzoening *na* den aanvang van het proces niet in strijd te komen beter geene vertegenwoordiging aan te nemen (behalve om exceptioneele, door den kantonrechter geldig te keuren, redenen), bij het verzoeningsonderhoud vóór dat tijdstip.

d) Als de poging tot verzoening vóór het proces tot stand komt, moet daarvan een proces-verbaal worden opgemaakt, dat geteekend wordt door partijen of hunne bizonderlijk daartoe gemachtigden. De uitgifte van dat proces-verbaal geschiedt in executorialen vorm en heeft dus de kracht van een vonnis. Art. 54 van den Code de Proc. civ. en art. 17 der Wet van 2 Mei 1855 zeggen dat het proces-verbaal door den Juge de paix van de tot stand gebrachte minnelijke schikking opgemaakt [1]), kracht heeft van „obligation privée," zoodat het alleen geldt tusschen partijen en het niet als een vonnis van rechtswege uitvoerbaar is. Er bestaat m. i. evenwel geen reden om voor het proces-verbaal der verzoening die vóór den aanvang van het geding plaats heeft iets anders aan te nemen dan wat art. 19 al. 2 voorschrijft [2]).

---

[1]) De Juge de paix maakt volgens de wet van 1855 het proces-verbaal op „*sur la demande de l'une des parties.*" Daar is dus niet, zooals in den Code, het opmaken van een proces-verbaal verplicht.

[2]) In het op pag. 92 genoemd ontwerp voor den Code de P. C. wordt

Het proces-verbaal van elke verzoening moet dus voldoen aan de vereischten voor een vonnis gesteld in art. 430 R. V.

De overeenkomst, die tusschen partijen tot stand gebracht en door het proces-verbaal bekrachtigd wordt, is eene dading. Immers wat door den rechter bij het verzoeningsonderhoud tusschen partijen tot stand gebracht wordt, komt geheel overeen met het contract vermeld in art. 1888 B. W. Verschillende oorzaken kunnen er zijn waarom de verzoening niet tot stand komt.

I. Hij die de oproeping gevraagd heeft of zijn bijzondere gevolmachtigde verschijnt niet. In dat geval wordt de zaak beschouwd als vervallen [1])

II. De opgeroepene of zijn bizondere gevolmachtigde verschijnt niet; dan verwijst de kantonrechter eischer naar de terechtzitting en wèl naar de eerstvolgende, tenzij er andere zaken voorgaan. Eene dagvaarding om op den bepaalden dag ter terechtzitting te verschijnen wordt aan de tegenpartij beteekend. [2]) Dewijl op den brief van den griffier de wederpartij niet *vrijwillig* verschenen is, moet hij nu eene officieele oproeping krijgen waaraan hij ook *onvrijwillig* moet voldoen. Daarom is hier een dagvaarding noodig, die,

---

voorgesteld aan de, door den juge de paix tot stand gebrachte verzoening, den executorialen vorm te geven, zoodat alsdan de bepaling, dat het proces-verbaal slechts kracht heeft van obligation privée vervallen zal.

[1]) Vgl. voor analogie de artt. 806, al. 1 en 819, al. 1 R. V.

[2]) De dagvaarding zou ook vervangen kunnen worden door het rechterlijk bevel om op een bepaalden dag ter terechtzitting te verschijnen. De beteekening van dat bevel zou dan gelden voor dagvaarding. Zoodanige regeling vindt men in de wet op de Consulaire rechtsmacht van 25 Juli 1871 (artt. 49—52) Zie meer over de regeling in deze wet, pag. 105 hierbeneden.

wanneer de wederpartij niet verschijnt, ten gevolge heeft dat hij bij verstek wordt veroordeeld.

Bij de dagvaarding, die op de vergeefsche oproeping tot het verzoeningsonderhoud volgt, moet natuurlijk niet de termijn van 5 dagen worden aangenomen, welke volgens de tegenwoordige procedure voor den kantonrechter (vrgl. art. 7 R. V. al. 1) tusschen de beteekening van het exploit en de terechtzitting gewoonlijk verloopen. Één dag tusschentijd komt mij lang genoeg voor,[1]) terwijl bovendien de eischer nog de bevoegdheid heeft den kantonrechter te verzoeken dien termijn te verkorten.

Indien de niet-verschenen partij zich nog binnen een bepaalden tijd tot den kantonrechter wendt en naar het oordeel van dezen, zijne afwezigheid of die van zijn gevolmachtigde voldoende motiveert, kan de kantonrechter nog een tweeden dag voor een verzoeningsonderhoud bepalen. Daarvan geeft dan de griffier per brief aan den eischer kennis. Verschijnt op die tweede oproeping, de wederpartij niet, dan handelt de kantonrechter als boven, na de eerste oproeping, is aangegeven.

Ik acht het evenwel verkeerd, om, bij niet-verschijning van de opgeroepen partij, als *regel* eene tweede oproeping aan te nemen[2]). De onbesliste toestand zou *dan* te lang worden gerekt. De kans op verzoening is, wanneer ééne oproeping zonder gevolg is gebleven,

---

[1]) Vgl. de oproeping voor de conseils de prud'hommes in Frankrijk pag. 18 hierboven.

[2]) Vgl. de twee oproepingen, *nl.* voor de eerste maal per brief en voor de tweede maal per dagvaarding, bij de conseils de prud'hommes in Frankrijk en België (pag. 18 hierboven).

zeer gering: meestal is het niet-verschijnen een bewijs van onwil van den geroepene. Bovendien blijft krachtens art. 19, al. 1 ook na den aanvang van het proces de minnelijke schikking nog mogelijk.

III. Als na eerste of tweede oproeping beide partijen verschenen zijn, maar geene verzoening is verkregen geworden, bepaalt de kantonrechter op welke terechtzitting — ook hier de eerstvolgende, tenzij er andere zaken voorgaan — het geschil verder behandeld zal worden. De dagvaarding der wederpartij om op de terechtzitting te komen is nu overbodig.[1])

Wanneer geene verzoening tot stand is gekomen, is ook geen proces-verbaal noodig. Dien regel, welke implicite uit art. 19 al. 2 blijkt[2]), kunnen wij ook bij de verzoening vóór het proces volgen. De Code de Proc. civ. schrijft in art. 54 voor dat bij niet geslaagde

---

[1]) Vgl. voor analogie art. 106 al. 2 R.V.

[2]) De heer de Kock (t. a. p. pag. 43) zegt, bij de bespreking van deze kwestie, dat het proces-verbaal in zoo'n geval niet alleen onnoodig is, maar dat het ook den rechter ongunstig tegenover partijen zou kunnen stemmen; hetgeen onbillijk zou zijn, omdat partijen volkomen het recht hebben de schikking te weigeren.

Ik begrijp niet goed wat het opmaken van een proces-verbaal van niet-verzoening op zich zelf met de stemming van den rechter jegens partijen te maken heeft. De moeite om dat stuk te stellen (wat trouwens de griffier wel zal doen) zal hem toch niet ongunstig stemmen? Iets anders is, wat door Bordeaux (t. a. p. p. 422) wordt gevreesd, dat de rechter zou worden ingenomen tegen de partij, die tot verzoening zich ongenegen toonde. (Onverschillig of er al dan niet een proces-verbaal moet worden opgemaakt). Ook die vrees heeft geen grond, immers het is den rechter niet te doen, om *per se* eene minnelijke schikking tot stand te brengen, maar slechts om partijen, in hun belang, op het gewenschte ervan te wijzen.

Zoodanige vrees is bovendien, volgens Mr. Godefroi (t. a. p. pag. 43) eene veronderstelling van plichtsverzaking, waarvan bij den Nederlandschen rechter wel geen voorbeeld zal te vinden zijn.

poging tot verzoening toch een proces-verbaal moet worden opgemaakt, vermeldende „dat partijen in geene schikking hebben kunnen treden." Het nut van een dergelijk proces-verbaal is zeer twijfelachtig,[3]) maar het is in elk geval overbodig, wanneer de rechter, die de verzoening beproeft en die het geschil bij niet-verzoening beslecht, dezelfde persoon is.

e. Er zijn vorderingen waarbij de poging tot verzoening niet moet worden aangewend. Welke dat nu zijn, is niet gemakkelijk nauwkeurig aan te geven.

Ik meen ze tot vier groepen te kunnen samenbrengen[2]).

1°. die waarbij de uitvoering van het vonnis zoo spoedig mogelijk moet verkregen worden, waarbij zoogenaamd *periculum in mora* is.

2°. Incidenteele vorderingen.

3°. De vorderingen over onderwerpen, waarbij de overeenkomst van dading is uitgesloten.

4°. De vorderingen waarbij personen partij zijn die geene dading mogen sluiten of daartoe rechterlijke machtiging noodig hebben.

f. Aan het reglement van orde, dat nu de verdeeling der werkzaamheden bij elk kantongerecht regelt, kan het worden overgelaten te bepalen op welke dagen de kantonrechters de poging tot minnelijke schikking tusschen partijen zullen aanwenden. Naar 't mij voorkomt, zijn daartoe als van zelve de zittingen aan-

---

[1]) Vgl. Bordeaux t. a. p. pag. 420.

[2]) Ik breng hier in deze groepen te zamen de vorderingen, waarbij, volgens de artt. 48 en 49 van den Code de P. C. en art. 17 der wet van 2 Mei 1855, de poging tot minnelijke schikking niet wordt aangewend.

gewezen, waarop nu extra-judicieele zaken (benoemen van voogden, bewindvoerders, afleggen van eeden etc.) behandeld worden [1]). Er moet minstens ééne verzoenings-zitting per week zijn [2]), anders zou de instelling der verplichte poging tot minnelijke schikking te veel tijd kosten.

Bovendien moet er dagelijks, (den Zondag uitgezonderd) gelegenheid zijn, den kantonrechter te spreken, voor partijen die ingevolge art. 43 R. O. door hem hun geschil willen laten uitmaken. Dit is bij een aantal kantongerechten (zooals te Utrecht), doch lang niet bij alle, het geval. Hem, die vreest dat onze kantonrechters 't op die manier te druk zouden krijgen, wijs ik op art. 8 van den Code de P. C. waar van de Juges de paix, die bovendien met de hun, in art. 48 opgedragen, verzoeningstaak belast waren, staat, dat zij: indiqueront aux moins deux audiences par semaine; en vervolgens: Ils pourront juger tous les jours, même ceux de dimanches et fêtes, le matin et l'après-midi.

2de Afdeeling.

Wijzigingen aan te brengen in de eigenlijke procedure.

De verplichte poging tot verzoening staat alleen in zóóver met het eigenlijk proces voor den kantonrechter in verband, dat zij vaak het laatste zal voorkomen.

Vandaar dat, afgescheiden van die poging tot ver-

---

[1]) Reglement I van Openbaar bestuur, art. 99.

[2]) Men kan hier navolgen art. 22 van het Decreet van 5 Juni 1848, regelende de zittingen van het bureau particulier bij de conseils de prud'hommes.

zoening en al wordt zij niet ingevoerd, in de procedure voor den kantonrechter verbeteringen kunnen gemaakt worden. Welke die zijn zal blijken uit mijne bespreking der volgende onderwerpen:

I. Art. 99 R. V.
II. Onderzoek van deskundigen.
III. Lijdelijkheid des kantonrechters.
IV. Proceskosten.

I. Art. 99 R. V.

Al. 1 zegt: dat partijen ten dage en ure, bij de dagvaarding bepaald, of tusschen hen bestemd, in persoon of bij gemachtigde voor den kantonrechter zullen verschijnen. De aanlegger zal zijnen eisch en de gedaagde zijne verdediging voordragen zonder daarbij schriftelijke conclusies over te leggen; — in de 2e. al. volgt dan: dat de kantonrechter zoo mogelijk op dezelfde terechtzitting uitspraak zal doen, of anders deze naar een volgende terechtzitting verwijzen zal.

Behalve in het geval dat partijen zich krachtens art. 43 R. O. met onderling goedvinden naar den kantonrechter begeven — hierop slaan de woorden: of tusschen partijen bestemd — is dus bij den kantonrechter voor alle vorderingen eene dagvaarding noodig. De gewone termijn van dagvaarding is volgens art. 7 R. V. 5 dagen; terwijl in spoed eischende zaken de kantonrechter, op verzoek van den eischer, dien termijn kan verkorten.

Ik geloof dat er geen bezwaar bestaat den gewonen termijn van dagvaarding op 2 dagen te stellen, ten minste wanneer het aantal terechtzittingen van den

kantonrechter wordt vermeerderd. Er zijn weinig zaken die niet, in het oog van den eischer spoed eischend zijn, zoodat 't voor hem, ook al zou de kantonrechter ze niet spoed eischend achten, zeer gewenscht is, dat er niet 5 dagen vóór de behandeling behoeven te verloopen. Daarbij is het voor den kantonrechter zeer moeielijk op een gegeven oogenblik uit te maken of eene zaak al dan niet spoed eischend is. Het hangt geheel af van de omstandigheden van partijen die hij niet, op het moment dat hij zijne toestemming moet geven, kan overzien.

Neemt men als regel den termijn van 2 dagen aan, den kantonrechter behoeft dan (behalve in de geschillen die nog spoediger voorziening vereischen en waarbij bepaaldelijk eene dagvaarding van dag tot dag of uur tot uur noodig is) geen bizonder verlof gevraagd te worden om op korteren termijn te mogen dagvaarden. Het algemeen belang wordt bovendien door die snelle berechting gediend.

Het voorschrift, dat de aanlegger zijnen eisch en de gedaagde zijne verdediging zal voordragen, wordt bij de meeste kantongerechten in de praktijk niet opgevat als zou elke partij slechts éénmaal het woord mogen voeren.

Wanneer advocaten of andere gevolmachtigden namens partijen optreden, heeft er gewoonlijk ook re- en dupliek plaats en bestaat er niet veel verschil met de pleidooien voor de rechtbank. Als partijen zelve opkomen, spreken zij in den regel ook meer dan eens en heeft hun optreden meer van een vrij ongeregeld debat, geleid door den kantonrechter. Deze opvatting der tame-

lijk rekbare begrippen *eisch en verdediging voordragen* acht ik zeer geoorloofd, en voor een juist oordeel van den kantonrechter over het aan hem onderworpen geschil noodig [1]).

De behandeling der zaak kan, tenzij er bizondere incidenten zijn, in ééne zitting afloopen. Als dit niet gebeurt, is het meestal een gevolg daarvan, dat er advocaten in de zaak zijn die uitstel vragen. Als zij er niet zijn, beslist de kantonrechter in den regel op de eerste zitting, als hem dit mogelijk is [2]). Er zijn echter ook kantonrechters die als gewoonte hebben aangenomen om de uitspraak naar eene volgende terechtzitting te verwijzen. Wat ook de oorzaak van het uitstel der behandeling of uitspraak zij, de verwijzing zal minder bezwaar opleveren wanneer er bij alle kantongerechten minstens twee zittingen voor burgerlijke zaken per week zijn, zoodat niet acht dagen er tusschen behoeven te verloopen. Ter voorkoming van onnoodige verwijzing naar volgende terechtzittingen zou de volgende redactieverandering van art. 99 al. 2 kunnen strekken:

„De kantonrechter zal op de eerste terechtzitting beslissen, tenzij uitstel der behandeling of verwijzing

---

[1]) Art. 4 al. 1, Titel II, Boek 2, Ontwerp 1865, W. v. B. R. luidt: De eischer draagt zijne vordering en de verweerder zijne verdediging voor. Beiden hebben het recht daarna nog eenmaal het woord te voeren. Dit absolute voorschrift acht ik, met het oog op de weinig geregelde wijze waarop meestal voor den kantonrechter het woord gevoerd wordt, niet geschikt om in onze wet te worden opgenomen.

[2]) Er zijn kantonnale zaken van zoo ingewikkelden aard, dat de kantonrechter de gelegenheid moet hebben om kalm, buiten de terechtzitting, zijne beslissing te overwegen.

der uitspraak hem in het belang der zaak beslist noodzakelijk voorkomt" [1])

Voor de meening dat vereenvoudiging in het aanhangig maken en behandeling van gedingen bij den kantonrechter mogelijk is, vind ik ook eenen grond in de bestaande wetgeving. Bij den kantonrechter zou namelijk zeer goed eene dergelijke procedure kunnen gevolgd worden als de wet op de consulaire rechtsmacht van 1871 voor het rechtsgeding in burgerlijke zaken aangeeft (artt. 48 en vlg.). Wij lezen daar dat op het verzoekschrift of de mondelinge verklaring van den eischer, de consulaire ambtenaar eenvoudig de verschijning van partijen beveelt, hetzij voor zich, hetzij voor de consulaire rechtbank. In den regel verloopen tusschen de verschijning en het daartoe strekkend bevel slechts twee vrije dagen; in spoed vereischende zaken kan de verschijning op korteren termijn plaats hebben. Als de stukken tot staving van den eisch te talrijk of te uitgebreid zijn om te worden verplaatst, of in het algemeen bij dagvaarding op korteren dan den gewonen termijn, worden zij nedergelegd ter kanselarij van het consulaat, waar de verweerder er inzage van kan nemen. De beteekening van het bevel van verschijning en van de verdere stukken geldt voor dagvaarding. De consulaire ambtenaar of de consulaire rechtbank doet, *zoo de zaak daarvoor vatbaar is*, uitspraak in dezelfde terechtzitting, waarin zij is behandeld.

---

[1]) Art. 4 al. 2, van het ontwerp 1865 luidt: Uitstel der behandeling wordt door den kantonrechter alleen verleend op verzoek van eene der partijen, wanneer hem dit in het belang der zaak noodzakelijk voorkomt. — Bij deze redactie blijft evenwel het onnoodig uitstellen der uitspraak mogelijk.

II. ONDERZOEK VAN DESKUNDIGEN.

De wijze, waarop in de procedure voor den kantonrechter het middel van deskundigen-onderzoek kan worden aangewend, is in de wet zeer onvolledig geregeld. De artt. 101 en 102 slechts spreken er van en in art. 125 wordt gezegd dat de bepalingen omtrent de wraking van deskundigen voor de rechtbank *enz.* ook bij den kantonrechter toepasselijk zijn.

Het wordt algemeen [1]) aangenomen dat de bepalingen omtrent deskundigen-onderzoek, welke wij vinden in de 8e afd., T. III, 1e boek R.V. moeten gevolgd worden, nu de wetgever in artt. 101 en 102 geheel zwijgt.

Uit art. 101 blijkt dat de drie deskundigen (of één deskundige, wanneer beide partijen dat verlangen) door den kantonrechter, bij het vonnis dat het onderzoek beveelt, worden (wordt) benoemd. Wij moeten aannemen, in verband met art. 222, dat zoowel partijen om deskundigen-bericht kunnen vragen, als dat de rechter het ambtshalve bevelen kan. De laatste alleen kan de deskundigen benoemen zooals uit art. 101 al. 2 valt af te leiden. Zij worden door de meest gereede partij gedagvaard, met vermelding van den dag, de plaats en het uur en van het dispositief van het vonnis, ten aanzien der bevolene verrichting.

De hier toepasselijk verklaarde bepalingen omtrent wraking worden gevonden in de artt. 225—227 Rv. Zooals art. 226 zegt, moet die binnen 3 dagen na de benoeming worden voorgesteld, d. i.: 3 dagen na

---

[1]) Vgl. o.a. Mr. A. Oudeman, Het Nederl. Wetboek van Burg. Rechtsv. 1e dl. pag. 136—138.

het vonnis waarbij zij benoemd zijn en de beteekening gaat bij zoodanig exploit, als bij den kantonrechter in de plaats treedt der eenvoudige acte, die bij de rechtbank enz. noodig is. Als de wraking wordt aangenomen, benoemt de kantonrechter bij dat zelfde vonnis een of meer andere deskundigen. Alvorens met hunne verrichtingen aan te vangen, leggen de deskundigen den eed af en de kantonrechter heeft de bevoegdheid na de verrichting terstond uitspraak te doen.

Uit de woorden der 1e en 4e alinea van art. 101 zou men de gevolgtrekking kunnen maken dat deskundigen-bericht met plaatsopneming samen moet gaan. De wetgever drukt zich echter onduidelijk uit en wij moeten dus even goed aan het deskundigen-bericht denken dat op de terechtzitting van den kantonrechter wordt uitgebracht. Wanneer de benoemde deskundigen de benoeming niet aannemen of ter bestemder plaats en uur niet verschijnen, benoemt de kantonrechter krachtens art. 229 anderen in de plaats.

Uit art. 102 blijkt dat er met het deskundigen-bericht in zaken, die wel en die niet aan hooger beroep onderworpen zijn, verschillend gehandeld wordt. In het eerste geval wordt opgemaakt een proces-verbaal inhoudende het verslag van gedaan onderzoek en het relaas van de eedsaflegging; in het tweede geval dat laatste, benevens de slotsom van hun bericht.

Art. 236, dat ook bij den kantonrechter toepasselijk is, bepaalt dat de rechter in geen geval verplicht is, het met zijne overtuiging strijdend oordeel der deskundigen op te volgen.

In vergelijk met de bepalingen omtrent het deskun-

digen-bericht, die wij bij hoogere colleges aantreffen, is de medegedeelde regeling reeds eenvoudig te noemen.

Bij den kantonrechter: geene beteekening door de eene partij aan de andere van een vonnis waarbij het onderzoek is geboden [1]) — omdat de kantonrechter alleen benoemt; — geen schriftelijk verslag van het onderzoek noch eene beteekening daarvan tusschen de beide partijen [2]); geen afzonderlijk proces verbaal van eedsaflegging [3]). Toch komen in ons middel van deskundigen-bericht mij de volgende drie veranderingen gewenscht voor:

1°. Het vonnis dat nu voor eene benoeming van deskundigen noodig is te vervangen door eene eenvoudige aanwijzing van den rechter, gelijk het in de wet op de consulaire rechtsmacht van 1871 (art. 50) reeds geschiedt. Daardoor zouden tijd en kosten worden gespaard.

2°. Den regel, dat er drie deskundigen benoemd worden tenzij beide partijen er slechts één verlangen, om te keeren; zoodat er slechts één deskundige wordt benoemd tenzij beide partijen er drie verlangen [4]). Beide partijen, doch ook zij alleen, hebben er belang bij dat het onderzoek zoo deugdelijk mogelijk is. Achten zij dat met één deskundige niet mogelijk, dan is 't hun zaak de benoeming van drie personen te vragen. Bestaat er verschil van gevoelen of er één of meer zullen zijn, dan beslist de rechter. Hij moet evenwel

---

[1]) Vgl. art. 233 Rv.

[2]) Vgl. art. 234 Rv.

[3]) Vgl. art. 228 Rv.

[4]) Deze wijziging van het aantal deskundigen en de toelichting er van vindt men in het ontwerp 1865, Boek 2, Tit. 2, art. 65.

niet dan hoogst noodzakelijk de onkosten, die reeds één deskundige met zich brengt, vergrooten [1]).

3°. In den titel over de procedure voor het kantongerecht eene dergelijke bepaling op te nemen als nu art. 121 R. V. reeds bevat, waar gesproken wordt van getuigen, welke door de beide partijen gezamenlijk medegebracht en door den kantonrechter kunnen gehoord worden. De verlangde bepaling zou ongeveer moeten luiden: Partijen komen overeen welke(n) deskundigen(ge) zij ten dienende dage zullen medebrengen op de terechtzitting. Komen zij daarover niet overeen, dan brengt slechts eene, of elke partij hare(n) deskundigen(ge) mede. Op de terechtzitting beoordeelt de rechter of deskundigenbericht noodig is, terwijl tevens op dien dag voor partijen de gelegenheid bestaat eventueele wraking tegen de deskundigen harer tegenpartij aan te voeren.

Op deze wijze zou men het geld en den tijd kunnen vermijden die nu aan de betcekening van het vonnis, dat bericht van deskundigen beveelt, en aan de dagvaarding om te verschijnen worden besteed [2]).

Ook verdient het stelsel, dat in Engeland ter inwinning van deskundigen-advies wordt gevolgd, aan-

---

[1]) Volgens art. 60 der wet op de consulaire rechtsmacht van 1871, benoemt de consulaire ambtenaar of de consulaire rechtbank, ambtshalve of op de vordering van eene der partijen, één of drie deskundigen.

[2]) Als eene poging tot verzoening het proces is voorafgegaan beeft de eischer, of — zijn zij beiden opgekomen — hebben beide partijen, al gelegenheid gehad den kantonrechter te vragen of zij op de terechtzitting, waarnaar zij verwezen zijn, deskundigen mede mogen brengen. Tenzij de rechter reeds voldoend inzicht in het geschil heeft gekregen, zal hij hem (of hun) dat verzoek toestaan.

beveling. In Sect. 103 der County courts-act van 13 Aug. 1888 lezen wij:

„In any action or matter it shall be lawful for the judge, if he thinks fit, on the application of either party, to summon to his assistance in such manner as may be prescribed, one or more persons of skill and experience in the matter, to which the action or matter relates who may be willing to sit with the judge and act as assessors, and their remuneration for so sitting shall be at such rate, as may be prescribed and shall be costs in the action or matter, unless otherwise ordered by the judge; but where any person is proposed to be summoned as an assessor, objection to him, either personally, or in respect of his qualification may be taken by either party."

Iets dergelijks is door prof. Asser [1]) voorgesteld voor het deskundigen-bericht in handelsprocessen. Hij wenscht dat aan de beraadslaging in handelsprocessen op uitnoodiging des rechters kan worden deelgenomen door ervaren kooplieden, die den rechter zullen voorlichten, zonder zelve stem uit te brengen.

Als de deskundigen op die wijze aan de beraadslaging in het proces deelnemen, heeft de kantonrechter misschien nog meer nut van hunne voorlichting dan wanneer, zooals nu het geval is, hunne taak met het uitbrengen van een advies is afgeloopen.

III. Lijdelijkheid des kantonrechters.

De lijdelijkheid des rechters is een der hoofdbeginselen van ons procesrecht.

[1]) T. a. p. pag. 77.

Niet *expressis verbis* is zij in onze wet gehuldigd, maar in een aantal bepalingen [1]) is zij daarin toegepast. Onze wet huldigt het zoogenaamd *Verhandlungs-maxime:* De partijen verdedigen hunne rechten, de rechter bepaalt zich hoofdzakelijk tot het aanhooren hunner verdediging, trekt daaruit zijne conclusies en doet, als derde onpartijdige, uitspraak. Slechts is den rechter de verplichting opgelegd om de rechtsgronden aan te vullen, welke niet door partijen mochten zijn aangevoerd (art. 48 R. V.), en heeft hij de bevoegdheid om eene verschijning van partijen te bevelen (artt. 19, 49), getuigenbewijs of deskundigen-onderzoek te bevelen (artt. 103, 101 j^is^. 199, 222 R. V.), plaatsopneming te houden (artt. 101 j°. 219 R. V.) of den suppletoiren eed (art. 1977 B. W.) op te leggen.

Tegenover het *Verhandlungs-maxime* staat het zoogenaamd *Untersuchungs-maxime.* [2]) Daarbij treedt de werkzaamheid des rechters meer op den voorgrond: Hij vorscht den wil der partijen uit, door zich onmiddellijk tot hen zelve te richten; hij wacht niet af wat een raadsman hem voordraagt en helpt beide partijen gelijkelijk om aan hun recht te komen.

„De wijze van procedeeren bij den kantonrechter

---

[1]) Volgens prof. van Boneval Faure (Nederl. Burg. Procesrecht dl. I pag 94):

1°. In het voorschrift, dat de uitspraak, waarbij de rechter zich niet bepaalde tot hetgeen door partijen aan zijn oordeel werd onderworpen, aan vernietiging blootstaat door het middel van request civiel.

2°. De rechter is niet bevoegd aan de partijen de voortzetting van het geding te bevelen.

3°. In de, door het wetboek van B. R. verspreide, bepalingen, waarbij voortzetting van het geding van de „meest gereede partij" afhankelijk wordt gemaakt.

[2]) Faure, t. a. p. pag. 95.

geeft van zelf tot uitgebreider bemoeiingen des rechters aanleiding", zegt de heer Faure [1]) aan het slot zijner behandeling van het beginsel der lijdelijkheid. Van de uitgebreider bemoeiingen blijkt evenwel door geene wettelijke bepalingen. Slechts de boven medegedeelde verplichting en bevoegdheden staan den kantonrechter, gelijk elken anderen rechter, ten dienste.

Indien het voorkomt, dat kantonrechters door vragen en een zelfstandig onderzoek achter de waarheid trachten te komen, is dat eene vrije opvatting van hunne taak. Er zijn echter evenveel kantonrechters, die niet van het beginsel der lijdelijkheid afwijken, zoodat personen, die onbekend zijn met het optreden in rechten, daardoor reeds alleen veel kans hebben hun proces te verliezen. [2])

Zoodanige verschillende opvatting van het beginsel der lijdelijkheid moet bij de kantonrechters niet kunnen voorkomen. In de wet moet uitgedrukt en niet aan de praktijk overgelaten worden in hoeverre bij de procedure voor den kantonrechter van dat beginsel mag worden afgeweken.

Die afwijking acht ik zeer wenschelijk. Immers de verplichte vertegenwoordiging, die bij hoogere rechtscolleges bestaat en strekt om partijen, waarvan de eene dikwijls minder dan de andere bedreven zou zijn

---

[1]) T. a. p. pag. 96.

[2]) Het volgende geval kwam mij onlangs ter oore. Een eenvoudig buitenman komt als eischer voor een kantongerecht met eene vordering tot betaling van eenige geleverde waren. De gedaagde ontkent. De eischer vraagt wat hij nu moet doen. De kantonrechter zegt dat hij o. a. den eed kan opleggen, doch dat hij (kantonrechter) niets meer mag zeggen. De boer was natuurlijk daarna nog even wijs. Wil zoo iemand dus recht verkrijgen, dan is hij wel genoodzaakt bij een advocaat, of, kan hij dien niet betalen, bij een zaakwaarnemer zijne toevlucht te zoeken.

om zelf in rechten op te treden, voor den rechter gelijk te maken, kent de wet bij den kantonrechter niet.

Hij zelf moet dus de behulpzame hand bieden aan partijen die, voor hem gekomen, dikwijls niet weten wat te moeten doen. Het moge waar zijn dat private rechten door de private personen zelve moeten gehandhaafd worden, het algemeen belang eischt dat hij hun te hulp komt ten opzichte van het bewijs. Ten opzichte hunner rechten zelve kan hij daarbij lijdelijk blijven. Ik geloof dat onze wet, door het feit dat zij geene verplichte vertegenwoordiging van partijen bij den kantonrechter kent, stilzwijgend eenigermate het Untersuchungsmaxime huldigt.

Op welke wijze die bevoegdheid der kantonrechters het best in de wet zou kunnen worden omschreven, is zeker niet gemakkelijk te zeggen. Zeer navolgenswaardig komt mij daartoe het in het Duitsche proces-recht aangetroffen „Frage und Aufhellungsrecht" [1]) voor.

Het doen van vragen enz. wordt als bevoegdheid aan alle rechterlijke colleges toegekend doch als eene verplichting aan den kantonrechter opgelegd in het Ontwerp 1865 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering [2]).

---

[1]) Vgl. §§ 130 en 132 Civilprozesz-Ordnung. Een goed overzicht van het Fragerecht vindt men in de dissertatie van den heer P. Buys: De lijdelijkheid van den rechter in verband met de wijziging van art. 79 B. R. V. bij de wet van 23 Dec. 1887 (Stbl. 230) pag. 26 volg. (Leiden 1887)

[2]) T. a. p. Boek II, Titel III, waarvan art. 6 luidt:

De kantonrechter is verpligt, alle onduidelijkheid en onbestemdheid in de voordragt van partijen, zooveel mogelijk op te lossen door het doen van vragen. Hij is bevoegd, partijen bekend te maken met de rechtsmiddelen, tot welker aanwending de door haar voorgedragen feiten en omstandigheden aanleiding kunnen geven.

IV. Proceskosten.

In dit hoofdstuk is, bij de behandeling der verplichte poging tot verzoening en der mij wenschelijk voorkomende veranderingen in de eigenlijke procedure, reeds gebleken op welke wijze onkosten zouden te vermijden zijn. Doch ook al kwamen deze veranderingen niet tot stand, toch zou het proces voor den kantonrechter goedkooper kunnen gemaakt worden.

In art. 5 van het Tarief van justitiekosten en salarissen in burgerlijke zaken lezen wij dat van vorderingen ad *f* 25 en minder aan de griffiers der kantongerechten geene belooning verschuldigd is [1]). Verder wordt opgegeven, welke de belooningen zijn bij grootere vorderingen vermeld in artt. 41—43 der Wet op de R. O.

Op de vraag of dat tarief niet al te ruim berekend is, en in 't bizonder op de kleinere vorderingen te zwaar drukt, zal men moeielijk een ander dan toestemmend antwoord kunnen geven.

Naast de vermindering van proceskosten, door de vermindering van genoemd tarief te verkrijgen, moet evenwel de afschaffing der *zegel- en registratiebelasting* in kantonnale zaken zeer wenschelijk geacht worden.

Die belasting drukt over 't algemeen in elk proces zeer zwaar, vooral echter op die vorderingen, welke bij den kantonrechter worden aangebracht. Men kan zeggen: die belasting is wel zwaar, doch het is een-

---

[1]) Men schijnt zich bij alle kantongerechten niet aan deze bepaling te houden. Naar men mij verzekerde, worden bv. bij de kantongerechten te Rotterdam door griffiers ook van vorderingen beneden *f* 25 verschillende rechten in rekening gebracht.

maal regel dat de rechter alleen op gezegelde en geregistreerde stukken recht doet. Doch waartoe, vraag ik, moet die regel gehandhaafd als hij geen nut heeft? Want nut heeft hij niet. Aan eene dagvaarding door een deurwaarder bezorgd en een vonnis door een rechter opgemaakt kan men dezelfde kracht toekennen, ook al zijn ze ongezegeld en ongeregistreerd.

Ook voor de stukken, die door partijen in het geding worden gebracht, heeft die belasting geen nut. Immers het gebeurt nu al dat de partij die stukken *in afschrift* in het geding brengt, aanbiedende om, zoo noodig, het origineel gezegeld en geregistreerd over te leggen, voor het geval de tegenpartij de in de stukken voorkomende feiten mocht ontkennen [1]). Waar dit nu al gebeurt, is het slechts eene schrede (zij 't ook eene groote) verder om de zegel- en registratie-belasting in kantonnale zaken af te schaffen, daar zij slechts eene *fiscale* strekking heeft.

De door mij in de procedure voor den kantonrechter gewenschte veranderingen, zijn, geresumeerd, de volgende: invoering der verplichte poging tot verzoening vóór den aanvang van het proces; vermeerdering van het aantal judicieele en extra-judicieele zittingen; vereenvoudiging en bespoediging in het aanhangig maken en behandelen van het geding; wijziging van het deskundigenonderzoek; meerdere afwijking van het beginsel der lijdelijkheid en vermindering der proceskosten.

---

[1]) De kantonrechter doet dan recht op de bekentenis der tegenpartij en vermeldt dus de stukken niet in het vonnis, zoodat de ontvanger der registratie daarop geen contrôle kan uitoefenen. Vermeldt hij de stukken wel, dan zouden zij nog moeten worden geregistreerd.

Wellicht zijn ook nog andere verbeteringen wenschelijk, doch het komt mij voor dat de bovengenoemde het meest voor de hand liggen.

De slotsom waartoe ik aan het einde van mijn proefschrift genaderd kom, is:

1°. dat men door verbetering onzer kantonnale procedure aan patroons en arbeiders voor hunne geschillen over het arbeidscontract eene even goedkoope, snelle en huiselijke (= niet *te* lijdelijke) rechtspraak kan verschaffen als in Frankrijk, België en Duitschland bij de speciale colleges bestaat;

2°. dat men op die wijze aan patroons en arbeiders eene rechtspraak geeft, welke de nadeelen mist, die aan eene speciale jurisdictie verbonden zijn (zie pag. 64 – 69 hierboven);

3°. dat door verbetering der kantonnale rechtspraak niet alleen patroons en arbeiders maar ook al hare andere justiciabelen zullen gebaat worden.

Zullen de verbeteringen spoedig tot stand gebracht worden? Met reden kan men dit betwijfelen. Het feit, dat het Ontwerp Wb. van Burgerlijke Rechtsvordering bijna 25 jaar oud wordt, zegt op zichzelf genoeg.

Dat men vooreerst geene verandering in de kantonnale procedure kan verwachten, mag echter geen argument zijn om de toevlucht te nemen tot middelen, die in beginsel verkeerd zijn.

En onder die middelen moet, zooals ik meen aangetoond te hebben, eene bizondere rechtspraak voor geschillen tusschen patroons en werklieden gerekend worden.

STELLINGEN.

I.

Het formulier-proces heeft zich ontwikkeld uit het legisactie-proces zoowel bij den praetor urbanus als bij den praetor peregrinus.

II.

Eene speciale rechtspraak voor de geschillen over het arbeidscontract tusschen patroons en werklieden is af te keuren.

III.

Tusschen personen, die tot het aangaan eener dading nadere machtiging behoeven, kan zonder die machtiging de minnelijke schikking van art. 19 R. V. niet plaats hebben.

IV.

De invoering der verplichte poging tot verzoening bij de geschillen, die voor den kantonrechter komen, is gewenscht.

V.

Het is wenschelijk dat in art. 75 R. V. aan den gedaagde, bij niet-verschijning van den eischer, de bevoegdheid worde toegekend om verwijzing der zaak naar de volgende terechtzitting te vragen en tegen dien dag den niet-verschenen eischer op te roepen.

VI.

Het protest van niet-betaling van een wissel, waarvan de betrokkene is gefailleerd, moet worden gedaan ter woonplaats van den gefailleerden betrokkene.

VII.

Een handelsreiziger is als zoodanig niet bevoegd voor de, door zijne tusschenkomst verkochte, goederen betaling te ontvangen, of daarvoor kwijting te geven.

VIII.

Het is wenschelijk den makelaars-eed, in art. 62 al. 2 W. v. K. voorgeschreven, af te schaffen.

IX.

Ter berekening van de legitieme portie van wettige kinderen, moeten de onwaardige en de verwerpende kinderen medegeteld worden bij de vaststelling der breuk, waarmede het aandeel bij versterf van de niet-uitgesloten legitimarissen moet worden vermenigvuldigd.

X.

Indien natuurlijke kinderen, door eenzelfden man verwekt bij verschillende vrouwen, of door verschillende mannen verwekt bij eenzelfde vrouw, geroepen worden van elkander te erven, moeten de regelen omtrent de erfopvolging tusschen wettige broeders en zusters, van heelen en halven bedde, worden toegepast.

XI.

De nietigheid van het huwelijk, ingevolge van de bepaling van art. 134 al. 2 B. W. levert grond op voor eene actie tot schadeloosstelling.

XII.

Iemand, die eenig goed wegneemt, alleen ten einde in de gevangenis een onderkomen te erlangen, valt niet onder Art. 310 W. v. S.

XIII.

Het verwijderen door een daartoe onbevoegde van een Nederlandsche vlag, die bij een feest ter eere van den Koning of de Koningin van overheidswege is geplaatst, kan eene beleediging zijn in den zin van art. 111 W. v. S.

XIV.

Het stelsel van strafvordering tegen rechterlijke ambtenaren van artt. 259 en volg. verdient afkeuring.

XV.

In plaats van de artt. 10bis en 12bis der Kieswet verdient de voorkeur eene bepaling, die de instellingen van weldadigheid de verplichting oplegt om jaarlijks, vóór de vaststelling der kiezerslijsten, aan den gemeenteraad opgave te doen van alle personen die van hunnentwege onderstand hebben genoten.

XVI.

De artt. 104 der Kieswet, 9 der Provinciale wet en 11 der Gemeentewet voorzien niet in alle gevallen, dat bij eerste stemming voor alle vacaturen geene volstrekte meerderheid is verkregen.

XVII.

Artt. 137 i. f. en 194 der Gemeentewet beteekenen: het *wel of niet* aanvaarden der aan de gemeente gemaakte legaten, *erfstellingen* of gedane schenkingen.

XVIII.

De oprichting van staatswege van zoogenaamde arbeids- en nijverheidsraden verdient aanbeveling.

XIX.

Eene wettelijke regeling van het leerlingschap in handwerk en fabriek is gewenscht.

INHOUD.

Pag.

Inleiding . . . . . 1.

HOOFDSTUK I.

De rechtspraak van geschillen tusschen patroons en werklieden in Nederland en bij eenige andere natiën. 4.

HOOFDSTUK II.

Bespreking der argumenten ten gunste der speciale rechtspraak in geschillen tusschen patroons en werklieden aangevoerd . . . . . 59.

HOOFDSTUK III.

De verbeteringen aan te brengen in de burgerlijke procedure voor den kantonrechter . . . . . 80.

Stellingen . . . . . 117.

ERRATA.

Pag.	6	noot 2	regel	1 v. o.	*staat*	mede :	*lees* mede
"	6	" 2	"	8 v. o.	"	gekozen,	" gekozen
"	6	" 2	"	8 v. o.	"	geschillen	" geschillen,
"	8	" 1	"	2 v. b.	"	„les manufacturiers"	" les manufacturiers-
"	10		"	8 v. o.	"	prefect,	" prefect der provincie,
"	11	„ 1			"	Patroons	" patroons
"	13		"	5 v. o.	"	2e ;	" 2e :
"	13		"	6 v. o.	"	prud'hommes patroons	" prud'hommes-patroons
"	13		"	5 v. o.	"	prud'hommes ondergeschikten	" prud'hommes-ondergeschikten
"	14		"	1 v. o.	"	rechterlijke	" rechtelijke
"	15		"	2 v. o.	"	fabriek	" fabriek,
"	15	noot 1	"	9 v. o.	"	1806	" 1806,
"	16		"	4 v. b.	"	Conseils	" conseils
"	16		"	7 v. b.	"	Conseil	" conseil
„	19	noot 1	"	2 v. o.	"	oveeengekomen	" overeengekomen
"	32		"	12 v. o.	"	één zelfde	" éénzelfde
"	34	noot 1	"	4 v. b.	"	gegen.	" gegen
"	38		"	8 v. o.	"	Ernunnung	" Ernennung
"	56		"	3 v. o.	"	hen	" hem
"	68		"	4 v. o.	"	ondergeschikten,	" ondergeschikten
"	69		"	12 v. o.	"	de	" den
"	74		"	9 v. o.	"	moeielijk heden	" moeielijkheden
„	75		„	3 v. b.	„	ookreeds	„ ook reeds
"	76		"	6 v. b.	"	bizonderlijke	" bizondere
"	77		"	10 v. b.	"	uit in	" in
"	78		"	6 v. b.	"	hebben ;	" zullen hebben ;
"	89		"	10 v. b.	"	c.	" d.
"	89		"	12 v. b.	"	d.	" c.
"	92	noot 2	"	2 v. b.	"	grieffier	" greffier
"	93		"	9 v. b.	"	welke	" welken
"	95	noot 2	"	1 v. o.	"	be	" bl.